

ZBIÓR
ARTYKUŁÓW NAUKOWYCH

PAŃSTWO I PRAWO.
AKTUALNE NAUKOWE PROBLEMY
ROZPATRZENIE, DECYZJA, PRAKTYKA

Gdańsk

30.03.2016 - 31.03.2016

СБОРНИК
НАУЧНЫХ СТАТЕЙ

ГОСУДАРСТВО И ПРАВО.
АКТУАЛЬНЫЕ НАУЧНЫЕ ПРОБЛЕМЫ.
РАССМОТРЕНИЕ, РЕШЕНИЕ,
ПРАКТИКА.

Гданьск

30.03.2016 - 31.03.2016

U.D.C. 340+347+342+341+343+347.73+349.4+347.6

B.B.C. 94

Z 40

Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Druk i oprawa: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Adres wydawcy i redakcji: 00-728 Warszawa, ul. S. Kierbedzia, 4 lok.103

e-mail: info@conferenc.pl

Zbiór artykułów naukowych.

Z 40 Zbiór artykułów naukowych. Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej " Państwo i Prawo. Aktualne naukowe problemy. Rozpatrzenie, decyzja, praktyka. " (30.03.2016 - 31.03.2016) - Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2016. - 104 str.

ISBN: 978-83-65207-76-0

Wszelkie prawa zastrzeżone. Powielanie i kopiowanie materiałów bez zgody autora jest zakazane. Wszelkie prawa do materiałów konferencji należą do ich autorów. Pisownia oryginalna jest zachowana. Wszelkie prawa do materiałów w formie elektronicznej opublikowanych w zbiorach należą Sp. z o.o. «Diamond trading tour». Obowiązkowym jest odniesienie do zbioru.

nakład: 50 egz.

"Diamond trading tour" © Warszawa 2016

ISBN: 978-83-65207-76-0

KOMITET ORGANIZACYJNY:

W. Okulicz-Kozaryn (Przewodniczący), dr. hab, MBA, profesor, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, **Polska**;

A. Murza, (Zastępca Przewodniczącego), MBA, **Ukraina**;

E. Ageev, д.т.н., профессор, Юго-Западный государственный университет, **Россия**;

A. Горохов, к.т.н., доцент, Юго-Западный государственный университет, **Россия**;

A. Kasprzyk, dr, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. prof. Stanisława Tarnowskiego w Tarnobrzegu, **Polska**;

L. Nechaeva, dr, Instytut PNPU im. K.D. Ushinskiego, **Ukraina**;

A. Odrzywolska-Kidawa, dr, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, **Polska**;

M. Ордынская, профессор, Южный федеральный университет, **Россия**;

V. Podobed, dr, **Belarus**;

S. Seregina, independent trainer and consultant, **Netherlands**;

A. Tsimayeu, dr, associate Professor, Belarusian State Agricultural Academy, **Belarus**.

KOMITET NAUKOWY:

W. Okulicz-Kozaryn (Przewodniczący), dr. hab, MBA, profesor, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, **Polska**;

B. Куц, д.т.н., профессор, Юго-Западный государственный университет, **Россия**;

J. Kaluža, dr. hab, profesor, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, **Polska**;

P. Латынов, д.т.н., профессор, Московский государственный машиностроительный университет (МАМИ), **Россия**;

J. Rotko, dr. hab, profesor, Instytut Nauk Prawnych PAN, **Polska**;

T. Szulc, dr. hab, profesor, Uniwersytet Łódzki, **Polska**;

E. Чекунова, д.п.н., профессор, Южно-Российский институт-филиал Российской академии народного хозяйства и государственной службы, **Россия**.

**SEKSCJA 14. NAUK POLITYCZNYCH.
(ПОЛИТИЧЕСКИЕ НАУКИ)**

1. Муляр В. І. 7
ДЕЩО ПРО ТОТАЛІТАРИЗМ І АВТОРИТАРИЗМ
2. Тімашова В. М. 10
КРАТОЛОГІЧНЕ НАПОВНЕННЯ ПОЛІТИЧНОЇ СФЕРИ: ЗМІСТОВ-
НІ АСПЕКТИ
3. Макарусь Б.О. 13
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ У СУЧАСНІЙ НАУЦІ
4. Ляшенко М. 16
СПЕЦИФІКА ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ КУЛЬ-
ТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ ЄС У КОНТЕКСТІ СВІТОВОЇ ПРАКТИКИ
КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ

**SEKSCJA 26. PRAWOZNAWSTWO.
(ЮРИДИЧЕСКИЕ НАУКИ)**

5. Astanov I. R. 19
CONDUCTING THE COURT EXPERTISE (SUGGESTIONS AND
COMMENTS)
6. Рахмонова С.М. 22
ПРЕДВАРИТЕЛЬНОЕ СЛУШАНИЕ КАК ЭФФЕКТИВНЫЙ МЕХА-
НИЗМ УСТРАНЕНИЯ НЕДОПУСТИМЫХ ДОКАЗАТЕЛЬСТВ
7. Файзиев Ш.Ф. 26
ВОПРОСЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ УГОЛОВНО-ПРОЦЕССУАЛЬ-
НОЙ ФУНКЦИИ ОРГАНОВ ДОЗНАНИЯ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИ-
СТАН
8. Гайбуллаев А. 30
ИСТОРИКО-ПРАВОВЫЕ ОСОБЕННОСТИ РЕГУЛИРОВАНИЯ ДО-
ГОВОРА ХРАНЕНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ

9. Ражабов Н. Ш.....	33
ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЯ ПРОИЗВОДСТВЕННОГО ЭКОЛОГИЧЕСКОГО КОНТРОЛЯ ЗА СОБЛЮДЕНИЕМ НОРМАТИВОВ В ОБЛАСТИ ОХРАНЫ ОКРУЖАЮЩЕЙ ПРИРОДНОЙ СРЕДЫ	
10. Ramazonova F. A.	37
INTERNATIONAL COOPERATION IN CRIMINAL MATTERS	
11. Абдусаттаров А. М.....	41
КОМПАРАТИВНЫЙ АНАЛИЗ КОНСТИТУЦИОННО-ПРАВОВЫХ ОСНОВ ОХРАНЫ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ	
12. Умаров У. А.	44
ГЛАВНЫЕ АСПЕКТЫ И ОСОБЕННОСТИ ГРАЖДАНСКО-ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ РАСЧЕТОВ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ	
13. Базарова Д.Б.....	50
МЕСТО И РОЛЬ ПРОЦЕССУАЛЬНЫХ ГАРАНТИЙ В УГОЛОВНОМ ПРОЦЕССЕ	
14. Ashurova N.....	54
IMPROVEMENT OF LEGAL REGIME OF STATE ENTERPRISES PROPERTY EXPLOITATION	
15. Tashev F. M.	60
LETTER OF CREDIT - AS A FORM OF PAYMENT IN FOREIGN TRADE: LEGAL REGULATION	
16. Романенко М. В.....	64
ПРИНЦИПЫ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ПОЛИЦИИ УКРАИНЫ: АДМИНИСТРАТИВНО-ПРАВОВОЙ АСПЕКТ	
17. Рожко О.С.....	67
ПРОБЕЛЫ В ГРАЖДАНСКОМ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВЕ	
18. Єсімов С.С.....	70
КОМП'ЮТЕРНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ, ЯК СКЛАДОВА ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ	
19. Тімашов В.О.	73
АНТИКОРУПЦІЙНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ	

20. Тимчишин Т.М.	76
ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРАВОПОРУШЕНЬ, СКОЄНИХ СПІВРОБІТНИКАМИ ОВС У СФЕРІ ЗДІЙСНЕННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ ПРЕДСТАВНИКА ПРАВООХОРОННОГО ОРГАНУ	
21. Хисматуллин С. А.	79
СПОСОБЫ ЗАЩИТЫ ДОБРОГО ИМЕНИ ЛИЦА.	
22. Штефан О.О.	81
ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДИРЕКТИВИ ЄВРОПАРЛАМЕНТУ № 2001/29/ЕС ВІД 22 ТРАВНЯ 2001 РОКУ «ПРО ГАРМОНІЗАЦІЮ ПЕВНИХ АСПЕКТІВ АВТОРСЬКОГО ПРАВА ТА СУМІЖНИХ ПРАВ У ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ»	
23. Шуляренко Л. І.	84
ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРОВОВОГО СТАТУСУ СЕЛЯНСТВА УКРАЇНИ	
24. Budyuk J.	86
THE BASIC LINES OF ACTIVITY IN MODERN SYSTEM OF LAW-ENFORCEMENT BODIES.	
25. Кисельов А.О.	90
ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ПРОТИДІЇ ОПЕРАТИВНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ПРОЯВАМ ТЕРОРИЗМУ В РАЙОНІ ПРОВЕДЕННЯ АНТИ-ТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ	
26. Kraskovska A.	92
EU ENVIRONMENTAL LEGISLATION AND POLICIES IN THE FIELD OF CLIMATE CHANGE: THEIR IMPLEMENTATION AND PERSPECTIVES FOR UKRAINE	
27. Manzhul I.V.	97
SOME PROBLEMS OF REALIZATION OF ENERGY SAVING PRINCIPLES OF UKRAINE'S ENERGY POLICY	
28. Гнездилова Е.А., Краснова Я.Ю.	100
КРАТКАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА СЕМЕЙНОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА РОССИЙСКОЙ ИМПЕРИИ	

СЕКCJA 14. NAUK POLITYCZNYCH. (ПОЛИТИЧЕСКИЕ НАУКИ)

ПІД-СЕКЦІЯ 1. Історія

Муляр В. І.

доктор філософських наук, професор,
завідувач кафедри гуманітарних
і соціальних наук
Житомирського державного
технологічного університету

ДЕЩО ПРО ТОТАЛІТАРИЗМ І АВТОРИТАРИЗМ

З розвалом СРСР, соціалістичного табору і падінням «залізної завіси» у політичному та науковому лексиконі міцно утворилася доволі велика низка термінів, використання яких раніше було не тільки незвичним і малопомітним, але й небезпечним. Серед них, безсумнівно, чільні місця в наш час зайняли такі, як тоталітаризм, авторитаризм, плюралізм тощо. Їх вживання стало настільки популярним, що нерідко призводить до вихолощування самого змісту того чи іншого явища. Не в останню чергу це стосується понять «тоталітаризм» «тоталітарний режим», «тоталітарна система», «авторитаризм», «авторитарний режим», «авторитарна система» і т. д. Зокрема, дуже часто можна спостерігати як фактично ототожнюються терміни «тоталітаризм» і «авторитаризм». І якщо це відбувається в рамках масової свідомості, то ще можна якось виправдати – пересічні громадяни не зобов'язані заглиблюватися в тонкощі змістовного розкриття понять, бо це завдання фахівців-теоретиків, експертів, науковців. Однак відома плутанина спостерігається і в рамках наукових розвідок. Проблема набула особливої гостроти сьогодні, коли дискусіям піддається, наприклад, політичний режим, що складається в сучасній Росії, деяких інших країн (у зовсім недавній Лівії при М. Каддафі, в Іраку при С. Хусейнові, у Північній Кореї тощо). В цьому контексті, звичайно, постає питання змістовного визначення понять, оскільки без цього дуже важко, а фактично неможливо дати адекватну характеристику політичній системі тієї чи іншої країни, а тому виробити адекватну систему взаємин з нею.

Варто звернути увагу на те, що плутанина з термінами «тоталітаризм» і «авторитаризм» навіть у наукових текстах частково зумовлена очевидною близькістю змістів вказаних термінів, що є лише відображенням відповідної подібності самих явищ тоталітаризму та авторитаризму. І в першому, і в другому випадку мова іде про недемократичні політичні режими та системи влади, які суттєво обмежують права і свободи громадян. І тоталітарна, і авторитарна політичні системи характеризуються значною часткою жорстких, а нерідко і жорстоких методів здійснення державної влади, використовуючи насильство як базовий принцип відносин влади до громадян. Обидві моделі державного управління сприяють необмеженості влади як такої. Як правило, це пов'язано з культивуванням феномену лідера країни, вождя, своєрідного «батька нації», якого наділяють усіма мислимими і немислимими здібностями. Як зазначав Ж. Желев, відомий болгарський філософ і один з дослідників німецького

фашизму, а також перший демократично обраний президент Болгарії (1992 р.), Гітлер був поданий німцям як найкращий «друг природи», «знавець мистецтва», «дорогий товариш», «друг робітників», «друг селян», «друг молоді», «людина справи», «друг спортсменів» тощо. Італійський лідер «дуче» (Муссоліні) з киркою і у військовій формі розбиває якийсь камінь, зі шпагою в руці готується до тренування, працює на молотилці, веде трактор, їде верхи [1, с. 58]. Як це нам нагадує сьогодні президент однієї великої країни, яка швидко сповзає в авторитаризм! Адже він керує літаком, гелікоптером, занурюється в морську воду і знаходить стародавню амфору! А ще плаває брасом, тренує дзюдоїстів, водить байк, спрямовує політ стерхів!

Дуже важливою ознакою подібності авторитаризму і тоталітаризму як політичних режимів і системи державної влади є вимога позитивної інформації, в якій культивується велич нації, країни, її історії, а також наявної повсякденності. В такому способі виховання громадян майже немає місця проблемам суспільства, що повинні висвітлюватися засобами масової інформації так, як це робиться в кожній нормальній країні. Однак там, де формується або сформувався авторитаризм чи тоталітаризм, такі проблеми суспільства, як правило, замовчуються оскільки діє строга цензура на інформацію.

Подібність актуалізованих в даному матеріалі явищ проявляється ще і в тому, що практично тоталітаризм і авторитаризм генетично пов'язані між собою. Тоталітарний політичний режим в країні не може виникнути ніяким чином, якщо в цій країні не сформувався режим авторитарної, персоніфікованої влади. Тому що в цій логіці тоталітаризм – це продовження розгортання авторитаризму. І хоча авторитарна система в стадії тоталітаризму характеризується якісно іншими параметрами, це не знімає питання про авторитаризм як фундаментальну підставу тоталітаризму. З іншого боку, і логіка цих двох феноменів, і історія доводить, що позбавитись тоталітарного минулого суспільству вдається, лише пройшовши важкий шлях твердої авторитарної влади! Тому що прямого шляху від тоталітаризму до демократії не існує [2, с. 218-222].

Можна називати ще низку ознак тоталітаризму і авторитаризму, які суттєво уподібнюють вказані суспільно-політичні феномени. Однак потрібно зауважити, що все ж таки вони якісно різні. Насамперед, у своїй сутності. Тоталітарний політичний режим – це система тотальної, всепроникної влади, тоді як авторитарний політичний режим ґрунтується на персоніфікації вождя країни. Тоталітарна модель – це влада системи, писаних і неписаних правил, які регламентують практично усі сторони суспільного та індивідуального життя громадян, що є заручниками цієї системи [2, с. 205]. Внаслідок цього руйнується соціально-класова, стратифікаційна і будь-яка інша структурованість соціуму, відбувається атомізація суспільства і врешті повне знищення громадянського суспільства. Останнє може існувати лише у своїх прихованих, фактично «підпільних» формах («на кухні»). Авторитарний ж режим не доходить до такого рівня контролю влади за життям громадян. Він, як правило, залишає «острівці» свободи і права, а тому характеризується певним рівнем відкритого громадянського суспільства.

Дуже важливим показником відмінності авторитаризму і тоталітаризму є фактор провідної ідеї, ідеології, міфу. Авторитарна влада, безсумнівно, не може зрости без культивування певної ідеї, яка в своїй суті є міфом. Так було у фашистській Італії в 20-х роках минулого століття («героїзація стародавнього Риму»), у нацистській Німеччині в

30-их роках того самого століття («ідея життєвого простору», ідея «арійської раси»), в СРСР в 30-их роках ХХ століття («ідея комуністичного майбутнього»). Таку саму логіку авторитаризму ми спостерігаємо сьогодні в Росії (ідея «русского мира»). Однак в усіх вказаних та інших не вказаних випадках стрижнева ідея авторитаризму не переросла в єдину ідеологію, а тому певною мірою допустила існування інших ідей. Таким чином, авторитаризм не передбачає єдиної ідеології, яка витісняє собою будь-які інші концепції суспільного розвитку. Коли ж такий момент наступає, коли стрижнева ідея заповнює собою все духовне життя соціуму, не терплячи і не допускаючи інших світоглядних орієнтирів, тоді можна констатувати перехід авторитаризму в тоталітаризм (з лат. *totalis* – всеохоплюючий, повний). Ось чому тоталітарний режим має своєю базовою рисою так звану ідеократію (владу ідеї) [2, с. 204]. Її основою виступає міф, що відсилає суспільство або в так зване “славне минуле”, або в “прекрасне майбутнє”. А оскільки міф є утопією, то і мова тоталітаризму є метафоричною. Таким чином, ідеологія цього режиму, як зазначав Г. Почепцов, створює певний простір, який існує у двох площинах – вербальній і візуальній [3, с. 99, 106].

Зазначу про ще одну, можливо, найважливішу відмінність між тоталітаризмом і авторитаризмом, на яку чомусь не звертають увагу навіть знані дослідники цієї проблематики (Х. Арендт, Ж. Желев, Г. Почепцов, Ф. Хайєк та ін.) Вона полягає в реальних можливостях вождя як уособлення авторитаризму чи тоталітаризму. В авторитарній системі влади вождь як персоніфікація влади завжди має, в принципі, об'єктивні і суб'єктивні можливості змінити систему державної і політичної влади. Тому що влада персоніфікована і реальна. Лідер такої країни має реальну, предметну владу. В тоталітарній ж системі лідер країни, її вождь втрачає такі ознаки, він стає фактично таким самим заручником системи, як і всі громадяни. Тому в тоталітарній системі лідер не має ніяких принципових можливостей її зміни, для цього потрібна інша особа. Для ілюстрації можна навести приклади радянської моделі, яка в 30-40-х роках ХХ століття була по суті авторитарною, де Й. Сталін мав реальну, предметну владу. На початку ж 50-х років, на мою думку, авторитаризм в СРСР почав поступово переростати в тоталітарну модель, яка “розквітла” в брежнєвські часи.

Тема авторитаризму та тоталітаризму є дуже актуальною в наш час, особливо сьогодні, коли з'явився ще один суттєвий фактор, що сприяє механізму повної, всеохоплюючої і тотальної влади – інформаційне, мережне, віртуальне суспільство. Це значить, що об'єктивні можливості проростання тоталітаризму зростають і завдання його уникнення ускладнюються. І це стосується практично усіх країн, включаючи і демократичні.

Література:

1. Желев Ж. Авторитарный образ мышления и культ национального вождя // Диалог. – 1991. – №6. – С. 56-66.
2. Муляр В. І. Політологія: навчальний посібник. – 4-е вид., перероб. і доп. – Житомир: ЖДТУ, 2014. – 336 с.
3. Почепцов Г. Метафоричний простір тоталітаризму // Філософська і соціологічна думка. – 1993. – №11-12. – С. 99-112.

Тімашова В. М.

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри політології

та державного управління

Національний педагогічний університет

імені М. П. Драгоманова

м. Київ, Україна

КРАТОЛОГІЧНЕ НАПОВНЕННЯ ПОЛІТИЧНОЇ СФЕРИ: ЗМІСТОВНІ АСПЕКТИ

Ключові слова: влада, феномен влади, принцип підкорення, поділ влади, правлінська влада.

Keywords: power, power phenomenon, the principle of submission, separation of powers, pravlinska power.

У політології влада, її сутність, характер та інші якості та прояви мають важливе значення для розуміння природи політики, політичної сфери, політичної системи суспільства, політичного процесу, політичного прогресу тощо. Політичну сферу життя, для якої політична влада – основний об’єкт, що забезпечує її розвиток і функціонування, осмислює наука політологія, а її внутрішньо- та зовнішньоприсферні ділянки (ті, які перетинаються і взаємодіють з іншими сферами суспільного життя) – галузеві політичні науки. Оскільки не може бути наукової дисципліни без її основного закону, то стосовно політології, на переконання академіка І. М. Варзара, таким законом є закон поділу політичних влад і балансування повноважень у співвідношеннях інститутів політичного владарювання [1, 97-103].

Влада – це стрижень, навколо якого формується політична система, яка є структурованим уособленням політичної сфери. Від сутності, змісту, механізму функціонування влади залежать характер і спрямованість політичної системи, а в кінцевому рахунку – життєдіяльність країни. Принцип підкорення, який лежить в основі взаємодії і взаємозв’язку всіх соціальних систем, призводить до колосальної концентрації філософсько-методологічної, світоглядно-ідеологічної, науково-практичної, соціально-політологічної і, нарешті, управлінської інформації про механізм взаємодії держави та суспільства, в якому влада відіграє унікальну інтеграційну, морфогенну та саморегуляційну функції [2].

У вітчизняній літературі аж до 60-х років минулого століття влада як суспільне явище майже не вивчалася, оскільки їй не було місця в системі соціальних понять. У суверенній Україні інтерес до вивчення проблем влади невпинно зростає. Загальновідомими є праці таких науковців, як В. Андрущенко, В. Халіпов, С. Рябов та інші, що містять елементи соціально-філософського аналізу феномена влади.

Нині завдяки наполегливій праці українських науковців країну фактично виведено з набитої колії політичної доцільності на дорогу права. Основний характер і зміст сучасного державного етапу України – демонтаж радянської системи та формування каркаса держави на відмінній від попередньої правовій, соціально-політичній

та економічній платформі, несуча конструкція якої – це беззаперечно приватна власність. Особливої гостроти набувають питання змісту діяльності влади, співвідношення легітимності влади і довіри до влади, що сьогодні є центральною правовою і політичною проблемою. З цього випливає зміна бачення народу як виборця на як носія функцій контролера з правом накладання вето. Повинні запрацювати інститути безпосередньої демократії. А Конституцію, яка виконала свою історичну роль, повторюючись як мінімум двічі, треба розглядати як Основний закон не тільки для держави, а й насамперед для суспільства [3].

Конституція України напрочуд чітко і ясно визначає форму української держави як парламентську республіку, не залишаючи місце різночитанням і сумнівам. Разом з тим, навіть у найдосконалішій Конституції неможливо прописати всі повноваження різних гілок влади і детально регламентувати відносини складників державного апарату – для цього приймаються так звані профільні закони. Наголосимо, що в багатьох європейських конституціях відносини у трикутнику «голова держави – законодавчий орган – уряд» не регламентовані навіть на такому рівні деталізації, як це зроблено в Конституції України. Але це не означає, що їх конституції погані, це насамперед говорить про високий рівень політичної культури державних діячів, а також стан громадянського суспільства в означених державах. Конституція при цьому визначає головне – форму державного устрою, а в межах цього визначення кожна гілка влади знає своє місце і обсяг повноважень. У країнах традиційної європейської демократії голова держави або забуває про власні амбіції і допомагає реалізувати волю народу, або йде у відставку в разі повної незгоди з діями уряду (парламенту). Ситуація, в якій голова держави намагається реалізувати курс, який не сприймає більшість виборців і не підтримує уряд, у таких країнах просто неможлива.

М. Вебер наголошував, що суттєве місце посідає проблема взаємовідношення політики та економіки. Акцент на розподільчу, а не продуктивну або власницьку функції політичної системи красномовно свідчить про межі і зміст політичного втручання в суспільне життя: воно починається із впливу на сферу розподілу, а не виробництва. Саме в цій сфері сходяться, стикаються інтереси соціальних груп. Втрата контролю над цим нервовим вузлом, що визначає життєздатність соціальної системи, загрожуює її кризою. Політична ж регламентація всіх економічних відносин (особливо так зване «ручне управління») тягне за собою обмеження виробничої ініціативи, сковує підприємницьку активність, що обертається стагнацією і крахом соціальної системи, яка встановлює жорстку ступінь залежності економіки від політики.

Оскільки влада є складним суспільно-політичним явищем, їй притаманні універсальні якості, серед яких всезагальність, властивість проникати (бути складником) усіх видів діяльності, єднати людей чи протиставляти їх один одному, використовувати примус (армія, поліція, органи державної безпеки та ін.). При цьому влада є тим елементом, яка об'єднує людину, державу і суспільство – вона і є тим своєрідним каналом або річищем взаємозв'язку між владою і народом. У багатонародній країні, якою є Україна, найглибшим і найширшим подібним каналом або річищем можуть бути область державної етнічної політики.

Отже, в життєдіяльності будь-якого суспільства завжди має місце постійне теоретичне і практичне з'ясування його взаємин із державою щодо поділу влади і розподілу владних повноважень, а також створення рівноправних владних відносин

між ними в межах усієї країни. Для політичної сфери життя та її парного поняття – політичної системи влада – це основний об'єкт, що забезпечує її розвиток і функціонування і осмислює наука політологія, основним законом якої є поділ політичних влад і балансування повноважень у співвідношеннях інститутів політичного владарювання.

Література

1. Варзар І. М. Розмислові тези про колишні свої намагання посилено вирішувати деякі засадничі проблеми політичних наук // Вісн. Львів. ун-ту. – 2011. – Вип. 1. (Серія «Філософ.-політолог. студії»).
2. Бойчук М. А. Влада і громадянське суспільство: механізми взаємодії: монографія / Бойчук М. А. — К.: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2007. – 211 с.
3. Тімашова В. М. Кратологічні аспекти структурування та аплікування впливів у політичній сфері // Держава і право: зб. наук. пр. Ін-ту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Юридичні і політичні науки. – 2014. – Вип. 64. – С. 440–446.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ У СУЧАСНІЙ НАУЦІ

У статті розглядається питання, пов'язане з особливостями політичного дискурсу у сучасній науці. Визначено та запропоновано характеристику політичного дискурсу.

Ключові слова: дискурс, політика, соціум, комунікація, засоби масової інформації.

The article deals with issues related to the use of features of marketing activities system in the field of higher education. Determined and proposed the characterization of political discourse.

Keywords: discourse, politics, society, communication, mass-media.

Постановка проблеми. У сучасному світі надзвичайної актуальності набувають питання дискурсу та політичного дискурсу, а особливо їх репрезентація в засобах масової інформації. Розвиток політичного дискурсу ЗМІ зумовлює вплив політики та політичних гравців на медіа, а також і вплив ЗМІ на політику та політиків. Фактично відбувається передача, обмін політичною інформацією. ЗМІ формують уявлення про політичний простір за допомогою медіа-дискурсів.

Дослідження політичного дискурсу – досить новий спосіб вивчення політики і вимагає вдосконалення методики, а також вироблення універсальних і науково обґрунтованих критеріїв суб'єктивної оцінки його тексту і контексту. Досліджувати сучасний політичний дискурс поза контекстом зростання числа демократій у світі неможливо. Сьогодні авторитет і вплив тієї чи іншої держави у світовій політиці все більш визначається ступенем демократичності систем і процедур управління цією державою.

Мета статті. Метою даного дослідження є розгляд актуальний питань поняття політичного дискурсу на сучасному етапі розвитку науки.

Основні результати дослідження. У сучасній гуманітарній науці термін «дискурс» розуміється досить неоднозначно. Ми приєднуємося до думки тих вчених, які розглядають дискурс як «складне комунікативне явище, що включає, крім тексту, ще й екстралінгвістичні фактори, що є знанням про світ, думки, установки, цілі адресата» [4, с. 8].

Ключовим поняттям для визначення «дискурсу» є мова. Саме мова – усна чи письмова – стає об'єктом дослідження в роботах про політичному дискурсі. Мова, як поняття, більш широке, ніж текст і контекст, взяті разом, являє собою символічне відображення реальності, віддзеркалення свого часу.

Мова в політиці реалізує декілька пов'язаних між собою функцій, основною з яких є персуазивна (регулювання світогляду і поведінки громадян). Основною ознакою політичного дискурсу є приналежність до адресата з метою досягти перлокутивного ефекту – змусити аудиторію до суспільно-політичної реакції. Зазвичай, учасники політичної комунікації представляють певні суспільно-політичні позиції, а обмін інформацією є з яскраво вираженими прагматичними цілями, у політиці завжди присутній так званий інтенційний характер [5, с. 134].

Ключовими складовими політичного дискурсу є мета і цінності. Іntenція боротьби за владу – це специфічна характеристика політичного дискурсу. Вона присутня у всіх його жанрах. Ця інтенція виражена у такій особливості політичного дискурсу як змагальність. Отже, мовлення може бути зрозумілим і сприйнятним як боротьба, причому змагання та перемога – головна мета спілкування.

Політичний дискурс реалізується як в усній та і в писемній формах. До усної форми політичного дискурсу традиційно відносять публічні виступи політиків, їхні виступи на радіо, по телебаченню, інтерв'ю, прес-конференції, парламентські дебати, теле- та радіо-новини; до писемної форми – різноманітні документи: партійні програми, маніфести, угоди, рубрики політичних новин у пресі, політичні плакати та листівки.

Основною формою реалізації політичної комунікації є політичний текст як складова та (або) результат політичної активності. Поле політичних текстів широкий, проте спільне в них те, що всі вони є формою для представлення суспільству політичних цілей відповідно до основної мети політики – одержання і збереження влади.

Політична комунікація, в широкому сенсі цього поняття, включає в себе будь-які мовні утворення, суб'єкт, адресат або зміст яких відносяться до сфери політики [6, с. 23].

Політичний дискурс існує стільки, скільки існує політика. Особливість сучасного політичного життя полягає в тому, що політики все рідше спілкуються з населенням безпосередньо, виступаючи в залах і на майданах, і роблять це через ЗМІ [6, с. 82].

Тобто основним каналом здійснення політичної комунікації в сучасну епоху є мас-медіа. Їх особлива роль у розвитку політичного дискурсу дає право багатьом дослідникам говорити про тенденції до зрощуванню політичного спілкування з дискурсом мас-медіа.

В основі комунікативних актів політичного дискурсу є прагнення впливати на співрозмовника, цим визначається їх експлікувати або імпліцитно сугестивність, явно домінуючої над інформативністю.

У сучасному світі боротьба за політичну владу все більше зводиться до дискурсивним (мовним) форм боротьби політичних партій і політиків на поле постійно мінливого під впливом безлічі факторів громадської думки з метою отримати якомога більшу підтримку виборців на виборах.

Висновки. Отже, на сьогоднішній день склалося розуміння політичного дискурсу в якості безперервного процесу зіткнення думок і позицій суб'єктів політичної дії, а саме, політичних інститутів, групових агентів політики і політичних антропонімів в боротьбі за політичну владу. Вивчати політичний дискурс – значить вивчати реальну політичне життя суспільства. Аналіз політичного дискурсу дозволяють до-

казово виявити декоративність або слабку розвиненість багатопартійної політичної системи і головного політичного інституту демократії – парламенту. Дослідження політичного дискурсу – досить новий спосіб вивчення політики і вимагає вдосконалення методики, а також вироблення універсальних і науково обґрунтованих критеріїв суб'єктивної оцінки його тексту і контексту.

Література:

1. Базылев, В. Н. Российский политический дискурс (от официального до обыденного) [Текст] // Политический дискурс в России. – М., 1997. – 219 с.
2. Бурдые, П. Социология политики [Текст] / – М.: «Socio-Logos», 1993. – 336 с.
3. Дейк, Т. А. Язык. Познание. Коммуникация [Текст] / М., 1989. – С. 121-127.
4. Караулов, Ю. Н., Петров В. В. От грамматики текста к когнитивной теории дискурса [Текст] // Дейк Т. А. ван. Язык. Познание. Коммуникация. – М., 1989. – 244 с.
5. Менджерщкая, Е. О. Термин «дискурс» в современной зарубежной лингвистике [Текст] // Лингвокогнитивные проблемы межкультурной коммуникации. – М., 1997. – С. 132-143.
6. Шейгал, Е. И. Семиотика политического дискурса [Текст] / Монография. – Волгоград: «Перемена», 2000. – 328 с.

Ляшенко Марія,
Дипломатична академія України
при Міністерстві закордонних справ України

СПЕЦИФІКА ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ ЄС У КОНТЕКСТІ СВІТОВОЇ ПРАКТИКИ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ

Окреслюються особливості формування сучасних тенденцій культурної дипломатії Європейського Союзу на сучасному етапі у аспекті їх специфіки по відношенню до здобутків світового досвіду культурної дипломатії.

Ключевые слова: культурная дипломатия, «мягкие» инструменты влияния, внешняя политика, «мягкая власть», Европейский Союз.

Ключові слова: культурна дипломатія, «м'які» інструменти впливу, зовнішня політика, «м'яка влада», Європейський Союз.

Keywords: cultural diplomacy, «soft» influential tools, external policy, «soft power», the European Union.

Сучасна модель світового розвитку обумовлює пошук нових інструментів, які необхідні для конкурентного розвитку держав, які намагаються вивести їх міжнародні відносини на новий рівень. У такому аспекті значне місце в суспільстві займають «м'які» інструменти впливу на міжнародні відносини, що використовують в своєму арсеналі фактор просування позитивного іміджу, що спирається на привабливість цінностей та культури націй.

Відомий американський політолог Дж. Най сформулював постулат про актуальність, значущість та ефективність «м'якої сили» в зовнішній політиці держави [2].

Чітке розуміння країною національних завдань призводить до виділення значних коштів на розвиток власної культурної дипломатії. Вдала її реалізація може служити потужним ідеологічним важелем, створити такий фундамент, який дасть можливість державі як захищати, так і просувати свої національні інтереси на світовій арені, і паралельно з цим впливати на різнобічні процеси у світі. [4]

Сьогоднішня європейського суспільства має специфічну характеристику культурного поля, яка полягає в багатогранності, тобто: в сприйнятті інших культур (мова, історія, тощо); в їх локалізації (європейські регіони залишаються історично, культурно, географічно, економічно цілісними); у мовному та етнокультурному плюралізмі (породжений історичним формуванням європейських націй); узростаючий присутності у країнах Європи інших культур. Така реальність вимагає відповідних програм, рішень, стратегій у галузі культурної політики і на пан'європейському, і на національному рівнях [1].

Згідно з узагальнюючим визначенням М. Каммінгса, з метою підтримки взаєморозуміння культурна дипломатія є обміном аспектами культури: інформацією, ідеями, переконаннями, традиціями, цінностями. Цей обмін ніщо інше, як комунікація і повага між культурами, в основі яких лежить взаємне розуміння цінностей та знижені стереотипні сприйняття. [1]

В міжнародних масштабах методи і цілі суттєво варіюють, що впливає відповідно і на рівень сприйняття культурної дипломатії різних світових країн. Дж. Най визначив стратегічну мету зовнішньої культурної політики США, яка полягає в стимулюванні інших до досягнення таких результатів, які ви хотіли б отримати самі.

Загальноєвропейська культурна дипломатія, маючи багато форм, реалізується через програми, проекти і стратегії міжурядових організацій: Ради Європи (РЕ), Європейського Союзу (ЕС), Організації з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ), Центральної європейської ініціативи (ЦЕІ), та інших об'єднань, які розв'язують проблеми у сфері міжкультурних відносин. Націлені на реалізацію програм культурної політики ЄС також Європейська Політика Добросусідства, Східне Партнерство, Союз Середземномор'я, Європейський Інститут з Демократії та Прав Людини. У травні 2011 року депутатами Європейського Парламенту було запропоновано створити агенцію з культурної дипломатії у межах Європейської служби зовнішньої діяльності. [4]

В політиці європейського двостороннього міжкультурного співробітництва виділяється три традиційні моделі, що характеризуються особливостями національних політичних стратегій Франції, Великої Британії та Німеччини. [3]

Модель Французької Республіки характеризує культурну дипломатію жорсткою централізацією та прямим державним контролем. Незважаючи на те, що пріоритетна роль в культурній дипломатії віддається державі, однак використовуються певні елементи, коли в моделі частину функцій із зовнішньої культурної діяльності бере на себе приватний сектор. Складовими цієї доктрини є наступальна політика захисту французької мови й культури, спеціальні просвітницькі та культурні програми, що мають відповідний ідеологічний контекст.

Британська модель ґрунтується на принципі опосередкованого контролю (принцип витягнутої руки), тобто, повне або часткове урядове фінансування, а от координуюча і адміністративна функція віддана неурядовим інститутам.

Німецька децентралізована організаційна модель полягає у певному контролі з боку держави та частковій централізації міжнародної культурної діяльності, і поряд з цим базується на принципі дистанціювання від влади, що характерний для федеративного державного устрою Німеччини.

Європейський Союз, враховуючи Конвенції ЮНЕСКО, у відносини з неєвропейськими державами включає культурний вимір. Європейський план розроблений для посилення міжкультурних діалогів, які стимулюють культурний розвиток, що є необхідним як для економіки, так і для підвищення ролі ЄС у міжнародних відносинах. Ключовим елементом політичної «м'якої влади» Євросоюзу стає культурна дипломатія [3].

Частиною дипломатичного корпусу є створена Європейська служба зовнішніх дій (її створення стало можливим після набуття чинності 1 грудня 2009 року Лісабонського Договору), яка використовує програми публічної дипломатії, економічних і політичних дій, кризового менеджменту. Європейський Союз та його країни-члени є найбільшими у світі економічними донорами, що сприяють розвиткові загальносоюзної культурної дипломатії, проте натеper європейський потенціал «м'якої сили» потерпає через політичну ситуацію та економічну кризу.

Бібліографічні посилання:

1. Cummings M. Cultural Diplomacy and the United States Government: A Survey [Electronic Resource]. – Available at: www.culturalpolicy.org
2. Nye J. Soft Power / J. Nye // Foreign Policy, No. – Washington, 1990. – Pp. 151-173.
3. Падаєнко Ю. Л. Європейський досвід реалізації культурної дипломатії: специфіка та перспективи подальшого розвитку / Ю. Л. Падаєнко // Наукові праці. – Чорноморський дер. ун-т ім. П. Могили, 2014. – Вип. № 21. – Том № 230. – С. 48-53.
4. Понятійно-категоріальний апарат інформаційної сфери: правовий аспект [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/532/>

SEKCIJA 26. PRAWOZNAWSTWO. (ЮРИДИЧЕСКИЕ НАУКИ)

Astanov Istam Rustamovich

– PhD,

expert in Republic Forensic science centre in Uzbekistan

istam_astanov@mail.ru

CONDUCTING THE COURT EXPERTISE (SUGGESTIONS AND COMMENTS)

Summary:

This article contains suggestions on improving the examination in the criminal process of Republic of Uzbekistan.

At the same time, this article reflects the proceedings subjects of criminal procedural law, having the power to appoint directly conducting the examination and expertise, as well as the procedure for their improvement.

Keywords: expertise, the expert, examination.

It has been widening legal reforms in order to develop judicial-legal system and to provide human rights in Uzbekistan.

As the consecutive consequence of the reforms in sphere of law, there has been changed legal status of expertise in the Criminal procedure code. However, applying new technological equipment's on obtaining the evidence of crime, identifying the subject of committed crime or on revealing the criminal case could raise massively the quality of criminal proceedings. Thus, the expertise plays a significant role in investigation and judicial procedures.

The law of the Republic of Uzbekistan "On court expertise" and the law "On amendments to Criminal procedure code" both of dated 2010 are the basis of actuality of my thesis. The expertise in criminal cases ought to be considered as urgent because of using modern scientific matters. Moreover, it has been increasing the requirement for justice judgment in the same time whereas the field of science is enhancing day by day. The law "On Court expertise" dated 01.06.2010 and the amendments to the Criminal procedure code prove the facts what I mentioned above.

My dissertation consists of five main parts of conclusions and they are in following words:

Summaries concerning to the theoretical development of Criminal procedure law:
The conclusion of the expert should be divided into two types:

Certain report (it defines the main limit of the person whether he committed crime and how?),

Approximately constructed report (it determines by whom and in what kind of ways the crime has committed).

In this summary, there also given some specific offers in order to widening objectives of expertise. Furthermore, the term of expert viewed as conducting expertise process by the person who has the certain knowledge in the field of science, technology and art. The row of expertise objectives are included as: 1) the material evidences which are determined and taken by the result of expertise; 2) The related documents to criminal cases; 3) the expertise on humans; 4) the expertise objectives which has not procedural status;

In accordance with the 238th article of the Criminal procedure code, in order to emerge criminal responsibility to expert, it can be provoked if:

1) Expert should be charged to criminal responsibility at the period when is going whether investigation or judicial process;

2) The conclusion of the expert should be directly related to this case;

There ought to be worked out the main classification of expertise and or it is preferable to call them as initially made expertise or re-conducted expertise. Moreover, expertise can be distinguished as commission and complex according to the Criminal procedure code.

Thus, taking into consideration all above mentioned factors, the term of expertise deemed as one type of investigative actions which gathers and checks the evidences collected during the certain criminal case. Then, there given the basic overview to the conclusion of expert. It is said that the gathered evidences taken by science, technology or art during the investigation either in judicial process can be viewed as the conclusion of expert.

Summaries relating to the amendments to Criminal procedure code:

In this summary I gave some offers in order to implement new rules in Criminal procedure code. According to this summary, 68th, 172th, 173th, 179th, 184th, 329th and 364th articles ought to be changed or should make some submissions through this research work.

According to the 1st part of 68th article of Criminal procedure code is being offered to submit as:

Expert should require to compensate his outcomes from the court;

It must be given a right to Court, Prosecutor, Investigator, Inquestoner, Plaintiff, Accused person to conduct a expertise;

2nd part of 68th article of Criminal procedure code should be changed as in below:

It is not preferred to prolong the term of expertise without legal basis;

The expert should deliver frequently the conclusion of expertise to the organ by whom it is conducted ;

3rd part of 68th article of Criminal procedure code ought to be submitted as:

The expert is being banned to the matters as:

To gather documents by individual expert;

4th part of the 68th article of Criminal procedure code can be changed as:

If the expert reveals the data of the criminal case without permission of the Court or Prosecutor, in that case the expert will be charged to criminal responsibility.

Another offer is to submit a new article to Criminal procedure code. As the chief of expertise center is open in debates at the current moment, 68th article will be a right asset in

order to set a legal status of the chief of expertise center.

Besides that, the 3rd part of the 172th article of the Criminal procedure code ought to be changed as:

To give legal questions to experts is prohibited;

According to the 1st part of the 173th article of the Criminal procedure code must be submitted new norms as:

The expert should attend in criminal cases in order to identify the drug or psychotic sources;

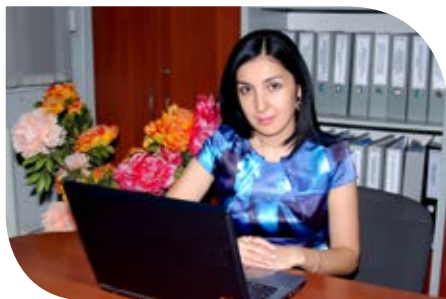
Committed crimes made by computer technologies;

Crimes relating to ecologic sphere.

Furthermore, 179th article can be changed as to implement norms giving a right to plaintiff, accused person or suspected person to conduct expertise by them. It is argued that it needs to imply a new article concerning to experts' penance. So that, 184th article will be quite good way in order to guarantee experts' rights. According to this article, afterwards of the conclusion of expert it is compulsory to give experts' penance. Through the 329th article of the Criminal procedure code, there need to be submitted new norms as in case if there will be required extra materials or evidences relating to the criminal case, the investigation process will be stopped till the end of expertise procedure. Then, 5th part of the 364th article should be filled as the term of expertise might not be over than the period of investigation process (not more than three months).

Summaries on offers or scientific matters of judicial-investigation practice:

As we above said the expertise process should be equal to investigation process, not less than 3 months. Therefore, the expertise period should be approved by only courts. The expertise must be conducted during the three days after committed crime. Besides that, here given some implemental offers in order to increase the role of advocate while conducting court expertise. It is also offered that in case if there are enough evidences in order to conduct expertise, it is preferable to set it during three days after the resolution of the Criminal court. Moreover, whether the expert is not able to participate in investigation or in judicial process without any unapproved reason, the expert ought to be charged as well.

Рахмонова Сурайё Махмудовна
старший научный сотрудник-соискатель
Ташкентского государственного
юридического университета
(Республика Узбекистан),
кандидат юридических наук, доцент

ПРЕДВАРИТЕЛЬНОЕ СЛУШАНИЕ КАК ЭФФЕКТИВНЫЙ МЕХАНИЗМ УСТРАНЕНИЯ НЕДОПУСТИМЫХ ДОКАЗАТЕЛЬСТВ

Аннотация: в данной статье проведен научно-теоретический анализ критериев допустимости доказательств в уголовном процессе, рассмотрены научные взгляды касательно правила «плодов отравленного дерева» и асимметрии правил о допустимости доказательств, обоснованы перспективы внесения в законодательство критериев и процессуальных последствий недопустимости доказательств.

Ключевые слова: уголовный процесс, предварительное слушание дела, доказательства, недопустимость доказательств, существенные нарушения, исключение доказательств.

Вопрос о допустимости доказательств является центральным вопросом уголовно-процессуальной науки и судебно-следственной практики. Практика давно выработала критерии допустимости, к ним относятся: надлежащий субъект, законный источник, законные способы собирания доказательств и обличение их в соответствующую процессуальную форму. Однако эти положения носили общий характер и не раскрывали в должной мере конкретные и весьма многочисленные факторы, определяющие собой надёжность, а, в конечном счёте, достоверность получаемых фактических данных. Лишь по мере преобразования правосудия, укрепления и развития в нём демократических начал, утверждения приоритета прав и свобод лиц, вовлечённых в процесс, требование допустимости как важной гарантии справедливости судопроизводства было закреплено в уголовно-процессуальном законодательстве, (ст.ст. 88 95, 487 УПК Республики Узбекистан). Допустимость есть пригодность доказательства с точки зрения, законности источников, методов и приемов получения сведений¹.

¹ Хидоятов Б.Б., Тухташева У.А., Рахманова С.М. Проблемы теории доказательств: Курс лекций. Учебное пособие. -Т.: Издательство ТГЮИ, 2006. – С.28

Допустимость доказательств – это разрешение их использования, их «юридический пропуск» для участия в деле².

Сведения, полученные оперативно-розыскным путем, также не обладают свойством допустимости до тех пор, пока они не проверены в установленном законом процессуальном порядке, т.е. пока суд не получил возможность проверить, когда кем и при каких обстоятельствах они добыты. Ряд преступлений, в том числе тяжких, невозможно раскрыть без их помощи. Но следует проводить грань между использованием подобного рода деятельности в целях раскрытия преступлений, обнаружения преступников и попытками рассматривать саму эту деятельность в качестве доказывания, а ее результаты как обычные доказательства, которые могут быть положены в основу выводов по делу, тем более при постановлении приговора.

Доказательствами могут быть только такие сведения, только такие фактические данные, которые собраны при соблюдении всех требований уголовно-процессуального закона, подробно регламентирующего правила доказывания, производства всех следственных и судебных действий.

В теории уголовного процесса также существует правило, согласно которому доказательство признается недопустимым, если оно получено на основании другого доказательства, добытого с нарушением закона – так называемое правило «о плодах отравленного дерева». Данное правило заимствовано из англосаксонского доказательственного права, согласно ему, если на основании незаконно добытых доказательств были получены другие доказательства, то они исключаются из разбирательства дела как являющиеся производными от незаконно полученных доказательств (как плоды отравленного дерева).

Суть данного правила можно показать на примере. Так, если какие-либо предметы изымались в ходе обысков, выемок или осмотров с нарушением закона, то исключаются из дела не только соответствующие протоколы обысков, выемок или осмотров, но и изъятые таким образом предметы — вещественные доказательства, а также заключения экспертов по исследованию этих предметов.

Говоря о правовых последствиях нарушения правил о допустимости доказательств, необходимо затронуть и проблему так называемой «асимметрии правил допустимости доказательств» (или возможности использования доказательств, полученных с нарушением закона, стороной защиты)³.

Вопрос об «асимметрии правил допустимости доказательств» возник в процессуальной теории в связи с различными позициями ученых по отношению к возможности использования стороной защиты доказательств, полученных с нарушением закона⁴.

Но на наш взгляд, недопустимые доказательства не могут использоваться ни стороной обвинения, ни стороной защиты. Безусловно, проблемы нужно устранять прежде всего на предварительном следствии. Представители стороны обвинения должны активно предупреждать, пресекать и устранять любые нарушения закона и ошибки следствия. Нужно их не только выявлять, но и прогнозировать, предвидеть

2 Т.Г.Николаев, С.Д.Шестакова, С.А.Роганов. Допустимость доказательств в зарубежном уголовном процессе. Вестник Санкт-Петербургского Университета МВД России, №2 (54) 2012. С. 103.

3 Гришина Е.П., Саушкин С.А., Абрисов А.В. Дискуссионные проблемы допустимости доказательств в науке уголовно-процессуального права (теории "беспощадного исключения доказательств", "плодов отравленного дерева" и "асимметрии правил допустимости") // Мировой судья. 2008. № 1. С. 58 - 59.

4 Чувилев Н., Лобанов А. Плоды отравленного дерева // Российская юстиция. 1996. N 11. С. 47 - 49;

типичные выпады стороны защиты против доказательств обвинения⁵.

Возвращаясь к отечественному законодательному урегулированию данного вопроса, следует отметить, что хотя статья 95 УПК Республики Узбекистан и устанавливает краткое понятие допустимости доказательств, она является отсылочной, в законе нет чёткого детального пояснения, в чем именно заключается недопустимость доказательств, а нормы Постановления Пленума Верховного суда Республики Узбекистан «О некоторых вопросах применения норм уголовно-процессуального закона о допустимости доказательств» от 24 сентября 2004 года уже в недостаточной мере отвечают требованиям современной судебно-следственной практики. Так в соответствии с указанным постановлением «данные, полученные в результате нарушения установленного порядка и условий производства следственных действий, не имеют доказательственной силы и не могут быть положены в основу обвинительного приговора»⁶. Однако в чем именно заключаются нарушения установленного порядка, и какие из них являются существенными, а какие несущественными постановление так и не поясняет!

Внесение в законодательство новеллы, устанавливающей критерии недопустимости доказательств непосредственно послужит пресечению попыток получения и дальнейшего использования недопустимых доказательств, предоставит сторонам возможность оптимально выразить свою позицию по отношению доказательственной базы, а также восполнит пробел в законодательстве касательно признания доказательства недопустимым и исключения его из сущности обвинения.

Безусловно, что ключевым инициатором признания доказательств недопустимыми являются стороны, а точнее сторона защиты. Возникает логичный вопрос, на какой стадии и в каких процедурных условиях стороны могут выразить подобную инициативу.

Следует отметить, что в действующем УПК сторонам не предоставлено прямого права ходатайствовать об исключении того или иного доказательства из сущности обвинения. Право участвовать в процессе коррекции доказательственной базы частично присутствует в подготовительной части судебного заседания. Так, стороны могут ходатайствовать о вызове новых свидетелей, экспертов или специалистов, об истребовании вещественных доказательств и документов. Однако об исключении доказательств здесь речи не идет.

Предоставление подобного права сторонам усилит состязательность процесса и обеспечит некий контроль стороны защиты за качеством предварительного следствия, усилит ответственность следственных органов за доброкачественность собранных по делу доказательств.

Именно предварительное слушание предоставит суду первой инстанции достаточно действенные возможности устранения последствий, допущенных в ходе дознания и предварительного следствия процессуальных нарушений и упущений.

---

⁵ Гармаев Ю.П. Устранение сомнений в допустимости доказательств // Законность. 2011. N 5. С. 29 - 33.

⁶ Постановление Пленума Верховного суда Республики Узбекистан «О некоторых вопросах применения норм уголовно-процессуального закона о допустимости доказательств» от 24 сентября 2004 года №12. // Сборник постановлений Пленума Верховного суда Республики Узбекистан. Том II. Ташкент. Адолат. 2006. С.456.

Использованная литература:

(Endnotes)

1. Хидоятов Б.Б., Тухташева У.А., Рахманова С.М. Проблемы теории доказательств: Курс лекций. Учебное пособие. -Т.: Издательство ТГЮИ, 2006. – С.28
2. Т.Г.Николаев, С.Д.Шестакова, С.А.Роганов. Допустимость доказательств в зарубежном уголовном процессе. Вестник Санкт-Петербургского Университета МВД России, №2 (54) 2012. С.103.
3. Гришина Е.П., Саушкин С.А., Абросимов А.В. Дискуссионные проблемы допустимости доказательств в науке уголовно-процессуального права (теории «беспощадного исключения доказательств», «плодов отравленного дерева» и «асимметрии правил допустимости») // Мировой судья. 2008. № 1. С. 58 – 59.
4. Чувилев Н., Лобанов А. Плоды отравленного дерева // Российская юстиция. 1996. N 11. С. 47 – 49;
5. Гармаев Ю.П. Устранение сомнений в допустимости доказательств // Законность. 2011. N 5. С. 29 – 33.
6. Постановление Пленума Верховного суда Республики Узбекистан «О некоторых вопросах применения норм уголовно-процессуального закона о допустимости доказательств» от 24 сентября 2004 года №12. // Сборник постановлений Пленума Верховного суда Республики Узбекистан. Том II. Ташкент. Адолат. 2006. С.456.

Файзиев Шохруд Фармонович
старший научный сотрудник-соискатель,
кафедры Уголовно-процессуального права
Ташкентского государственного
юридического университета к.ю.н.,
доцент shoxrud@gmail.com

ВОПРОСЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ УГОЛОВНО-ПРОЦЕССУАЛЬНОЙ ФУНКЦИИ ОРГАНОВ ДОЗНАНИЯ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН

Проводимые в нашей стране реформы на современном этапе достигли такой стадии, когда они требуют более высокого уровня демократизации, обновления государства, модернизации и реформирования общества. Главная цель реформ тесно связана с организацией процветания жизни членов общества, обеспечения их прав и свобод. Несомненно, понятие обеспечения прав и свобод членов общества предусматривает не только создание правовых условий их активизации в соответствующих общественных отношениях, но также включает в себя понятие их защиты от различного рода противозаконных посягательств. Ибо, осуществление вопросов обеспечения процветания граждан возможно в контексте концепции “права человека – защита их прав”. В общественной жизни самое опасное противозаконное посягательство на права граждан – это преступное посягательство.

В этой связи, борьба с преступностью является одной из важнейших задач, которые должно осуществлять государство. “В истории каждого государства переход к новому социальному качеству, к сожалению, всегда проходил на фоне такого отвратительного явления, как коррупция и преступность. При этом рост преступности является не только серьезным препятствием на пути реформ, но при определенных обстоятельствах несет прямую угрозу достижению намеченных в переходный период целей.”¹.

Безусловно, вопросы борьбы с преступностью, то есть проблемы уменьшения роста преступности, размеров вреда, причиняемого в результате их совершения, тесно связана со степенью организационно-структурного, нормативно-правового и

¹ Каримов И.А. По пути безопасности стабильного развития: Т. 6. -Т.: Узбекистон, 1998. – С.81-82.

технично-криминалистического обеспечения деятельности органов и должностных лиц, осуществляющих эту деятельность, уровнем преступности, также возможностями препятствования существующим приемам и способам совершения той или иной категории преступлений.

В нынешних условиях в политике борьбы с преступностью на первые роли выходят актуальнейшие проблемы совершенствования уголовно-процессуальных норм, которые регулируют деятельность правоохранительных органов, в том числе регламентируют полномочия органов дознания, поскольку, уголовно-процессуальное законодательство Республики Узбекистан не обладает достаточно логичной и систематизированной конструктивно-функциональной и организационно-структурной основой. Это является одним из научных направлений исследования этой проблемы, второе его направление связано с обеспечением и охраной прав и законных интересов граждан, привлеченных к уголовно-процессуальной деятельности органов дознания, на досудебной стадии судопроизводства.

Так как, в связи с наличием в ходе борьбы с преступностью случаев нарушения прав и законных интересов граждан, вовлеченных в уголовное судопроизводство, неуважения их чести и достоинства, выхода за рамки закона в деятельности органов дознания, признается актуальным как с практической, так и с научной точки зрения необходимость разрешения этих проблем вкупе с разработкой соответствующих процессуально-правовых и социально-экономических механизмов.

Практическая деятельность, а также мониторинг норм УПК, касающаяся деятельности органов дознания непосредственно служат предпосылкой разъяснения двух факторов вышеуказанной проблемы. Это, *во-первых*, необходимость создания крепкого фундамента нормативно-правовой основы деятельности органов дознания в уголовном процессе; *во-вторых*, необходимость повышения качества деятельности органов дознания, а также создания системы нормативно-правовых и процессуально-правовых гарантий осуществления их деятельности при условии неукоснительного соблюдения закона. Актуальность и злободневность темы определяется тем, что в то время, когда в Республике Узбекистан идет непрерывный процесс судебно-правовых реформ, изменения, связанные с уголовно-процессуальной деятельностью органов дознания, до сих пор не нашли своего должного отражения в Уголовно-процессуальном кодексе Республики Узбекистан.

Оптимизация совершенствование предварительного расследования в Узбекистане сегодня является одним из наиболее важных направлений судебно-правовой реформы. В соответствии законодательством, предварительное расследование может осуществляться в двух формах, то есть в форме предварительного следствия и дознания. В этой связи стоит отметить, что предварительное следствие всегда находится в центре внимания теоретиков и практиков уголовно-процессуальной сферы, тогда как относительно дознания этого, к сожалению, сказать сложно. Невзирая на то, что некоторые аспекты процессуальной деятельности органов дознания были освещены различными авторами², большое число вопросов, относящихся к их правовому статусу и

2 Лукин В.М. Уголовно-процессуальная деятельность органов дознания. Автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. - СПб., Санкт-Петербургский университет МВД России, 2003.; Жукобаев А.А. Органы предварительного расследования в системе МВД Республики Казахстан. // Вестник Карагандинского юридического института Министерства внутренних дел Республики Казахстан. Выпуск 2 (10). - Караганда, 2004. - 87 с.; Хан А.Л. Система и процессуальный статус органов, осуществляющих досудебную деятельность:

деятельности, пока не нашли своего теоретического и практического разрешения.

В последние годы были проведены реформы в системе государственных структуры и органы Республика Узбекистан, эти изменения в свою очередь отразились и на органах дознания. В действующий Уголовно-процессуальный кодекс Республики Узбекистан и по сей день вносятся различные изменения и дополнения, однако, вносимые в процессе проводимой судебной-правовой реформы, в подзаконные акты изменения и дополнения, касающиеся органов дознания, практически не отражены в Уголовно-процессуальном кодексе. Например, в 2004 году в нормы законодательных актов, регулирующих задачи дознания Государственного комитета по охране государственной границы, были внесены изменения и дополнения, после чего полномочия по организации дознания и оперативно-розыскной деятельности при охране государственной границы и борьбе с терроризмом, были переданы в ведение Службы Национальной Безопасности.³ Хотя, с момента вступления в силу данной новеллы прошло достаточно времени, отсутствие соответствующей нормы в Уголовно-процессуальном кодексе Республики Узбекистан является существенным упущением.

Практика свидетельствует что, сегодня недостаточно используется потенциал органов дознания в ходе уголовно-процессуальной деятельности по предупреждению преступлений, их пресечению, собиранию и хранению доказательств, задержанию подозреваемых в совершении преступлений, а также розыску и поимке подозреваемых и обвиняемых.

Несомненно, эти вопросы требуют четкого разграничения пределов научной разработки процессуальной деятельности органов дознания, оптимального анализа различий уголовно-процессуальной деятельностью органов дознания и предварительного следствия, их пределов, а также проблем, связанных с осуществлением общих уголовно-процессуальных задач. Например, следует законодательно определить круг дел, подведомственных органам милиции, СНБ, государственной таможенной службы, Департамента по борьбе с валютными, налоговыми преступлениями и легализацией преступных доходов при Генеральной прокуратуре Республики Узбекистан.

В заключение, можно отметить, что проблемы разграничения процессуальных функций и полномочий органов дознания требуют дальнейшей глубокой научной разработки и высвечивают целый спектр неразрешенных вопросов не только касательно дознания, но и всей досудебной стадии в целом.

БИБЛИОГРАФИЯ.

(Endnotes)

1. Каримов И.А. По пути безопасности стабильного развития: Т. 6. -Т.: Узбекистон, 1998. – С.81-82.
2. Лукин В.М. Уголовно-процессуальная деятельность органов дознания. Автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. – СПб., Санкт-Петербургский университет МВД России, 2003.; Жукобаев А.А. Органы предварительного расследования в системе МВД

Учебное пособие. -Караганды, 2004. - 54 с Цукрук М.В. Процессуальная деятельность органов дознания в российском уголовном судопроизводстве. Автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. - Иркутск: Байкальский государственный университет экономики и права, 2004.; Есина А.С. Процессуальная компетенция органов дознания системы МВД России. Автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. - М., 2001.

³ Закон Республики Узбекистан от 30 апреля 2004 г. № 621 П "О внесении в отдельные законодательные акты Республики Узбекистан изменений и дополнений".

Республики Казахстан. // Вестник Карагандинского юридического института Министерства внутренних дел Республики Казахстан. Выпуск 2 (10). – Караганда, 2004. – 87 с.; Хан А.Л. Система и процессуальный статус органов, осуществляющих досудебную деятельность: Учебное пособие. -Караганды, 2004. – 54 с Цукрук М.В. Процессуальная деятельность органов дознания в российском уголовном судопроизводстве. Автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. – Иркутск: Байкальский государственный университет экономики и права, 2004.; Есина А.С. Процессуальная компетенция органов дознания системы МВД России. Автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. – М., 2001.

3. Закон Республики Узбекистан от 30 апреля 2004 г. № 621 П “О внесении в отдельные законодательные акты Республики Узбекистан изменений и дополнений”.

ИСТОРИКО-ПРАВОВЫЕ ОСОБЕННОСТИ РЕГУЛИРОВАНИЯ ДОГОВОРА ХРАНЕНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ

С древних времен некоторые правила и нормы влияли на отношения между людьми такие как имущественные, раздел вещей, обмен некоторых товаров или отношения, связанные с нематериальными ценностями касающихся нравственных качеств человека.

В истории народов Узбекистана также для урегулирования обмена товаров, договоров о тех или иных ценностях, чести и достоинства человека, особенно, данных обещаний о выполнении обязательств долгое время использовались правила, сформированные на менталитете и религиозных взглядов, другими словами, для урегулирования конфликтов были использованы нормы появившиеся на основе религиозно-нравственных ценностей, а также на основе обычаев и жизненного опыта. Со временем такие ценности и обычаи превращались в нормы права и были приняты в виде книг и сборников законов.

Нужно отметить, что в истории Узбекистана самым древним источником считается «Авеста», которая является в своем роде энциклопедией. Авеста, как священный источник зароострийской религии отражает в себе религиозно-философские, имущественно-правовые отношения между людьми, составление сделок и договоров, а также выполнение их и ответственность за невыполнения договоров. Авеста, как религиозная книга укрепила в себе правила урегулирующие социальные, экономические и правовые отношения между людьми.

Как известно, современное гражданское право определяет имущественное положение государства, его целенаправленное гражданско-правовое положение, право владение, пользование и распоряжение имуществом должно быть направлено на одну цель – на обеспечения благополучия народа и правоведы проводившие исследования в этой сфере пришли к этому мнению¹.

В Авесте наряду с имущественными отношениями были и правила составления договоров и сделок, а также их подтверждение и выполнение и всё это выполнялось одним честным словом 3000 лет назад.

Такие договорные отношения как, выполнения договора в экономических отношениях между людьми, выполнения обещания, быть верным клятве, действовать строго по договорам и выполнять обязанности в купле-продаже, возвращение вклада, то есть долга во время играют важную роль в Авесте. Конечно же, выполнения данного общения или сдержания слова считалось не просто повседневным делом, а священным долгом и правилом.

По договору хранения одна сторона (хранитель) обязуется хранить вещь, переданную ей другой стороной (поклажедателем), и возвратить эту вещь в сохранности.

В договоре хранения, в котором хранителем является организация, осуществ-

¹ Гражданское право. Учебник. Ч. I. – Ташкент: ТГЮИ, 2010.

вляющая хранение в качестве одной из целей своей профессиональной деятельности (профессиональный хранитель), может быть предусмотрена обязанность хранителя принять на хранение вещь от поклажедателя в предусмотренный договором срок (статья 875 ГК).

Правовые признаки договора хранения следующие:

Во-первых, договор хранения считается реальным договором, так как права и обязанности между сторонами по поводу хранения появляются с момента сдачи предмета хранения второй стороне. Если договор хранения составляется между организацией, осуществляющей хранение в качестве одной из целей своей профессиональной деятельности (профессиональный хранитель) и юридическими лицами, то договор хранения относится к группе консенсуальных и двусторонних договоров, так как у поклажедателя появляются обязанности по сдаче на хранение, и со второй стороны, т.е., у хранителя появляются обязанности по принятию на хранение с момента составления договора.

Во-вторых, договор считается составленным безвозмездно, если это не предусмотрено иначе в законодательных актах по договору хранения, и такой договор считается односторонним.

В-третьих, основной целью договора хранения, является хранение предмета и в дальнейшем, его возвращения в целости.

По договору хранения хранителю переходит лишь часть субъективного права на имущество, т.е., право владения имуществом².

В договоре участвуют две стороны: хранитель и поклажедатель.

Хранитель – юридическое лицо, осуществляющее деятельность, связанную с хранением предметов, сдаваемых физическими и юридическими лицами, и возвращением их в целости и сохранности своим хозяевам. Даже если основная деятельность некоторых хранителей является иная, они осуществляют дополнительную деятельность как хранение вещей физических и юридических лиц. И этим они становятся субъектом отношений по хранению. Например, основной задачей банков это осуществление финансовых операций (залог, кредиты, выплаты). Однако, в свою очередь банки оказывают дополнительные услуги как хранение драгоценных камней, ценных бумаг и различных ценностей, принадлежащих физическим лицам. Юридические лица могут осуществлять деятельность хранения только в случаях, предусмотренных в их Уставах.

Поклажедатель – физическое и юридическое лицо, владеющее определенным имуществом и сдавшее его на хранение. В целом, участвующие в договоре хранения лица должны быть дееспособными.

В случаях, когда договор хранения должен быть заключен в письменной форме (статья 108 настоящего Кодекса), письменная форма договора считается соблюденной, если принятие вещи на хранение удостоверено хранителем путем выдачи поклажедателю сохранной расписки, квитанции, свидетельства, иного документа, подписанного хранителем.

Соблюдение письменной формы договора не требуется, если вещь передана на хранение при чрезвычайных обстоятельствах (пожар, стихийное бедствие, внеза-

² Гражданское право. Учебник. Ч. II. – Ташкент: ТГЮИ, 2019. – 551 с

пная болезнь, угроза нападения и т.п.).

Договор хранения может быть заключен путем выдачи хранителем поклажедателю номерного жетона (номера), иного знака, удостоверяющего прием вещей на хранение, если это допускается законодательством или обычно для данного вида хранения.

Несоблюдение простой письменной формы договора хранения не лишает стороны права ссылаться на свидетельские показания в случае спора о тождестве вещи, принятой на хранение, и вещи, возвращенной хранителем (статья 877 ГК).

Существует ряд положений, регулируемых некоторые виды договоров хранения. Например, отношения хранения пищевых продуктов в холодильниках указаны в Положении о холодильных камерах, изданном Государственным комитетом Пищевой промышленности Республики Узбекистан. Хранение вещей в ломбарде осуществляется на основании примерного устава ломбарда. Правила о пользовании камер хранения ручной багажа и багажа установлены в официальной инструкции, принятой Транспортной акционерной корпорацией Республики Узбекистан. Железнодорожным Уставом Республики Узбекистан предусматривается ответственность железнодорожного учреждения в случаях сдачи, оставления багажа для хранения в местах, относящихся к железным дорогам.

Ражабов Нариман Шарифбаевич

Старший научный сотрудник-соискатель

Ташкентского государственного

юридического университета

(Республика Узбекистан)

кандидат юридических наук, доцент

Email: Narick_78@mail.ru

ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЯ ПРОИЗВОДСТВЕННОГО ЭКОЛОГИЧЕСКОГО КОНТРОЛЯ ЗА СОБЛЮДЕНИЕМ НОРМАТИВОВ В ОБЛАСТИ ОХРАНЫ ОКРУЖАЮЩЕЙ ПРИРОДНОЙ СРЕДЫ

***Аннотация:** в статье проанализированы вопросы дальнейшей совершенствовании системы экологического контроля, также, порядок проведения, виды и субъекты производственного экологического контроля.*

Ключевые слова: производственный экологический контроль, экологический норматив, субъекты производственного экологического контроля.

Загрязнение природы, ее деградация, истощение природных ресурсов, антропогенное воздействие на природу достигло такого уровня и масштабов, что сегодня практически любое действие человека сказывается на природе. Решать проблемы охраны окружающей природной среды – главная задача современного экологического права.

После обретения независимости, Узбекистан получил в наследство сложные экологические проблемы, связанные с неустойчивым управлением природными ресурсами, а также высокий уровень загрязнения коммунальными, промышленными источниками и возвратными водами с орошаемых полей. Это произошло в значительной степени из-за серьезных структурных проблем в сельскохозяйственном, энергетическом и промышленном секторах, которые продолжают служить перво-

причиной многих серьезных проблем в области управления окружающей средой и природными ресурсами страны¹.

Как отмечал Президент Республики Узбекистан Ислам Каримов, «На нынешнем этапе развития решение ряда проблем взаимодействия человека с природой не может ограничиваться масштабами одной страны, их необходимо решать в масштабе всей планеты. Очевидно, что многие проблемы охраны природной среды от вредного воздействия хозяйственной деятельности человека носят глобальный характер и поэтому могут быть решены только на основе международного сотрудничества. Экологическая проблема актуальна во всех странах и регионах мира, во всех уголках Земного шара, различна лишь степень ее остроты»¹.

В настоящее время в Республики Узбекистан осуществлена определенная работа по совершенствованию экологического законодательства. В этих правовых документах нашли свое отражение соответствующие нормы по экологическому контролю, а именно производственный экологический контроль. Как всем известно, этот контроль не является более распространенным, но является всеохватывающим и эффективным видом экологического контроля.

В соответствии со ст. 9 закона Республики Узбекистан «Об экологическом контроле» одним из видов экологического контроля является производственный экологический контроль. Также, производственный экологический контроль осуществляется в соответствии с Типовым положением о порядке осуществления производственного экологического утвержденной Постановлением Кабинета Министров Республики Узбекистан от 8 октября 2015 года № 286 экологической службой хозяйствующего субъекта. Экологическая служба формируется в виде департамента, управления, отдела либо иной структурной единицы, а также может состоять из одного работника. Производственный экологический контроль осуществляют работники хозяйствующих субъектов в соответствии с их должностными обязанностями, предусмотренными трудовым договором, должностными инструкциями, а также иными локальными актами.

Также, как отмечают юристы – экологи сферой производственного экологического контроля является производственно-хозяйственная деятельность предприятий и иных хозяйствующих субъектов. Важность его проведения и высокой эффективности обусловлена тем, что предприятия – это основная категория природопользователей. Преимущественно им адресованы правовые требования, касающиеся обеспечения рационального природопользования и охраны окружающей среды от вредных воздействий².

Производственный экологический контроль осуществляется путем проведения комплекса мероприятий, таких как выявлять ситуации, которые могут привести к загрязнению окружающей среды, нерациональному использованию предоставленных им природных ресурсов и создавать угрозу жизни и здоровью граждан, обеспечение выполнения обязанностей в области охраны окружающей среды и рационального использования природных ресурсов, производственных экологических планов и программ, информировать государственные и иные организации и граждан об изменениях в окружающей среде вследствие деятельности хозяйствующего субъекта, прогнозах ее состояния, использовании природных ресурсов и принимаемых мерах в рамках компетенции; повышать эффективность природоохранной деятельности.

В нашей стране, хозяйствующие субъекты, чья деятельность связана с загрязнением окружающей среды, обязаны осуществлять инструментальные замеры фактических выбросов и сбросов загрязняющих веществ по источникам загрязнения в соответствии с методиками и периодичностью, утвержденными (установленными) Государственным комитетом Республики Узбекистан по охране природы. Также, хозяйствующие субъекты вправе осуществлять инструментальные замеры фактических выбросов и сбросов загрязняющих веществ самостоятельно силами специализированных аттестованных лабораторий данного производства, а также на договорной основе со специализированными аттестованными экологическими лабораториями других организаций.

Далее, хозяйствующие субъекты в пределах своей компетенции имеют право разрабатывать и соблюдать экологические нормативы, регламентирующие максимально допустимое воздействие на окружающую среду.

Также, кроме этого, в случаях выявления превышения установленных экологических нормативов, регламентирующих максимально допустимое воздействие на окружающую среду, хозяйствующие субъекты обязаны незамедлительно сообщить об этом в свою вышестоящую организацию и в органы Государственного комитета Республики Узбекистан по охране природы и принять меры к устранению причин их возникновения. Особо отмечая можно сказать что, эффективность производственного экологического контроля во многом зависит от взаимодействия с органами государственного экологического контроля. Думаем, пока такое взаимодействие не развито. Более того, руководители предприятий и экологические службы считают своей задачей защиту интересов предприятия любым путем, в том числе посредством сокрытия фактов нарушения экологического законодательства, представления государственным органам недостоверных сведений, а порой и прямого попустительства правонарушений. Сотрудничество органов государственного, ведомственного и производственного экологического контроля – важный резерв повышения эффективности природоохранной деятельности на разных уровнях. Инициатива такого сотрудничества может исходить от любого субъекта. Многие в развитии сотрудничества и обеспечении эффективного взаимодействия в данной сфере в силу правового статуса зависит от позиции органов государственного экологического контроля. Важно при этом реализовать не только административные методы, но и методы убеждения, воспитания. В связи с этим можно сделать вывод о том что, производственный экологический контроль в области охраны окружающей среды – эта один из важнейшей видов экологического контроля, которая осуществляется в целях обеспечения выполнения в процессе хозяйственной и иной деятельности мероприятий по охране окружающей среды, рациональному использованию природных ресурсов, а также в целях соблюдения требований в области охраны окружающей среды. Производственный экологический контроль – непосредственная деятельность предприятий, организаций, учреждений по управлению воздействием на окружающую среду на основе описания, наблюдения, оценки и прогноза источников воздействия и отходов.

Использованная литература:

(Endnotes)

1. Национальный доклад о состоянии окружающей среды и использовании природных ресурсов в Республике Узбекистан – 2008: (Ретроспективный анализ за 1988-2007 гг.) / Сост.: С.В.Самойлов, У.Б.Абдужалилов, Л.А.Аксенова и др. Под общ. ред. Б.Б.Алиханова. – Ташкент: Chinor ENK, 2008. 300 с.
2. Каримов И.А. Узбекистан на пороге XXI века: угрозы безопасности, условия стабильности, гарантии развития. Т.: Узбекистон, 1997, ст. 111
3. Бринчук М.М. Экологическое право: Учебник.-2-е изд., перераб. и доп. -М.: Юристъ, 2003. – 670 с.

Ramazonova Fariza Abdirashidovna

Teacher of Department
“Criminal-procedural law”
at Tashkent State University of Law,
Uzbekistan.
e-mail: farizaxon@list.ru

INTERNATIONAL COOPERATION IN CRIMINAL MATTERS

Annotation: *This article is based on an analysis of international cooperation in the legal sphere in Uzbekistan is based on the norms of the Constitution of the Republic of Uzbekistan, numerous international conventions, declarations, covenants and treaties ratified by the Republic of Uzbekistan, and National rules of the Criminal Procedure Code.*

Key words: Bases of international cooperation, criminal procedure, court, judge, judicial reforms.

Introduction. International cooperation in the legal sphere in Uzbekistan is based on the norms of the Constitution of the Republic of Uzbekistan, numerous international conventions, declarations, covenants and treaties ratified by the Republic of Uzbekistan, and National rules of the Criminal Procedure Code.

After gaining state independence, the Republic of Uzbekistan joined the fundamental international documents of the UN, to the Final Act of the CSCE (1975.), and the Charter of Paris for a New Europe, establishing a framework of cooperation in all spheres, including issues of human rights. Uzbekistan, in accordance with its international obligations as a member of the United Nations, a member of the Agreement with the European Community, is bringing its national legislation into line with international standards.

In particular, International organizations dealing with the problems in the fight against crime and criminal justice are:

1. The United Nations, which has a Committee on the Prevention and Control of Crime and the Commission on Crime Prevention and Criminal Justice Assistance;
2. International Criminal Court, designed to treat the most serious crimes under international criminal law;
3. The European Court of Human Rights, designed to protect the legitimate in-

terests of citizens in cases of violations of the European Convention on Human Rights and Freedoms and have not found adequate protection at the national level;

4. The International Criminal Police Organization (Interpol). The Interior Ministry has a National Bureau of Interpol, which provides interaction of bodies of internal affairs of foreign countries with the police and the Interpol General Secretariat¹.

The Criminal Procedure Law of the Republic of Uzbekistan regulates the following directions of international cooperation in the fight against crime:

1) reaction of authorities to prosecute, and the courts with competent authorities of foreign countries (Ch. 64 CCP);

2) the extradition of a person (extradition), committed a criminal trespass for criminal prosecution or execution of a court judgment (Ch. 65 CCP);

The necessity of close, lasting and permanent international cooperation in crime control is necessary due to many objective factors. Among these factors are the following points:

Firstly, Uzbekistan embarked on the development of civil society and the formation of the rule of law, and therefore, the country has made enormous efforts to integrate into the world economy, political and ideological system, legal environment and other areas of international cooperation.

Secondly, the globalization of the world is affecting all spheres of life of the individuals and community including crime rate.

Thirdly, certain types of criminal activities become not only a regional but also international, not recognizing borders. Obvious examples are terrorism, drug trafficking, trafficking of firearms and etc.

International cooperation in the field of criminal justice is based on an international treaty of the Republic of Uzbekistan, an international agreement or reciprocity between courts, prosecutors, investigators and bodies of inquiry of the Republic of Uzbekistan with the relevant authorities and officials of foreign states and international organizations.

The main directions of the international cooperation in the fight against crime are the following:

a) extradition (extradition) and the provision of legal assistance in criminal matters;

b) scientific and information cooperation (exchange of national scientific and practical experiences, discuss problems and joint research);

c) the provision of vocational and technical assistance to States in their fight against criminality;

g) legal and contractual coordination to combat crimes affecting more than one State (State cooperation to combat certain types of crime on the basis of international agreements)².

Based on these key areas, relations of courts, prosecutors and investigators with relevant agencies of foreign states is carried out, usually in two forms: in the framework of international bodies and organizations (United Nations International Drug Control Programme in Uzbekistan, the National Central Bureau of Interpol in Uzbekistan) and on the basis of in-

---

1 Criminal proceedings in Uzbekistan. A common part. Textbook / Author - compiler Ph.D. Tuhtasheva. Publisher TSIL, 2007. p. 59.

2 Extradition. Textbook. Krygin L.P. Part Explanatory dictionary of foreign words. M., 1998, p.820.

ternational agreements. Thus, the decision of the Cabinet of Ministers № 073 of 29 November 1994 approved the Regulations on the National Central Bureau of Interpol in the Republic of Uzbekistan. In accordance with Interpol is the focal point as part of the Ministry of Interior in our country on the fight against international crime. It is governed by the Constitution, laws and other legal acts of the Republic of Uzbekistan and the international treaties to which Uzbekistan is, the Charter and other regulations of the International Criminal Police Organization, the Statute of the National Central Bureau of Interpol in the Republic of Uzbekistan and regulations of the Ministry of Interior in our country. Interpol National Central Bureau shall exercise its functions only in the fight against common crime.

In matters of execution of instructions from foreign institutions national legislation and international law work together. The basis of this interweaving should be a provision stating that the national legislation relating to the problems of international law can be and is becoming an international legal norm only if it is enshrined in an international treaty or by international practice has become a customary international norm. On the other hand, international law has an impact on domestic law, making up new rules, specifying and expanding it.

Production of the majority of criminal cases is carried out by national law enforcement agencies in the State where the crime was committed. However, in practice there are situations when a person committed a crime in the territory of one state, in order to avoid criminal liability, or goes to another state, to hide from law enforcement. Extradition obliges states, between which the respective bilateral or multilateral agreements are signed according to the established procedure extradite to each other persons on their territory for criminal prosecution or enforce a sentence.

In bilateral and multilateral agreements, the Contracting States also mutually accept the responsibility to provide each other with legal assistance in criminal matters by performing the proceedings according to the rules stipulated by the legislation of the requested State, in particular: to prepare and send documents; conduct inspections, searches and seizures; transmit physical evidence; conduct examination, interrogate suspects, defendants, victims, witnesses and experts; search for persons to carry out the criminal prosecution, extradition of persons to bring them to criminal prosecution or enforcement of the sentence; recognize and enforce sentences in the civil suit; handing documents.

The legal relations in the field of legal assistance in the investigation and criminal cases between states as subjects of international law, has sovereignty on its national territory and independence in international relations, and are formed on the basis of the concluded between bilateral and multilateral treaties (conventions), as well as their national (domestic) legislation.

The principle of reciprocity is confirmed when a written request is made to the Supreme Court, the Ministry of Internal Affairs, National Security Service of the Republic of Uzbekistan or the General Prosecutor of the Republic of Uzbekistan to provide legal assistance to the competent authority of a foreign country in the production of certain proceedings.

The request for production of the proceedings is sent via:

Ministry of Internal Affairs, National Security Service of the Republic of Uzbekistan – in relation to proceedings that do not require a judicial decision or consent (authorization) the prosecutor;

The Supreme Court of the Republic of Uzbekistan – on issues related to the production of criminal cases, carried out by the courts of general jurisdiction;

General Prosecutor's Office of the Republic of Uzbekistan – in other cases.

Where necessary, the authorities referred to above shall communicate to the competent authorities of foreign countries through the Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Uzbekistan (art. 592 CCP).

The request for the production of proceedings shall contain:

- 1) name of the authority submitting the request;
- 2) the name and address of the body to which the request is sent;
- 3) the name of the criminal case and the nature of the request;
- 4) data on the person against whom the request is directed, including the date and place of birth, citizenship, occupation, place of residence or place of stay of its procedural status as a legal entity – its name, legal address and location;
- 5) a statement of the circumstances to be clarified, as well as the list of required documents, exhibits and other evidence;
- 6) information on the factual circumstances of the crime, its qualification, the text of the relevant article of the Criminal Code, on the basis of which the act is considered a crime;
- 7) information about the extent of the damage, if it was caused by the crime. The request for the production of proceedings may contain other information necessary for its execution.

This report and the attached documents shall be certified by the official stamp of the body making the request, and translated into the official language of the foreign country to which they are sent, or in another language provided by international treaties of the Republic of Uzbekistan.

Conclusions. In accordance with the principle of reciprocity, Uzbekistan carries out the duties assigned to it by an international agreement. In particular, the court, prosecutor, investigator, body of inquiry perform request for the proceedings, contributions from the relevant competent authority of a foreign state. If the authority which received a request for the production of proceedings is not competent to execute it, it forwards the request to the competent authority in writing and notify the requester.

In conclusion, aforementioned objective factors are forcing the international community to consolidate, strengthen and deepen cooperation in the fight against various crimes committed by international criminal networks.

Акмал Абдусаттаров Мирзаакбарович
Старший научный сотрудник-соискатель
Ташкентского государственного
юридического университета
(Республика Узбекистан)
E-mail: akmaldo_87@mail.ru

КОМПАРАТИВНЫЙ АНАЛИЗ КОНСТИТУЦИОННО-ПРАВОВЫХ ОСНОВ
ОХРАНЫ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ
COMPARATIVE ANALYSIS OF CONSTITUTIONAL-LEGAL BASES
OF ENVIRONMENT'S PROTECTION

В настоящей статье проводится сравнительно-правовой анализ конституционных норм охраны окружающей природной среды около 150 зарубежных стран и на ее основе впервые делается попытка разработать модели конституционно-правового регулирования охраны окружающей среды. В работе всесторонне рассмотрены конституционно-правовые основы охраны окружающей среды, рациональное использование природных ресурсов, защита природы от загрязнения, обеспечение баланса между природой и экономикой, государственной политики в области экологии.

Ключевые слова: конституция, охрана окружающей среды, рациональное природопользование, обязанность, экологическая безопасность, экологическая политика, государственное управление.

In this article analyzed comparative-legal aspects of constitutional norms of protection of the environmental in foreign countries and in this base first time attempted to develop models of constitutional-legal regulation of protection of the environment. The paper comprehensively addressed issues of protection of the environment, rational use of natural resources, protection against the pollution, balance provision between nature and economy, state ecological policy.

Key words: constitution, environmental protection, rational wildlife management, duties, ecological security, ecological policy, state management.

В последние годы, в условиях активной демократизации жизни общества и государственной политики, а также экологизации действующего законодательства, в конституциях разных государств наблюдается тенденция увеличения экологических положений [3, С.41.]. В отличие от конституций, действующих в течении длительного времени (США, Великобритания, Канада, Нидерланды), конституции нового поколения выделяют особое внимание к экологическим отношениям. В частности, анализ конституций таких стран как Италия (ст. 117), Швейцария (раздел 4), Бавария (раздел 2), Бразилия (ст. 20), Китай (ст.ст.9-10), Вьетнам (ст.ст.29, 84) [2] и др. также явились тому подтверждением.

Также в качестве примера можно привести современное конституционно-экологическое законодательство ФРГ, которое характеризуется, во-первых, наличием государственной цели «охрана природы», установленной в статье 20а Основного закона ФРГ; во-вторых, тем, что право охраны окружающей среды базируется на принципах, носящих исключительно экологический характер, а именно: принци-

пе минимальнаго вторжения, принципе сохранения окружающей среды, принципе причинителя вреда и принципе кооперации; в-третьих, широкой реализацией специальных программ, предназначенных для эффективной охраны окружающей среды, повышения общественного эколого-правового сознания и обеспечения максимальной защиты экологических прав граждан. Кроме того, практика ограничения прав собственности в целях охраны окружающей среды в пользу третьих лиц является распространенной в ФРГ; при этом регулирование деятельности и ограничение прав собственности как предпринимателей, так и частных лиц, осуществляет государство [1, С.11-12].

Вместе с тем необходимо отметить, что основные законы ряда государств не содержат каких-либо экологических положений. К таким конституциям можно отнести конституции Аргентины (1853 г.), Колумбии (1991 г.), Коста-Рики (1949 г.), Дании (1953 г.), Эль-Сальвадор (1983 г.), Ватикана (2001 г.), Исландии (1944 г.), Ямайки (1962 г.), Японии (1946 г.), Ливана (1926 г.), Ливии (2011 г.), Монако (1962 г.), Марокко (1996 г.), Перу (1993 г.), Тунисской Республики (1959 г.), Египта (2011 г.) и США (1787 г.).

Необходимо отметить, что с учетом анализа конституций около 150 стран можно выделить два конституционно-правовых моделей охраны окружающей среды:

Первое – охранительная модель, в которой конституционно-правовые нормы, прежде всего, направлены на охрану и защиту природы, установление обязанности государств и граждан в сфере охраны природы и рационального природопользования. Преимущества охранительных норм экологического характера наблюдается в основных законах таких стран как Албания, Андорра, Азербайджан, Бахрейн, Бутан, Бразилия, Венесуэла, Доминикан, Гватемала, Гондурас, Казахстан, Кения, Саудовская Аравия, Литва, Мальдив, Мозамбик, Папуа- Новая Гвинея, Филиппин, Польша, Португалия, Румыния, Сомали, Свазиленд, Турция, Туркменистан, Чехия и др.

Второе – ресурсная модель, в которой конституционно-правовые нормы приоритетно закрепляет право граждан перед природой, и направлены на обеспечение право использования природных ресурсов. Большинство конституций стран мира, в особенности те, которые были приняты до 2000 года, относятся именно к этой модели. Например, конституции таких стран как Алжир, Ангола, Австралия, Армения, Бангладеш, Бельгия, Беларусь, Болгария, Великобритания, Венгрия, Габон, Гайана, Гаити, Гамбия, Гватемала, Гвинея, Германия, Греция, Грузия, Гондурас, Гонконг, Камбоджа, Камерун, Канада, Китай, Конго, Куба, Кипр, Мьянма, ЦАР, Шри-Ланка, Чад, Чили, Эритрея, Эфиопия, Эстония, Фиджи, Финляндия, Франция, Индия, Иран, Ирак, Ирландия, Израиль, Италия, Кот д'Ивуар, Иордания, КНР, Корея, Кувейт, Киргизская Республика, Лаос, Лесото, Либерия, Лихтенштейн, Мадагаскар, Малави, Малайзия, Мали, Мальта, Мавритания, Мексика, Монголия, Молдова, Черногория, Оман, Намибия, Королевства Нидерландов, Никарагуа, Нигерия, Норвегия, Микронезия, Палау, Пакистан, Палестин, Катар, Руанда, Сан-Марино, Сенегал, Сербия, Вьетнам, Словения, Зимбабве, Испания, Сахара, Судан, Южный Судан, Сирия, Таджикистан, Таиланд, Уганда, Украина, Македония, Танзания могут быть отнесены к данной модели [4].

Следует отметить, что в конституциях большинства государств положения об обязанностях государства в сфере охраны, защиты, сохранение и улучшение

окружающей среды, обеспечение рационального природопользования и экологической безопасности **встречаются в разных формах и изложениях.**

БИБЛИОГРАФИЧЕСКИЙ СПИСОК:

1. Вуколова Т.В. Конституционно-правовые основы охраны окружающей среды в России и Германии: Автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. – М.: ИГП, 2009. – С.11-12
2. Конституции зарубежных стран. Сост. Дубовин В.Н. – М.: Юрлитинформ, 2001. – 448 с.
3. Сафаров Дж.И. Конституционно-правовые основы охраны окружающей природной среды: зарубежный опыт // Вестник Высшего хозяйственного суда. – Ташкент, 2010. – №3. – С.41-45.
4. Экологические положения конституций: сборник/ Под. ред. Е.А.Высторобца; [предисл. Ю.С.Шемшученко, вступ. слово В.И.Данилова-Данильяна, интервью с С.А.Боголюбовым]. – М.-Уфа: МИРмпОС, Центр интерэкоправа ЕврАзНИИПП, 2012. – 385 с.

Умаров Улаш Абдуазизович
самостоятельный соискатель
кафедры «Гражданского права»,
кандидат юридических наук
Ташкентский государственный
юридический университет

ГЛАВНЫЕ АСПЕКТЫ И ОСОБЕННОСТИ ГРАЖДАНСКО-ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ РАСЧЕТОВ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ

Аннотация

В настоящее время, когда еще не ликвидированы и все еще проявляются неблагоприятные условия мирового финансово-экономического кризиса во многих развитых и развивающихся странах, осуществляемые реформы по формированию стабильной и эффективной экономики в нашей стране, создают основу для устойчивого развития экономики Узбекистана на сегодняшний день.

В годы независимости, глубокие структурные преобразования в экономике, обеспечения роста доходов населения, усиления эффективных внешнеторговых и инвестиционных процессов, реформирования сельского хозяйства, была создана правовая система, направленная на укрепление экономики фермерских хозяйств, стабильное развитие малого бизнеса, частного предпринимательства и семейного бизнеса в национальной экономике. В результате этого банковско-финансовая система страны, действуя в качестве стабильной банковско-финансовой системы, гарантирует последовательный стабильный рост авторитета и статуса экономики Узбекистана на международной экономической арене.

Регулирование расчетных отношений между юридическими и физическими лицами в сельском хозяйстве включает их в объекты гражданского, банковско-финансового, страхового и трудового права.

Ключевые слова: поддержка фермеров, сельское хозяйство и международная экономическая арене, сельское хозяйство и экономика, роль сельского хозяйства в Узбекистане

В настоящее время, когда еще не ликвидированы и все еще проявляются неблагоприятные условия мирового финансово-экономического кризиса во многих развитых и развивающихся странах, осуществляемые реформы по формированию стабильной и эффективной экономики в нашей стране, создают основу для устойчивого развития экономики Узбекистана на сегодняшний день.

В годы независимости, глубокие структурные преобразования в экономике, обеспечения роста доходов населения, усиления эффективных внешнеторговых и инвестиционных процессов, реформирования сельского хозяйства, была создана правовая система направленная на укрепление экономики фермерских хозяйств, стабильное развитие малого бизнеса, частного предпринимательства и семейного бизнеса в национальной экономике. В результате этого банковско-финансовая система страны, действуя в качестве стабильной банковско-финансовой системы, гарантиру-

ет последовательный стабильный рост авторитета и статуса экономики Узбекистана на международной экономической арене.

«В начале реформ такие авторитетные международные финансовые организации, как Мировой Банк и Международный Валютный Фонд, отдельно отмечают о необходимости проведения строгой денежной политики, однако основная часть производимой в республике промышленной продукции в основном была связана не с производством конечного продукта, создающего налог на добавленную стоимость, а с производством и первичной переработкой сырьевого источника. Кроме этого, привязанность к импорту топливно-энергетических ресурсов и зерновой продукции страны, ослабляли ее перед внешними факторами и не обеспечивали платежный баланс страны»¹. «Не обеспеченные достаточными финансовыми ресурсами инвестиционные проекты считаются одними из основных причин не осуществленных платежей. Не осуществленные платежи начинаются со строительного комплекса и распространяются на другие сферы промышленного производства»², «Еще одна отрасль не осуществленных платежей начинается с сельского хозяйства. Ее особенность требует наличия достаточно больших средств до начала сельскохозяйственных работ. Как правило, их доход появляется после завершения сельскохозяйственного года. Не обеспечение предварительными средствами сельскохозяйственное производство приводит к сокращению объемов производимой продукции или к проведению сельскохозяйственных работ при задолженности перед поставщиками горючего, сырья, материалов и семян. Таким образом, предварительное обеспечение средствами сельское хозяйство требует наличия в коммерческих банках финансовых продуктов в виде ссуд или конечной сельскохозяйственной продукции до начала сельскохозяйственных работ»³.

Как отмечено в Докладе Президента Республики Узбекистан И.Каримова на расширенном заседании Кабинета Министров, посвященном итогам социально-экономического развития страны в 2015 г. и важнейшим приоритетным направлениям экономической программы на 2016 год⁴ «Глубокие структурные изменения происходят в сельском хозяйстве. Благодаря самоотверженному труду и мастерству фермеров и дехкан, несмотря на сложные погодные условия, в республике выращен и собран богатый урожай сельскохозяйственной продукции – произведено более 7 миллионов 500 тысяч тонн зерна, более 3 миллионов 350 тысяч тонн хлопка. получены высокие урожаи за счет интенсификации сельскохозяйственного производства, улучшения селекции и внедрения районированных сортов хлопчатника и зерновых колосовых культур, освоения современных агротехнологий. Средняя урожайность пшеницы по стране достигла 55 центнеров с гектара, а в отдельных районах она составила 60-77 центнеров с гектара, что является огромным достижением наших фермеров.

Наряду с этим ускоренными темпами развивались такие отрасли сельского хозяйства, как плодоовощеводство, садоводство, виноградарство и животноводство. В прошлом году выращено 12 миллионов 592 тысячи тонн овощей, в том числе картофеля, 1 миллион 850 тысяч тонн бахчевых, 1 миллион 556 тысяч тонн винограда, 2 миллиона 731 тысяча тонн фруктов.»

По нашему мнению, решение на государственном уровне вопроса равномерного обеспечения финансовыми средствами сельскохозяйственное производство вместе с предоставлением обслуживающим сельское хозяйство предприятиям воз-

возможности резкого снижения ситуации неплатежеспособности за их услуги, приведет к своевременной выплате заработной платы в той отрасли и снижению неосуществленных платежей. В результате, организация на основе интересов частных собственников и предпринимателей вопросов расчета в сельском хозяйстве, создаст основу для формирования частной собственности в этой сфере.

Основанные на договоре в сельском хозяйстве расчеты: **во-первых**, обеспечивают денежные обязательства сторон при сельскохозяйственных отношениях, **во-вторых**, обеспечивают выполнение долговых обязательств сельскохозяйственных субъектов посредством расчетов определенных в законодательстве и договорах, **в-третьих**, определяют через расчеты расход общественного труда необходимого при производстве сельскохозяйственной продукции, **в-четвертых**, определяют себестоимость сельскохозяйственной продукции произведенной в фермерских хозяйствах, **в-пятых**, вступают в договорные отношения с предприятиями (организациями или лицами) закупщиками для переработки или реализации сельскохозяйственной продукции, на основе определения на основе расчетов плодородия закрепленной за фермерским хозяйством земли и общественного труда затраченного для выращиваемой сельскохозяйственной продукции, а также материально-технических ресурсов используемых для производства сельскохозяйственной продукции, **в-шестых**, определяют через расчеты прибыль и убытки хозяйствующих субъектов в сельском хозяйстве, а также этапы развития сельскохозяйственного бизнеса, **в-седьмых**, определяют через расчеты материальный ущерб от производственных и договорных отношений, **в-восьмых**, требуют обоснованности на тщательные расчеты вопросов обеспечения участия фермерских хозяйств в качестве субъекта имущества в банковских, кредитных и страховых отношениях.

Как нам известно, мировой финансово-экономический кризис создает проблемы в банковских системах государств, опирающихся на внешние заимствования, и крупные мировые экономисты признают, что эти кризисы возникают в результате: неэффективного контролирования финансовых рынков; не обеспечения органической связи развития финансового рынка и системы его контроля; выпуска дешевых кредитов финансово-кредитными организациями и не проведения на должном уровне государственными органами его контроля; не организации в соответствии с требованиями гражданского, финансового и банковского законодательства системы контроля в национальной финансово-банковской системе и крупных финансовых институтах; вхождения в мировой финансовый рынок национальных финансовых институтов без наличия при интеграции в международную рыночную экономику основанной на тщательно разработанные расчеты концепции.

При повышении эффективности регулирования деятельности сельскохозяйственных субъектов, совершенствование норм гражданского законодательства касающихся расчетов является объективной необходимостью общего развития сельского хозяйства.

При регулировании расчетных отношений гражданское право проявляет следующие особенности: **во-первых**, более точно освещает специфику сферу сельского хозяйства, выделяющуюся как отдельный комплекс; **во-вторых**, служит формированию и развитию области данного комплекса права в качестве правовой формы олицетворения и укрепления в себе сельскохозяйственной политики государства;

в-третьих, гражданское законодательство является юридическим основанием для формирования данной области права и, в свою очередь, состоит из законодательной деятельности государства, а также совершенствуется в зависимости от сути и содержания законодательных актов и гражданского права; **в-четвертых**, в качестве отрасли гражданского права воплощает институты банковского права, предпринимательского права, фермерского права, права малого бизнеса и частного предпринимательства, а также формирует и развивает рыночные отношения в сельском хозяйстве; **в-пятых**, независимо от формы хозяйствования и собственности, укрепляет ведение и организацию хозяйственных отношений и обеспечивает исполнение имущественных и денежных обязательств; **в-шестых**, создает условия для развития частной собственности на основе малого бизнеса и частного предпринимательства в этой сфере; **в-седьмых**, вместе с другими областями права обеспечивает привлечение внешних и внутренних инвестиций в сельское хозяйство и их эффективное использование; **в-восьмых**, на основе ускорения работ по модернизации в сфере способствует формированию новых хозяйственных структур и многопрофильных фермерских хозяйств, создает новые рабочие места и развивает импортозамещающую и экспортно-ориентированную пищевую промышленность, а также обеспечивает конкурентоспособность сельскохозяйственной продукции.

С целью совершенствования механизмов защиты прав и интересов расчетных отношений сельскохозяйственных субъектов, на основе изучения законодательства зарубежных стран в этой сфере раскрытие особенностей защиты расчетных прав и интересов субъектов, занимающихся предпринимательством в сельском хозяйстве, служит развитию деятельности многопрофильных фермерских хозяйств.

Путем изучения основной конструктивной особенности безналичной расчетной системы в сфере сельского хозяйства, регулирующей функции денег в качестве платежного средства, обеспечивает механизм гражданско-правового регулирования расчетных форм и использования как универсального юридического средства.

Внедрение правового порядка системы кооперации, предусматривающей создание правовых условий, экономических гарантий и льгот, обеспечивающих производство сельскохозяйственной продукции, ее переработку и оборот товаров, реализуемых по договорным ценам, обеспечивает развитие внешнеэкономической деятельности в сельском хозяйстве.

Разработка упрощенного правового, экономического, финансового механизма внесения инвестиций иностранных предпринимателей (частных предпринимателей), предусматривающий приспособление сельского хозяйства нашей республики мировой экономике. Для этого иностранным гражданам (нерезидентам) для ведения деятельности в качестве собственника в сельском хозяйстве Узбекистана, создать им более широкие возможности в правовых, имущественных и налоговых отношениях.

Для освобождения от финансовых затруднений в сельском хозяйстве создать в соответствии с рыночными требованиями производственные отношения, а также разработать правовые решения, предусматривающие повышение уровня ликвидности нормативных норм и сельскохозяйственных субъектов на основе последних результатов оплаты труда.

Улучшение внешней и внутренней инвестиционной среды в сфере сельского хозяйства. Усиление привлечения в эту сферу иностранных и частных инвестиций;

обеспечение активности предпринимателей сферы во внешнеэкономических отношениях; создание новых современных рабочих мест на селе; ускорение переработки сельскохозяйственной продукции и формирование перехода к выпуску готовой продукции; создание широких возможностей для привлечения в сферу новой техники и передовых технологий развитых стран; ликвидация безработицы на селе; форсирование в сфере движения денежно-товарных отношений; превращение национальной валюты в престижную валюту; обеспечение процессов превращения имущества в товар и товара в деньги.

Одной из гражданско-правовых особенностей расчетов в сельском хозяйстве является осуществление в денежной форме выполнения обязательств при проведении расчетов, вторая особенность, определение также в денежной форме и мер обеспечения обязательств при расчетных отношениях, третья особенность, расчетные операции регулируются правовыми нормами, принятыми Центральным банком Республики Узбекистан в рамках закрепленных законодательством полномочий, четвертая особенность, во всех расчетных отношениях коммерческие банки участвуют в качестве кредитного учреждения обслуживающего клиента, пятая особенность, вопрос покрытия ущерба либо применения санкции стороне причинившей ущерб, возникший в результате ненадлежащего выполнения или полного невыполнения определенных в договоре условий сторонами по расчетным отношениям, также осуществляется в денежной форме в соответствии с законодательством и договором, шестая особенность, осуществление расчета в сроки и размере определенном договором, означает выполнение обязательств, соблюдение договорной дисциплины и завершение договорного отношения.

Совершенствование и укрепление с гражданско-правовой точки зрения расчетов в сельском хозяйстве, **во-первых**, создает возможность для гражданского оборота в сфере, **во-вторых**, организация на основе принципов рыночного хозяйства расчетов в сельском хозяйстве, служит устранению проблемы безработицы в сельском хозяйстве, **в-третьих**, заключение основанных на тщательные расчеты договоров в сельском хозяйстве, обеспечивает выполнение договорных обязательств и укрепление договорной дисциплины, **в-четвертых**, оказывает положительное влияние на устранение конкретных проблем в системе оценки себестоимости произведенной в сельскохозяйственных субъектах продукции, а также на осуществление расчетов, **в-пятых**, сезонный характер сельскохозяйственной экономики также требует и учета расчетных отношений при организации, **в-шестых**, разработка обоснованных предложений и заключений в результате изучения расчетных правовых отношений в сельском хозяйстве, служит развитию гражданского законодательства.

БИБЛИОГРАФИЯ

(Endnotes)

1. Г.Саидова «Основные задачи макроэкономической политики», «Рынок, деньги и кредит», 1998 год № 2 стр.20
2. Тот же журнал стр.21
3. Г.Саидова «Основные задачи макроэкономической политики», «Рынок, деньги и кредит», 1998 год № 2 стр.21
4. Доклад Президента Республики Узбекистан И.Каримова на расширенном засе-

дании кабинета министров, посвященном итогам социально-экономического развития страны в 2015 году и важнейшим приоритетным направлениям экономической программы на 2016 год, 16.01.2016, <http://www.press-service.uz/ru/news/report/>

Д.Б.Базарова

Доцент кафедры криминалистики
Ташкентского государственного юридического университета
Кандидат юридических наук

МЕСТО И РОЛЬ ПРОЦЕССУАЛЬНЫХ ГАРАНТИЙ В УГОЛОВНОМ ПРОЦЕССЕ

Современный уголовный процесс – это всегда отношения, которые складываются между специально уполномоченными государственными (правоохранительными) органами или должностными лицами и лицами, которые представляют в процессе ту или иную сторону (подозреваемый, обвиняемый, потерпевший, гражданский истец, гражданский ответчик и т.д.). Принимая во внимание, что в результате этих отношений затрагиваются права и законные интересы различных участников уголовного процесса, тем более, что государственные органы и должностные лица, ответственные за производство по уголовному делу, наделены полномочиями по применению мер процессуального принуждения в целях достижения задач уголовного судопроизводства, особое значение в уголовном судопроизводстве приобретают процессуальные гарантии¹.

В свою очередь, уголовно-процессуальные гарантии – это правовые средства, которые имеют своим назначением обеспечение достижения задач уголовно-процессуального законодательства: с одной стороны, быстрое и полное раскрытие преступлений, изобличение виновных и обеспечение правильного применения закона с тем, чтобы каждый, совершивший преступление, был подвергнут справедливому наказанию и ни один невиновный не был привлечен к ответственности и осужден, с другой стороны, установленный уголовно-процессуальным законодательством порядок производства по уголовным делам должен способствовать укреплению за-

¹ В широком смысле слова гарантиями принято считать средства, обеспечивающие реализацию чего-то. Когда о гарантиях говорят юристы, то имеют в виду средства, обеспечивающие претворение в жизнь каких-то правовых предписаний. См. об этом: Уголовный процесс. Учебник для студентов юридических вузов и факультетов. Под ред. К.Ф.Гуценко. Издание 4-е, переработанное и дополненное. – М.: Издательство «Зерцало», 2000. – С. 23.

конности, предупреждению преступлений, защите интересов личности, государства и общества (См. об этом статью 2 Уголовно-процессуального кодекса Республики Узбекистан).

Таким образом, государственным органам и должностным лицам правовые гарантии обеспечивают возможность выполнять свои обязанности и использовать свои права для достижения задач уголовного судопроизводства, а гражданам реально использовать предоставленные им процессуальные средства для защиты и охраны прав и законных интересов.

Исходя из обозначенных задач, в уголовном процессе различают гарантии прав участников уголовного процесса и гарантии правосудия².

Уголовно-процессуальные гарантии могут быть разделены на две группы:

- а) гарантии, направленные на установление истины по уголовному делу;
- б) гарантии, обеспечивающие реализацию норм о защите процессуальных прав участников уголовного судопроизводства³.

Анализ законодательства позволяет заключить, что на реализацию уголовно-процессуальных гарантий направлен целый комплекс норм, закрепленных в Уголовно-процессуальном кодексе Республики Узбекистан.

При этом, на наш взгляд, обеспечению процессуальных гарантий содействуют такие институты как «уголовно-процессуальная форма», «уголовно-процессуальные функции» и «принципы уголовного процесса».

Так, уголовно-процессуальная форма означает порядок производства процессуальных действий при расследовании уголовных дел и их рассмотрении. Соблюдение требований уголовно-процессуального законодательства к форме проведения процессуальных действий, в свою очередь, является способом соблюдения процессуальной гарантии обеспечения законности при установлении истины по уголовному делу, и обязательно как для должностных лиц правоохранительных органов, так и для иных участников уголовного судопроизводства. Нарушения требования обязательности соблюдения уголовно-процессуальной формы влечет применение правоохранительных санкций в виде отмены соответствующего акта либо признания недопустимыми полученных таким образом доказательств⁴. К примеру, Постановление Пленума Верховного суда Республики Узбекистан от 24 сентября 2004 года № 12 «О некоторых вопросах применения норм уголовно-процессуального закона о допустимости доказательств» закрепляет, что «согласно принципу законности, закрепленному в статье 11 УПК, производство по каждому уголовному делу должно осуществляться в строгом соответствии с установленным уголовно-процессуальным законом порядке... Всякое отступление дознавателем, следователем, прокурором и судом от точного исполнения и соблюдения норм УПК, регламентирующих общие условия доказывания, какими бы мотивами оно ни было вызвано, влечет за собой

2 Володина Л.М., Сидорова Н.В. Уголовный процесс: Учебно-методический комплекс. – Тюмень: Издательство ТГУ, 2002. – С. 58.

3 Подобное мнение можно встретить здесь: Уголовный процесс: Учебник для юридических высших учебных заведений / Под общ. ред. В.И.Радченко. – М.: «Юридинформ», 2003. – С. -14.

4 Уголовный процесс: Учебник для юридических высших учебных заведений / Под общ. ред. В.И.Радченко. – М.: «Юридинформ», 2003. – С.-14.

признание недопустимыми полученных таким путем доказательств»⁵.

Следующий институт «уголовно-процессуальные функции», также, в свою очередь, направлены на реализацию уголовно-процессуальных гарантий. Так, каждая процессуальная функция осуществляется определенными участниками уголовного процесса и имеет собственное содержание. При этом для осуществления процессуальной функции каждый участник наделен соответствующими правами и обязанностями (полномочиями). Закон обязывает суд, прокурора, следователя, дознавателя разъяснять подозреваемому, обвиняемому, потерпевшему, гражданскому истцу, гражданскому ответчику, а также другим участникам уголовного судопроизводства их права, обязанности и ответственность и обеспечивать возможность осуществления этих прав, тем самым обеспечивая гарантии законности.

В свою очередь, не обеспечение прав участников уголовного процесса может влечь за собой нарушение норм уголовно-процессуального закона и, например, отмену приговора. К примеру, согласно статье 487 УПК Республики Узбекистан приговор подлежит отмене, если нарушено право подсудимого пользоваться родным языком и услугами переводчика. В данном случае мы можем видеть нарушение процессуальной гарантии, которая обеспечивается посредством наделения права подсудимого на пользование родным языком и услугами переводчика. В то же время, здесь на лицо нарушение принципов уголовного процесса, еще одного института, на которые опираются уголовно-процессуальные гарантии. Так, в соответствии со статьей 20 Уголовно-процессуального кодекса Республики Узбекистан, одним из принципов уголовного процесса является язык, на котором ведется производство по уголовному делу. Согласно данному принципу участникам процесса, не владеющим или недостаточно знающим язык, на котором ведется производство, обеспечивается право устно или письменно делать заявления, давать показания и объяснения, заявлять ходатайства и жалобы, выступать в суде на родном языке или другом языке, который они знают, а также вправе пользоваться помощью переводчика. Таким образом, принципы уголовного процесса составляют основу гарантий, обеспечивающие права и свободы участников уголовного процесса. Центральное место среди них принято отводить нормам, направленным на охрану прав и свобод человека. Так, существенными являются право на уважение чести и достоинства личности, охрана прав и свобод, презумпция невиновности, обеспечение подозреваемому, обвиняемому и подсудимому права на защиту, право обжалования процессуальных действий и решений, каждое из которых может быть предметом отдельного исследования.

Из перечисленного видно, что, прежде всего, особое внимание уделяется защите прав и законных интересов лиц, привлекаемых к уголовной ответственности. Между тем, в ходе уголовного процесса затрагиваются права и интересы и других участников уголовного процесса, как, например, потерпевшего, гражданского истца, свидетелей и т.д. К примеру, потерпевший согласно статье 262 УПК Республики Узбекистан может быть подвергнут приводу. В данном случае процессуальной гарантией от незаконного применения указанной меры процессуального принуждения являет-

---

⁵ Постановление Пленума Верховного суда Республики Узбекистан от 24 сентября 2004 года № 12 «О некоторых вопросах применения норм уголовно-процессуального закона о допустимости доказательств» // Сборник постановлений Пленума Верховного суда Республики Узбекистан, 1991-2006. Том 2. – Ташкент: «Ўқитувчи», 2007. - С. 455-456.

ся условие, которое законодатель закрепил в части первой указанной статьи: «если установлено, что они отказываются явиться без уважительных причин».

В этой связи нами предлагается различать уголовно-процессуальные гарантии, обеспечивающие реализацию норм о защите процессуальных прав участников уголовного судопроизводства: 1) общие, направленные на обеспечение законности и соблюдение (охрану) прав и законных интересов при установлении истины всех участников уголовного судопроизводства; 2) гарантии, направленные на обеспечение прав, свобод и законных интересов подозреваемого, обвиняемого, подсудимого, гражданского ответчика; 3) гарантии, направленные на обеспечение прав, свобод и законных интересов потерпевшего, гражданского истца и других участников уголовного процесса.

Nargiza Ashurova

Candidate of law sciences,
Applicant of Tashkent state university of law
Republic of Uzbekistan, Tashkent city

IMPROVEMENT OF LEGAL REGIME OF STATE ENTERPRISES PROPERTY EXPLOITATION

State enterprises are to be considered separate independent subjects of civil law and separate organizational legal form of legal entities. The activity of this subject is based on economic administration law and operative management of property fixed by owner. Applicable articles 176-181 of the Civil Code and Decree “About state enterprises” contains basis and order of attachment of property to state enterprises and enterprise powers on the base of these laws.

With the Decree of the President of the Republic of Uzbekistan dated April 24, 2015 “About measures of introduction of modern corporative management methods at joint stock companies” according to results of critical research of operating joint stock companies, 364 joint stock companies found to be unprofitable and are to be liquidated and changed into other organizational legal form and this was received as an information, on the base of order No. IIK No. 2327 of the President of the Republic of Uzbekistan dated March 31, 2015 strong control over completion of the process of reorganization of joint stock companies recorded by board of rising of efficiency of joint stock companies activity and corporative management system improvement to October 1, 2015 is to be determined.

It is to be noted that this Decree gave the solution for the certain “casus” that caused a lot of argues among jurist scientists. That is the uncertainty was removed in legal status of certain form of state economic activity “State joint stock companies” (SJSC) applicable in Uzbekistan during the period before this Decree was passed. Besides, according to traditions and legal maximals formed in jurisprudence the joint stock companies are such types of organizational legal forms that in comparison with other forms of legal entities, company is incorporated without founders. Founders established the company became shareholders.

The property divided into the shares of shareholders is owned by company as a whole¹. Due to this joint stock companies are considered to be certain subject in civilistics, its belonging to state is considered to be wrong approach. According to analysis of jurist scientists, joint stock companies as a subject are based on the common property of persons, with property divided into certain shares and due to this it is to be applied private ownership form².

Besides, the usage in the name of joint stock company words "Private" or "State" is not correct. Based on this, in the item 9 of this Decree it was determined that "from July 1, 2015 the usage of word "State" in the names of joint stock and other economic companies will be forbidden, despite the share of state in their statutory capital".

Based on these cases, there is a necessity to determine legal status of companies, with state share and legal condition of their property.

Operative management and economy running rights are special legal constructions and peculiar to the legal system of former socialistic Republics. From the old times these material rights with exclusions mainly served for state companies, institutions and organizations³. Above mentioned constructions as a centralized and administrative economy running attributes caused a reasonable criticism of CIS countries³⁴. We can call these material rights a public, as they were often realized within the public right and non commercial branch.

The special feature of these material rights is that their subjects considered as a

---

1 Mainly all founders become future shareholders, none buying of stocks is illogic. Shareholder founders and other company members after contribution to the company their property as a share they lose their ownership right for this property. They preserve the right for the contributed share. It is expressed in withdraw of the share equivalent to the contributed property (not the property) upon leaving the company or on liquidation the owing share. / Yuldashev J.I. Joint stock companies – as a subject of civil law. – Tashkent Tashkent state institute of law. 2004.

2 Joint Stock Company is similar with legal entities of private law. In case of presence of state share it is not considered to be state enterprise, otherwise it remains private company status. It is based on "state is an equal shareholder" in relation with company upon ownership right exercising on his own company share. Nowadays widely used term "State joint stock Company" is logically wrong. As all shareholders politically have equal rights (here the quality is used on political meaning, not in economic. Exactly politically law meaning is originated on the principle "one share – one vote". Economically the diversity of shareholder's share amount brings to none usage of equality principle in its relation), state has no privileges as a shareholder. Besides, though Joint Stock Company contains state share, state loses ownership right for its share and on the contrary the ownership right for this share belongs to company. State possesses ownership right only for bought stocks. Due to this as statutory fund of company contains state share the addition of word state to the name of company is illogic. / Yuldashev J.I. Joint stock companies – as a subject of civil law. – Tashkent Tashkent state institute of law. 2004.

3 "Rare cases of usage of this real right by private owners includes none state institutions and unitary enterprises, such as Coca-Cola plant in Namangan and Unitary Enterprise Muzimpex-Tijorat. Last enterprise is interesting with its purchase of the whole share of its maternal company owner.

4 Dozorov V.A. Principle features of ownership right in Civil code- In Russia Civil code- M.1998 Pages 228-271, Skryabin S.V. Refer the articles pages 16-17.

special subject. The subject with economy running right is unitary company founded by any owner of property. Subject of operative management right may be company organized only by public owner or institution founded by any owner.

Above stated objects – are single and unique legal entities who haven't own property and due to that nothing lose in the commodity circulation⁵⁵ (FK70-M 1.q,76-M). In the view of sense legal authority of present owners of material right, they will be noted along with property right, ownership, using and disposition rights. In difference of property right this will be revealed on executing material rights.

In case if economy running right will be executed within the determined scope in the Civil Code, and operative management will be executed “within the noted law in accordance with its activity, orders of owners and object of property”. Especially it will be reflected in existence of permanent authorities of owners and in the order of disposing given property on the basics of these material rights. Civil Code establishes several legal modes mixed with 2 constructions of material right and 3 forms of organizational – legal form of legal entities.

As it seen from laws of Civil Code, distribution of property rights on the basis of economy running right or operative management right will be executed between owner and subject organized by him. In the totalitarian centralized condition, such question will arise from determining legal authorities to the property of state bodies from one side and declaring the state as single subject of “state socialistic property” against single property fund. On concluding agreements between state companies, there was not any “transfer of property right” – they transferred responsibility competence to property in absolute and public property right. Such competence of state body was called an operative management right. Later, recognition of state institutions as legal subjects and widening rights of economic bodies, required allocation of material right of full economy in the economic account condition. Right of operative management left to the state institutions.

During the period of exceeding the property turnover bounds of authorities of single owner – government, condition should be comprehensively changed from the decentralization of property. But preserving “scope of use” of operative management and economy running right for some period was found necessary. Preserving of these rights based as necessity in rent on using property.

A lot of questions connected with property rights of subjects such as, national companies or banks arise in practice. From one side national companies and banks with the right of property dispose will be found at the cost of shares in the statutes of stated institutions. From other side, it wasn't directly noted that they were unitary or state companies, but they are responsible with own property on the base of full economic independence.

There were arising a lot of problems on interpretation of property rights of some state institutions such as Central bank. According to article 1 of law “About central bank” No. 154-I of the Republic of Uzbekistan dated on December 21, 1995, Central bank is a legal entity and it is an absolute property of state, central bank - economically independent institution, executing its expenses at the cost of its profits. It completely differs from meaning of institution fully of partly financed by owner noted in the part 1 article 76 of Civil Code. According to the law, Central bank is given right to manage gold - currency reserves of Uzbeki-

---

⁵⁵See: Sukhanov E. Economic holding law and operative management law Comments of Civil code of Russian Federation // Economy and law. 1995 No. 7 Page 4.

stan, also to conclude agreements with them (40-43 m.,3-m.,2.l,5.item, 9-m.,1.l,3.item). Also, Civil Code forbid any alienation of property given by owner to institution (CC 180-m.,1.l).

The most interesting feature of seen constructions is allocation of property responsibility between owner and subject with right of economy running or operative management.

Unitary enterprise according to its obligations will be responsible with all properties belonged on the basics of the right of economy running or operative management (CC 70-m.,4.l). And institution according to its obligations is responsible with its monetary funds (CC 76-m.,3.l). Owner, in spite of it, in case of deficit of property or monetary fund attached by himself, will take subsidiary responsibility on state company obligations (ФК 72-m.,5.l and 76-m.,3.l.2-clause).

Allocation of property rights and obligations were not accepted in the continental right, but construction "allocation of property right" peculiar to Anglo-Saxon right exists in our law too. Government – forms rights of owner and its company or institution rights as property rights, these rights allocated among these subjects and will be in the independent operation. For example, mutual connection between responsibility and owner – disposing right preserving in the government. Any disposition of property fixed to state company or institution on the basics of operative management may be executed only with permission of its owner (CC 179-m.,1.l,180-m.,1.l). And he has right to take and dispose in own discretion waste, unused or inappropriate used property (CC 178-m.,2.l). The government will not responsible with this property on its obligations, the responsibility will be in its legal entities (CC 70.,8.l.,80-m.,1.l). Thus, government will preserve property rights against state property, will not e responsible on its obligations, give in disposition of state bodies, responsible with property not belonged them on their obligations.⁶

In contrast to Hungary, Czech, Slovakia, Azerbaijan, Georgia, Turkmenistan who entirely refused economic running right and construction of operative management right, and even Byelorussia, Russia, Kazakhstan, Kyrgyzstan who noticeably limited their sense and using scope, Uzbekistan executes policy of equating property forms, and widened their use scope for unitary enterprise and institutions.

If property of liquidating company, money of liquidating institution is not enough for paying creditors, creditors have right to appeal court with claim to cover debt at the expense of owner of this company or institution (CC 55-m.,8.l).

Noticeable that private overturn badly accepted this rights in practice, as they don't give any privileges to founder on taxation and entrusts responsibilities. It is useless to wait exclude them from turnover for abolition in law. For example, abolition of right to independent disposition of profits in Kazakhstan.

Existence of special forms of state enterprises and material rights accepted from Soviet law, results in not protecting state property from creditors but, appeasement to promote it.

For operative control and providing inspection of using public property in participation of private commodity circulation of state enterprises and institutions will put in strict conservative limits. In this case one can forget that state which is an owner of state enter-

6 Amonov Z.A. Property rights as object of civil rights: thesis of candidate of legal sciences. ... – Tashkent: 2011. –

prises and institutions has an effective protection feature. Doctrine *ultra vires* is steel active for state bodies, that means agreements on disposition of state property which are beyond the limits of competence of state body and not corresponding to its purposes and objects may be found invalid as out of charter.

Instead of old construction it was offered to use relations based on rent: the government will be an owner of enterprise as property complex, rent enterprise will be an owner of produced goods. Of course, any relations between government and complete independent private enterprise will be excluded, which means that government – is an owner will lose opportunity to execute management rights stated in the article 177 of CC: resolving problems of organization company, determining its type of activity and purposes, reorganization and liquidation, appointing director of the company. In Spain such relations as executing public obligations by private company, for example, in the branch of public transportation in cities developed rapidly. Later, state institutions and organizations may lose their status of independent legal entity. Their property will become an integral part of state property from their treasury. The state will be an owner of state enterprise property, as there were no other owners, that means that legal entity will not be organized as an intermediate subject. In such cases, government will take unlimited responsibility with its all treasury on obligations of enterprise managed in such way. As in USA we can see that government tries to turn state companies to common companies recently in developed countries. This treats to public departments too. Allocation of some property from public state property connected with 2 advantages. For the first, companies organized in such way, will automatically take unlimited responsibility within the own property against creditors. For the second, such variant make easier privatization of these companies and helps to take weight lied on state budget, gives possibility to act easily on executing policy of state economy.

Accepting state enterprise as owner of public property by a lot of specialists in civil law, contradicts to law about including property of public companies to state property. But admitting state enterprise as owner of given him property, doesn't mean that state loses control over this property. In fact government – founder takes part of such enterprise instead of property. State enterprise will disappear as form of organizational-legal form, but based on origin of capital will stay as one of the characteristic of enterprises. State enterprise will carry its activity in the form of economic company which single member state.

Opponents protested against such case, stated that such case will not show real condition. Property rights for public property of state enterprise vary from rights of private owners. State enterprises can't change purpose of property and dispose only ready products. State preserves property right on destiny of company and public property and also organizational government.

One can protest against such argues, and appeal to acting law about enterprises. So, joint stock company hasn't right to deviate from executing activities, stated in the charter, as stockholder (also a state) is not interested in enterprise which hasn't profits. Any mistake of corporative management may be easily corrected by right of forming administration bodies coming from right of property participating. In such way, we can fix volume and limits of property rights belonged to this enterprise. A separate order of concluding agreements by company may serve as a model. Government – using rights of stockholder, ordinary stockholder, may fix more strict rules on alienation property stated in the article 14 of Civil Code. Analyzing rights of state to the property attached to state enterprise, can note that

they completely correspond to ordinary rights of founder. Being a single founder of any enterprise in the organizational legal form, state in case of losing even rights to property, can fix any rule on using or alienation property.

In the developed countries, government can participate as ordinary investor in the economic companies which completely or partly belong to private property of government. For example, state enterprises as Volkswagen and Lufthansa in Germany carry their activity in the form of joint stock companies where state is an ordinary stockholder. And in Spain used public right of state holding system with legal entity. It is Instituto Nacional de Industria (INI) which participated in private companies. In Austria, government can fix separate private legal rules against organization joint stock companies, as companies with one member are forbidden there.

As we think, if operative management and economic running right consider as limited material right in respect of acting law, in theoretical part they are means of right meaning complex of authorities to property attached to legal entity, organized by owner. Exactly this doubleness, corresponds to meaning of this rights and clearly reflects legal nature of relations on operative and economic management. At that a tendency on refusing economy running right in applicable law and scientific society is arisen. Existence only operative management right against state enterprises was stated in the Regulation "About state enterprise" dated on October 16, 2006, in some scientific meeting opinions that economic running right has a theoretical meaning was displayed. As we think, economic running right loses its importance in the practical view. This right was important when large part of property was owned by government and main share in the YAIM fitted to state sector. At the present time, real economic conditions, production belonged to government, privatization of large part of trade and service companies, increasing share of private sector in YAIM means that there is no any necessity for this right.

LETTER OF CREDIT - AS A FORM OF PAYMENT IN FOREIGN TRADE: LEGAL REGULATION

The economic development of any state today is impossible without a highly efficient system of money and the use of modern payment mechanisms. Practice shows that the everyday problems of financing, lending to the economy, the budget execution, as well as distant future tasks, allow ensuring rapid development of various forms of non-cash payments.

The problem of international payments is very relevant as the world and the Republic of Uzbekistan, as the reforms aimed at creating a real legal and economic market conditions, embrace and foreign economic activity, which is an integral part of any developed nation. As rightly pointed out the President of the Republic of Uzbekistan I.A.Karimov, "only if there is a strong legal framework can confidently reconstruct the old, obsolete system, to build a new society with civilized market economy."¹

Payment mechanisms - the structure of the economy, which mediates the "metabolism" in the economic system. As is well known, the methods of payment are divided into cash and non-cash. Cashless payments are gradually replacing cash advance payments to the cash systems of different countries. Organization of payments with the use of bank money is far preferable to cash payments, as in the first case achieved significant savings on distribution costs.² Widespread use of cashless payments contributes to an extensive network of banks, and the state's interest in their development, as the reason for the aforementioned, as well as to study and regulation of macroeconomic processes. The main share of non-cash payments account for the commercial banks. It belongs to them the most important payment and settlement function in the payment system of the state.

International trade practice has developed several forms of payment depending on the degree of confidence of trading partners, as well as the role to be in each case, the banks play in the calculations between the buyer and seller.

Today, in front of each business, entity to enter into foreign trade transaction associated with the performance or the adoption of money obligation is the problem of choosing the method of payment. The concept of the method of payment, prevailing in international trade is broader and more complex than is used in the domestic financial law notion of forms of payment. If the latter covers only the formal legal aspects of the settlement operation (rights and obligations of the parties, the form of document), the method of payment, along with it also includes the economic side of foreign trade operations.

The economic basis of cashless payments is material production. Because of this, the predominant portion of payment transactions (about three quarters) are in the calculations

1 *Каримов И.А.* Узбекистан по пути углубления экономических реформ. - Ташкент: Ўзбекистон, 1995. С. 27.

2 *Гулямов С.С.* Халқаро савдо ҳуқуқи. Ташкент: Шарк, 2002. С. 27.

carried out in trade. In the practice of international trade is very important form of payment for delivered goods, works or services. Banks can make payments in the form of a letter of credit, collection, bank transfer and other forms used in international banking practice.³

Despite the different types of payments would particularly like to focus on one of them - the letters of credit.

The system of financial relations calculations under the Credit rightfully occupy today an important place. The share of letters of credit in a lump payment transactions made is not as high as, for example, payment orders or collection. However, as practice shows, the majority of cases, the use of letters of credit in turnover due to the resolution of complex problems in the relations between the participants of commercial transactions, maintenance of an equitable balance of their interests, and the maximum reduction of various types of business risks in the implementation of settlement operations.⁴

According to international practices, payments are made on foreign trade contract, which are determined primarily by agreement of the partners in the foreign trade transaction.

The very procedure of payments for exported and imported goods (services) is governed by the laws of each country, but subject to the rules of international documentary registration and payment receipts.

Calculations based on the letter of credit is one of the most commonly used in foreign trade contracts, forms of payment for the goods (works, services). The calculations in the form of a letter of credit it is the obligation of the bank to pay the seller of goods or services a certain amount by the timely provision of appropriate documents confirming shipment of goods or performance of services.⁵

Letter of credit is convenient and often used both domestically and in international payments. The letter of credit is usually used when individuals or companies - account holders in the same city from time to time needed cash in another city or abroad.

In addition, in some countries, the opening of a letter of credit is required for all foreign trade transactions law (Republic of Kazakhstan, the Republic of Uzbekistan) or tradition (as is the case in India, China).

To date, the implementation of foreign trade transactions, letters of interest and their importance in foreign trade has been steadily increasing and a growing need for specialists in banking, dealing with the letter of credit form of payment, able to give expert advice on the subject.

Historically, the primary form of letters of credit letter of credit was introduced in the Middle Ages as the simplest form of money transfer to receive further elsewhere. Going on the road, the traveler, not wanting to risk the loss of the amount handed it to his banker who in return provided him with a letter of credit, which entitled upon arrival from your local banker for obtaining the previously mentioned in the letter of credit amount. In the future,

---

3 Larry Lawrence, *Anderson on the Uniform Commercial Code*, Volume 7A, Third Edition (2001). P.345

4 Brooke Wernicke, Diane B. Wunnicke (Editor), Paul S. Turner, *Standby and Commercial Letters of Credit* (1996) P.27-79

5 Пункт 55 Положения о безналичных расчетах в Республике Узбекистан от 12 января 2002 г.

two bankers settled their own property claims to each other.⁶

In fact, the letter of credit has evolved from the same historical form of a bank document that bill. This can be explained by the fact that different at first glance vouchers have in their terms a lot in common. Letter of credit in its original function (maintenance of non-commercial operations of natural persons) are found to this day.

The concept of "letter of credit" is used in the broad and narrow sense of the term. In a narrow sense, as a form of non-cash payments and how a specific legal concept, a letter of credit is a contingent obligation of the bank to make a payment to a third party (beneficiary) issued on behalf of the client and they indicated conditions. Subject to the entry into force of the obligation is the beneficiary of the presentation of appropriate documents specified in the letter of credit conditions previously set by the customer in the application for the opening of a letter of credit.

In a broad sense, as a method of payment, letter of credit covering the entire range of the relationship of foreign trade transactions: the buyer and seller (or sides of a main contract lying at the base of the letter of credit, for example, the contractor and the customer), the issuing bank advising bank, reimbursement bank, and as carriers, insurance companies, etc.

From a legal point of view, in addition to the unilateral commitments of the bank issuing the letter of credit is seen as a volume set of contractual relations between the other parties to the transaction arising from the contract of the bank account and the customer's application on opening the letter of credit, the agreement on establishment of correspondent relations between the banks, the credit agreement (if the loan is opened by borrowed funds), sale and purchase agreement or other contract lying at the base of a letter of credit and others.

In the exercise of monetary policy to limit the scope of cash circulation, and significantly expands the forms of non-cash payments.

Thanks to the multiplicity of its forms letter of credit allows calculations to take into account all the nuances of foreign trade contracts between the exporter and importer (backup, "red clause", transferable, renewable, etc.), and more fully reflect the interests of the parties.

In international practice, letter of credit payments are governed by the Uniform Customs and Practice for Documentary Credits (ICC Uniform Customs and Practice for Documentary Credits ICC Publication №600 - abbreviated as the UCP 600), as well as banking regulations and business customs.⁷

Following the adoption at the VII Congress of the International Chamber of Commerce (ICC) in Vienna in 1933, Uniform Customs and Practice for Documentary Credits received general international recognition. Six subsequent revisions (latest revision came into force on 1 July 2007) led banking practices in line with the ever-changing practice of commercial trade. At all times, the Uniform Rules were modern popular practice document.⁸

---

6 Гулямов С.С. Халқаро савдо ҳуқуқи. Ташкент: Шарқ, 2002. С. 151.

7 Шумилов В.М. Международное Финансовое Право. 2-е издание. – Москва: «Международные отношения» 2011 г.

8 John F. Dolan, *The Law of Letters of Credit, Commercial and Standby Credits*, Revised Edition (1996). P. 223-227

Worldwide recognition Uniform got another reason that many countries do not have special rules governing letters of credit. Nevertheless, some countries have adopted a number of rules in civil or commercial codified law governing letters of credit. Thus, the Civil Code of the Republic of Uzbekistan devoted a series of articles. (articles -796-803).

While the Letter of credit is one of the most convenient and fair forms of payment for the parties to the transaction, the differences in the legal regulation, or the lack of a rule in the law of various countries could lead to differences in the understanding and interpretation of certain settlement terms. Uniform rules are not being legal, but the optional document eliminates a lot of potential differences and disputes, as consolidated international practice of documentary letter of credit provided that the reference to them is contained in the letter of credit.⁹

According to established practice, the Uniform Rules are revised every decade.

In Uzbekistan operations with letters of credit subject to the following regulations.

1. The rules of documentary credit operations Bank of Uzbekistan.
2. ICC Uniform Rules for Interbank Reimbursement under Documentary Credits (URR 525).

3. Uniform Customs and Practice for Documentary Credits (ICC publication №600).

Thus, the sphere of legal regulation of these acts does not apply to payments under letters of credit with the participation of non-residents, who tend to be carried out in a currency other than the currency of the Republic of Uzbekistan, and are generally beyond.

As already mentioned, the specific use of letters of credit leads to the fact that they are mainly used for foreign trade operations. Therefore, legal content of letter of credit described in the "Uniform Customs and Practice documentary credit", approved by the International Chamber of Commerce July 1, 2007 (№600).

At the same time it should be understood that the agreement on the use of letters of credit are in the territory of specific countries whose legislation does not always coincide with the international and has supremacy over them for letters of credit are the most important law of the Income Tax Act and the VAT, but there may well and the differences in form and composition of the documents.

Therefore, despite the existence of a "uniform requirements" in contracts for the opening of a letter of credit made to describe in detail the conditions of his detention. Possible postscript "... in accordance with the" Uniform Requirements "(in the part where they do not contradict the current legislation" (followed by the State in whose territory the signed agreement). But while "demand" is almost always can not be used directly by their proposed standard facilitates the work of lawyers and makes it possible to avoid ambiguity in the contract, note that the possibility of settlement of transactions by means of a letter of credit must be mentioned in the "payment procedure" contract of sale. \ Income Tax in Uzbekistan.¹⁰

Despite the wide range of international legal instruments in the field of use of letters of credit, there is a need for improvement of national legislation with international standards. It is not always national legislation adheres to the rules set by international regulations.

---

9 Г.А.Маткаримова, А.Р.Мунинов, Ш.Н. Рахмонов, А.Н.Камаров.

Международное торговое право. Учебное пособие. – Ташкент: УМЭД, 2009. С 90.

10 Гулямов С.С. Халқаро савдо ҳуқуқи. Ташкент: Шарқ, 2002. С. 156

ПОД- СЕКЦИЯ 1. Административное право. Административный процесс.

Романенко Марина Владимировна

кандидат юридических наук

доцент кафедры административной деятельности ОВД

Харьковского национального университета внутренних дел

ПРИНЦИПЫ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ПОЛИЦИИ УКРАИНЫ: АДМИНИСТРАТИВНО-ПРАВОВОЙ АСПЕКТ

Практика большинства развитых стран мира свидетельствует о том, что основным необходимым элементом демократизации общества является действенная защита и реальное обеспечение основных прав и свобод человека. В условиях евроинтергации перед правоохранительными органами Украины возникает ряд важных заданий, приоритетным среди которых является создание соответствующих условий для обеспечения охраны прав и свобод человека, противодействия преступности и поддержания публичной безопасности и порядка.

Реформирование системы Министерства внутренних дел предусматривает, что авторитет власти в сфере противодействия преступности зависит не столько от показателей раскрываемости уголовных преступлений, сколько от доверия населения к правоохранительным органам как к защитникам индивидуальных и общественных интересов, и соблюдения органами полиции принципов деятельности, закрепленных в законодательстве Украины.

Принципы являются одной из фундаментальных философских категорий, которая используется для характеристики общественных отношений в любой сфере общественной деятельности [1, с.76]. Большой толковый словарь украинского языка термин «принцип» объясняет как основное исходное положение какой-либо системы, теории, идеологического направления и т.п. [2, с.1125]. Основным отличием принципов от объективно существующих законов можно считать то, что они в большей степени, зависят не столько от нормотворческой деятельности правительства сколько от сознания людей и познания ими действующих законов природы и общества.

Таким образом, принципы деятельности охватывают объективно сложившиеся закономерности, традиции, правовые и этические правила, которые постепенно закрепились в сфере деятельности правоохранительных органов и призваны обеспечивать стабильность и эффективность функционирования органов полиции [3, с.34].

В этом контексте исследование принципов деятельности Национальной полиции Украины заслуживает особого внимания.

В законодательстве определено, что полиция действует исключительно на основании, в пределах полномочий и способом, которые определены Конституцией и законами Украины. Законом Украины «Про Национальную полицию» также предусмотрена уголовная, административная, гражданско-правовая и дисциплинарная ответственность в случае совершения противоправных действий полицейскими [4, с.11].

Основные принципы, регламентирующие деятельность полиции получили свое нормативное закрепление в Разделе II Закона Украины «Про Национальную полицию» [4].

В соответствии с Законом Украины «Про Национальную полицию», деятельность полиции основывается на принципах: законности, верховенства права, соблюдения прав и свобод человека, открытости и прозрачности, политической нейтральности, непрерывности, взаимодействия с населением на принципах партнерства [4, с.6].

Принцип законности в деятельности полиции предусматривает строгое соблюдение и выполнение норм права; недопустимости злоупотребления служебным положением, а также не допустимости влияния на выполнение полицейскими служебных обязанностей личных интересов, интересов членов семьи или других лиц, если эти интересы не совпадают с задачами органа полиции.

Принцип верховенства права в деятельности полиции означает выполнение полицейскими всех без исключения требований закона и действие любого должностного лица только на основании закона. Принцип верховенства права способствует соблюдению законности в деятельности полиции, которую определяют как режим функционирования органа, при котором они не только обеспечивают соблюдение норм и требований действующего законодательства физическими и юридическими лицами, но и сами неуклонно их соблюдают.

Согласно ст. 7 Закона Украины «Про Национальную полицию» принцип соблюдения прав и свобод человека отнесен к фундаментальным принципам деятельности полиции, кроме этого указывается несколько направлений реализации закрепленного положения [4]. Во-первых, полиция во время выполнения своих заданий обеспечивает соблюдение и способствует реализации прав и свобод человека, гарантированных Конституцией и законами Украины, а также международными договорами Украины, согласие на обязательность которых предоставлено Верховной Радой Украины. Во-вторых, для полицейских установлен запрет способствовать, осуществлять, подстрекать или терпимо относиться к любым формам пыток, жестокого, бесчеловечного или унижающего достоинство обращения или наказания. В-третьих, в деятельности полиции запрещено установления каких-либо привилегий или ограничений по признакам расы, цвета кожи, политических, религиозных и других убеждений, пола, этнического и социального происхождения, имущественного состояния, местожительства, по языковым или другим признаками [4, ст. 7].

Соблюдение принципа открытости и прозрачности состоит в том, что деятельность органов полиции является открытой для общества в той мере, в какой это не противоречит требованиям законодательства, а также не нарушает прав, свобод и законных интересов граждан и организаций. Согласно указанной норме, полиция должна информировать органы государственной власти, органы местного самоуправления и общественность о своей деятельности в сфере охраны и защиты прав и свобод человека, противодействия преступности, обеспечения общественной безопасности и порядка. Также обязательному обнародованию подлежат нормативно-правовые акты, регламентирующие деятельность полиции.

Политическая нейтральность полицейского предусматривает объективное и беспристрастное выполнение законных приказов (распоряжения) лиц, которым он подчинен, независимо от партийной принадлежности этих лиц и своих личных убеждений.

Полицейскому запрещено демонстрировать свои политические взгляды и совершать любые действия, которые могут отражать его особое отношение к определенным политическим силам, партиям или блокам. Также полицейским запрещено создавать политические партии, блоки и быть их членом, участвовать в забастовках и акциях гражданского неповиновения, принимать участие в предвыборной агитации [5, ст. 48].

Принцип непрерывности деятельности органов полиции предусмотрен ст. 12 Закон. Как справедливо отмечает П. А. Баранчик, в Украине действует принцип непрерывности власти; вакуума не может быть при выполнении государственных полномочий [6]. Таким образом, содержание данного принципа можно рассматривать как обязанность органов полиции, обеспечивать непрерывное и круглосуточное выполнение своих заданий. Полиция не имеет права отказать в рассмотрении или отложить рассмотрение обращений по обеспечению прав и свобод человека, юридических лиц, интересов общества и государства от противоправных посягательств со ссылкой на выходной, праздничный или нерабочий день или окончания рабочего дня. Кроме этого указанный принцип, безусловно, предоставляет каждому право в любое время обратиться за помощью в полицию или полицейского [4, с.8].

Подводя итог, необходимо также обратить внимание на то, что деятельность Национальной полиции Украины основывается не только на принципах перечисленных в Законе Украины «Про Национальную полицию», а предоставленный перечень, безусловно, не является исчерпывающим. В деятельности полиция также, находят своё отображение все общесоциальные и специально-юридические принципы которые составляют общую систему принципов права такие как принцип справедливости, равенства, принцип гуманизма, принцип взаимной ответственности государства и личности и другие.

Литература:

1. Ткач Г. Й. Принципи адміністративного права / Г. Й. Ткач // Адміністративне право України. Академічний курс: в 2 т. / [Авер'янов В. Б., Андрійко О. Ф., Битяк Ю. П., Голосніченко І. П., Ківалов С. В. та ін.] ; під ред. В. Б. Авер'янова (голова). – К.: Юридична думка, 2007–2004. – Т. 1. – 2007. – 591 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. та CD) / уклад і голов. ред. Т.В.Бусел. – К. ; Ірпінь: Перун, 2009. – 1736 с.
3. Колодій А.М. Принципи права України: Монографія. – К.: Юрінком Інтер, 1998. – 208 с.
4. Про Національну Поліцію: Закон України: від 02.07.2015 р, № 580-VIII // Відомості Верховної Ради України. –2015. – №40-41. – Ст. 379.
5. Професійна етика публічної служби та запобігання конфлікту інтересів: навч. посіб./ Головне управління державної служби України, Порогова програма корпорації “Виклики тисячоліття” (МСС) щодо зниження рівня корупції – К.: Школа вищого корпусу державної служби, 2010. – 67 с.
6. Баранчик П. О. Принципи діяльності органів виконавчої влади, їх посадових осіб: питання визначення дефініцій та місця окремих принципів у системі принципів / П. О. Баранчик // Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. – № 1(II), 2012. – С. 100–108.

ПОД- СЕКЦИЯ 1. Административное право. Административный процесс.

Єсімов С.С.

Кандидат юридичних наук, доцент
Львівський державний університет
внутрішніх справ

КОМП'ЮТЕРНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ, ЯК СКЛАДОВА ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Проект Концепції державної інформаційної безпеки України, одним з призначень якої є звернення уваги органів державної влади, засобів масової інформації, всіх зацікавлених осіб на проблеми підготовки держави, суспільства, особистості до умов життя в інформаційному суспільстві. Відповідно до проекту Концепції головним завданням є забезпечення інформаційної безпеки. У числі основних положень правового забезпечення інформаційної безпеки знаходиться захист законними засобами особистості, суспільства, держави від неправдивої інформації. Реалізація на практиці такого підходу до інформаційної безпеки може здійснюватись виключно за участі всіх суб'єктів інформаційних відносин і за умов ефективної взаємодії держави з громадянським суспільством, приватним сектором і громадянами в інтересах ефективного розвитку інформаційної сфери і спільного захисту від зовнішніх загроз [1].

Для реалізації положень Концепції необхідний комплексний погляд на інформаційні явища, які підлягають захисту кримінально-правовими засобами.

Інформація як предмет інформаційних злочинів має нематеріальну форму, зберігається на будь-якому матеріальному носії, але не має будь-якого жорстко детермінованого зв'язку з цим носієм.

Під інформацією пропонується розуміти відомості, що передаються між суб'єктами за допомогою сигналів у формі певного коду які представляють собою цілеспрямований управлінський вплив. Закон України «Про інформацію» забороняє розповсюдження окремих видів інформації відносно невизначеного кола осіб [2].

Інформаційні зв'язки є основою всіх соціальних взаємодій, при дослідженні яких доцільно використовувати інформаційний, системний і організаційний підходи. Будь-які системні або організаційні явища засновані на інформаційних взаємодіях. Вивчаючи основні форми і види інформаційних взаємодій, можна визначити інформаційний простір соціальної системи. Під соціальною інформацією, тобто інформацією яка є об'єктом інформаційної безпеки, пропонується розуміти відомості, що передаються між суб'єктами за допомогою сигналів у формі певного коду і представляють собою цілеспрямований управлінський вплив.

Необхідність виділення інформаційних злочинів продиктована зростанням значення інформації і інформаційних процесів в умовах реалізації Угоди про асоціацію України до Європейського Союзу. Особливе значення, у зв'язку з цим, знаходить усвідомлення суті інформаційних процесів у кримінально-правовій сфері [3].

Кримінальне законодавство містить великий масив злочинів, які можуть бути визначені як інформаційні. Під інформаційними злочинами пропонується

розуміти суспільно небезпечні протиправні діяння, які заподіюють шкоду суспільним відносинам щодо забезпечення інформаційної безпеки особистості, суспільства і держави, способом вчинення яких є інформаційний вплив або (і) предметом яких є інформація як особливий нематеріальний об'єкт. Відповідно, виділяються два види інформаційних злочинів: злочини, предметом яких є інформація, і злочини, способом вчинення яких є інформаційний вплив.

Науково-теоретичною основою вивчення першого виду злочинів, (предметом яких є інформація) способом вчинення яких є інформаційний вплив, поряд з роботами з теорії інформації служать дослідження криміналістів, присвячені різним видам інформаційного впливу, таким, як загроза, шантаж, обман.

Загальним моментом, що об'єднує всі інформаційні злочини, є використання в конструкції складів таких злочинів термінів, що позначають різні інформаційні явища. Зазначені терміни повинні вживатися, по-перше, коректно з точки зору теорії інформації, по-друге, одноманітно у всьому тексті кримінального закону. Порушення цих вимог означатиме недотримання таких принципів криміналізації, як відсутність прогалін закону і не надмірність заборони, а також визначеність і єдність термінології. Зокрема, це відноситься до інформаційних і комп'ютерних злочинів, як комп'ютерна інформація та комп'ютер. Термін «ЕОМ», використовуваний в Кримінального кодексу України, не відображає повною мірою сутність означуваного явища і потребує заміни [4].

Особливе місце серед інформаційних злочинів займають комп'ютерні злочини які є видом інформаційних злочинів. Особлива значимість комп'ютерних злочинів серед інших видів інформаційних злочинів обумовлена тим, що вони виділені спеціально для захисту комп'ютерної інформації та інформаційних відносин, у той час як інші інформаційні злочину захищають інформаційні відносини лише опосередковано, мають їх в якості додаткового об'єкта.

Виділяється два поняття комп'ютерних злочинів – у вузькому і широкому значенні. Власне «комп'ютерними» є злочини з першої групи, друга група злочинів обґрунтовано відноситься до «злочинів, що здійснюються з використанням комп'ютера». Під комп'ютерними злочинами доцільно розуміти суспільно небезпечні протиправні діяння, які мають своїм додатковим родовим об'єктом суспільні відносини щодо забезпечення інформаційної безпеки суспільства, що посягають на нормальний режим зберігання, обробки і передачі даних в комп'ютерах (комп'ютерних системах). Будь-який комп'ютерний злочин має в обов'язковому порядку мати ознаки інформаційного злочину, оскільки поняття інформаційного злочину цілком охоплює поняття комп'ютерного злочину, хоча і не обмежується ім. Специфіка цих злочинів полягає в тому, що вони носять транскордонний характер.

Для успішної боротьби з комп'ютерними злочинами необхідна координація діяльності різних державних органів і уніфікація національного законодавства з законодавством Європейського Союзу. Європейська практика йде по шляху приведення національного законодавства у відповідність до Конвенції Ради Європи про кіберзлочинність [5].

Література

1. Проект Концепції державної інформаційної безпеки України. Офіційний сайт

- Міністерства інформаційної політики України. 08.06.2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mip.gov.ua/done_img/d/30-project_08_06_15.pdf
2. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII // Відомості Верховної Ради. – 1992. – № 48. – Ст.650.
  3. Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони Угода про асоціацію України до Європейського Союзу. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/984_011
  4. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III // Відомості Верховної Ради. – 2001. – № 25-26. – Ст.131.
  5. Про ратифікацію Конвенції про кіберзлочинність: Закон України від 07.09.2005 № 2824-IV // Відомості Верховної Ради. – 2006. – № 5-6. – Ст.71.

ПОД- СЕКЦИЯ 1. Административное право. Административный процесс.

Тімашов Віктор Олександрович

к.ю.н., доцент кафедри адміністративного,
фінансового та інформаційного права
Київського національного
торгівельно-економічного університету

АНТИКОРУПЦІЙНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ

Анотація. Стаття досліджує соціальне, економічне та політичне підґрунтя, яке впливає на високий рівень корупції в Україні. Також наведені основні напрямки проведення адміністративної антикорупційної реформи.

Ключові слова: корупція, адміністративна реформа, громадянське суспільство, інформаційний простір, протидія та запобігання корупції, правові реформи.

Keywords: corruption, administrative reform, civil society, information environment, combating and preventing corruption and legal reform.

Виробляючи заходи щодо запобігання і протидії корупційним правопорушенням, необхідно також враховувати чинники, які впливають на рівень корупції, а саме: розгалуженість дозвольно-регуляторної системи; недостатню врегульованість конфлікту інтересів; часту відсутність правил професійної етики на публічній службі; низький рівень забезпечення захисту прав власності; недотримання законодавства у сфері запобігання і протидії корупції; суперечливу діяльність судової системи в плані протидії корупції; відсутність системності в роботі спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції; недосконалість публічного контролю за доходами та витратами суб'єктів відповідальності за корупційні правопорушення, а також відсутність ефективного механізму участі громадянського суспільства у формуванні та реалізації антикорупційної політики [1, 35-44].

Необхідно також враховувати недостатню законодавчу врегульованість ринкових відносин у державі, що викликає спокусу розв'язувати економічні проблеми неринковими засобами; відсутність на нормативному рівні цілісної системи засобів попереджувального впливу на причини й умови, що сприяють корупційним правопорушенням; розшарування, нерівномірність розвитку ринкового господарства; поляризацію суспільства; суперечність між швидкозмінними умовами ринкового господарства і чинним законодавством; суперечності в політичній системі, які представлені владою і бізнесом; потребу у виживанні населення в складних умовах становлення ринкових відносин; падіння моральності в суспільстві; несформованість антикорупційної свідомості громадян; недостатню професійну культуру суб'єктів відповідальності за корупційні правопорушення; високий ступінь громадської толерантності більшої частини населення до корупційних проявів [2, 172].

Більшість членів українського суспільства розглядають корупцію як соціальний механізм «прискорення» розв'язання власних проблем і вважають корупційну поведінку цілком виправданою. Як правило, особи, які стикалися з корупційними

правопорушеннями, не намагаються відстоювати власні права в законний спосіб через упевненість, що такі спроби будуть марними.

Важливим етапом у розв'язанні проблеми формування ефективного державного механізму є реформа законодавства. Предмет його регулювання становить виконавчо-розпорядча діяльність, оскільки «історичний прогрес – це, по суті, правовий прогрес». Хороший законодавчий механізм, як зазначав М. Лазаревський, може виправити недосконалу адміністрацію; хороша адміністрація не може відбутися при недосконалому законодавстві, вона буде ним зіпсована. Для долі держави, якості її законодавчого механізму є більш суттєвим, ніж якості його адміністрації [3].

Філософію адміністративної реформи можна звести до наступних змін в ієрархії влади:

- становлення міністерств як органів вироблення, а не поточного адміністрування державного бюджету та об'єктів державної власності;
- чіткий розподіл функцій між рівнями влади;
- практична реалізація принципів відділення політичних посад від посад професійних службовців;
- масштабне скорочення державного апарату;
- відкритість і прозорість діяльності державного апарату, вільний доступ до інформації;
- реальне відокремлення влади від бізнесу;
- модернізація економічної та соціальної сфер держави, реформування цих основних напрямів життєдіяльності суспільства;
- реальний захист прав і свобод людини та інтересів суспільства, свобода бізнесу.

Водночас науковці та фахівці-практики визнають, що цього замало й ефективна протидія корупції передбачає стабільне і добре налагоджене функціонування в державі таких важливих соціальних механізмів, як правовий, фінансово-економічний та організаційно-управлінський у поєднанні з формуванням стійкої антикорупційної суспільної думки. Саме ліквідація підґрунтя для існування корупції та комплексний підхід до боротьби з нею мають бути тим напрямом, який потребує подальшого розвитку та відповідного наукового забезпечення [4, 53].

До заходів, спрямованих на запобігання (усунення передумов вчинення) корупційного правопорушення, В. О. Захарчук зараховує такі:

- впровадження методик антикорупційного контролю при прийнятті на державну службу та її проходженні;
- удосконалення адміністративної структури та механізмів управління в органах державної влади та місцевого самоврядування, забезпечення виваженої та поміркованої оптимізації чисельності їх апарату;
- удосконалення механізмів відомчого контролю;
- виявлення та розроблення механізмів уникнення функціональних конфліктів у діяльності органів виконавчої влади, насамперед щодо поєднання контрольно-дозвільних та господарських функцій;
- чітке визначення компетенції та відповідальності посадових осіб органів державної влади і місцевого самоврядування;
- формування прозорих механізмів ухвалення управлінських рішень;

- підвищення якості надання управлінських послуг та розроблення критеріїв її оцінки;
- виховання професійної свідомості посадових осіб держави;
- визначення й дотримання достатнього соціального рівня державних службовців, службовців органів місцевого самоврядування та правоохоронних структур, зокрема шляхом реформування системи оплати їх праці;
- аналіз практики реалізації управлінських процедур, у ході яких найчастіше вчиняються корупційні правопорушення, та розроблення рекомендацій щодо їх спрощення чи уніфікації;
- моніторинг професійної поведінки державних службовців, службовців органів місцевого самоврядування та правоохоронних структур (з метою раннього виявлення ознак, що свідчать про підвищення ймовірності вчинення ними корупційного правопорушення);
- розроблення та впровадження механізмів взаємодії з громадськістю з метою систематичного одержання від громадян, підприємств, установ та організацій інформації про корупційні правопорушення, вчинені посадовими особами конкретного органу державної влади чи місцевого самоврядування;
- створення єдиного державного банку даних щодо юридичних осіб (фінансові установи, суб'єкти підприємницької діяльності та господарювання), причетних до корупції, щоб запобігти їх участі у виконанні державних замовлень [5, 118-119].

Специфічним видом практичного рівня наукового супроводу державної антикорупційної політики є участь наукових експертів і консультантів безпосередньо в процесах виявлення та припинення корупційних правопорушень і притягнення корупціонерів до відповідальності. У цьому контексті набувають актуальності подальші наукові розробки щодо вдосконалення оперативного-розшукової діяльності, застосування технічних засобів для викриття хабарництва, підробок документації тощо.

Література

1. Прохоренко О. Організаційно-правові аспекти та стан протидії корупційним проявам у системі державної служби України / О. Прохоренко // *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. – К., 2002. – № 6 – С. 35–44.
2. Гвоздецький В. Д. Адміністративно-правові та організаційні засади запобігання та протидії корупції в Україні: дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.07 / В. Д. Гвоздецький. – К., 2014. – 587 с.
3. Лазаревский Н. И. Лекции по русскому государственному праву / Н. И. Лазаревский // *Административная юстиция: конец XIX – начало XX века : хрестоматия*. – Ч. 2 / сост. и вступит. ст. Ю. Н. Старилова. – Воронеж : Изд-во ВГУ, 2004. – 367 с.
4. Пентегов В. А. Визначення напрямів наукових досліджень у сфері протидії корупції в Україні / В. А. Пентегов, Л. І. Щербина // *Організація боротьби з корупцією та хабарництвом : тези доп. міжвідом. семінару-наради*. – К., 2009. – С. 51–57.
5. Захарчук О. З. Використання досвіду органів влади зарубіжних країн у боротьбі з корупційними правопорушеннями в Україні: адміністративно-правовий аспект: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / О. З. Захарчук. – Л., 2012. – 166 с.

ПОД- СЕКЦИЯ 1. Административное право. Административный процесс.

Тимчишин Т.М.

Кандидат юридичних наук
Львівський державний університет
внутрішніх справ

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРАВОПОРУШЕНЬ, СКОЄНИХ СПІВРОБІТНИКАМИ ОВС У СФЕРІ ЗДІЙСНЕННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ ПРЕДСТАВНИКА ПРАВООХОРОННОГО ОРГАНУ

Більшість суспільно небезпечних діянь, які нами були віднесені до групи злочинів у сфері правоохоронної діяльності (наприклад, приховування злочинів від реєстрації), на сьогоднішній день кваліфікуються за статтями, включеним до гл. XVII Кримінального кодексу України, що на нашу думку, є необґрунтованим [1]. Вони мають ряд особливостей, що дозволяють говорити про їх відносно самостійний характер, відмінний від інших посадових злочинів, скоєних співробітниками ОВС. Першою відмітною особливістю злочинів, що входять в цю групу, є об'єкт злочину, який позначається як охоронювані кримінальним законом суспільні відносини, спрямовані на легальне виконання повноважень співробітниками правоохоронних органів. Таким чином, злочини, що здійснюються в даній сфері, зазіхають на здійснення державними органами однією з найважливіших функцій – правоохоронної.

Поліція у своїй діяльності керується принципом верховенства права, відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави [2].

Правоохоронна діяльність – це процес взаємодії спеціальних органів і організацій, спрямований на виконання функцій правосуддя, боротьби зі злочинністю та правопорушеннями і захисту у кримінальних справах за допомогою заходів регламентованих законом. Крім загального об'єкта, зазначені вище злочини володіють специфічною зовнішньою формою вираження:

– порушення норм права органами, які здійснюють правоохоронну діяльність при реалізації своїх повноважень, спрямованих на боротьбу зі злочинністю та правопорушеннями, здійснення оперативно-розшукової діяльності, надання юридичної допомоги тощо;

– посягання ззовні на правоохоронну діяльність держави шляхом надання недостовірної інформації або невиконання законних розпоряджень державних органів, що займаються відповідною діяльністю.

Виходячи з вищевикладеного, існує група злочинів, об'єднаних об'єктивними і суб'єктивними ознаками, які посягають на правоохоронну діяльність, яку необхідно захистити. При розгляді структури Кримінального кодексу України можна виявити, що більшість злочинів, які визначаються як спрямовані проти правоохоронної діяльності держави, містяться у гл. XVIII КК «Злочини проти правосуддя». Решта злочинів, які віднесені до коментованій категорії, не містять спеціальних норм, що передбачають відповідальність за дані діяння (наприклад,

немає норми, яка передбачає спеціальну кримінальну відповідальність за ухилення від реєстрації злочинів).

Посилення кримінально-правової охорони можливо за допомогою застосування методів кримінальної політики, зокрема, криміналізації деяких діянь, пов'язаних з ухиленням від реєстрації злочинів, неправомірним адміністративним затриманням тощо. У зв'язку з цим, постають питання: в яку главу КК необхідно включити вищевказані діяння і чи існує глава, в видовий об'єкт якої входять ці злочини? Найбільш близькою по об'єкту злочину до діянь, включених до категорію спрямованих проти правоохоронної діяльності держави, необхідно визнати злочини, включені в гл. XVIII КК. Виходячи з цього, виникає інше питання: чи входять в поняття видового об'єкта гл. XVIII КК суспільно небезпечні діяння, що завдають шкоди належному здійсненню правоохоронної діяльності відповідними органами?

Не применшуючи значущості проблеми належного здійснення правосуддя на сьогоднішній день, ми не можемо заперечувати існування іншої, не менш важливої проблеми, якій державною владою приділяється пильна увага, це злочинність співробітників органів внутрішніх справ.

Хоча реформа цієї державної структури почала проводитися з 2014 року, відчутних результатів у боротьбі зі злочинністю в лавах органів МВС України поки не досягнуто [3]. Прикладом цього можуть служити злочини, що здійснюються атестованими високопоставленими співробітниками органів внутрішніх справ [4].

Діяльність МВС України дозволяють зробити висновок про необхідність приділити підвищену увагу таким злочинам, які спрямовані проти правоохоронної діяльності. Першим кроком на шляху до підвищення рівня кримінально-правової охорони суспільних відносин, спрямованих на належне здійснення правоохоронної діяльності співробітниками уповноважених органів, є включення норм, що передбачають відповідальність за такого роду злочини, в гл. XVIII КК, як злочинів проти правосуддя.

Правоохоронна діяльність – це процес взаємодії спеціальних органів і організацій, спрямований на здійснення таких функцій, як: відправлення правосуддя; здійснення прокурорського нагляду; розслідування злочинів та адміністративних правопорушень; оперативно-розшукова діяльність; виконання судових рішень; надання юридичної допомоги при захисті у кримінальних та адміністративних справах; спеціально уповноваженими органами за допомогою особливих юридичних та силових заходів впливу.

Поняття правоохоронної діяльності, викладене вище, ґрунтується на вивченні основних теоретичних розробок з проблеми. Зрозуміло, дана проблема потребує більш глибокого вивчення, яка виходить за рамки тез на наукову конференцію.

Запропоноване визначення висувається в якості гіпотези з метою залучення уваги вчених до проблеми розкриття поняття «правоохоронна діяльність» і буде служити приводом для подальшої наукової розробки проблеми. Виходячи з викладеного, злочини, що здійснюються співробітниками органами внутрішніх справ у забезпечення такої специфічної функції держави, як правоохоронна, віднесені нами до однієї групи злочинів. Тим не менш, законодавець розташував близькі по об'єкту злочину (в даному випадку це правоохоронна діяльність держави, підвладна

заподіяння шкоди зсередини – самими співробітниками ОВС), що здійснюються співробітниками органів внутрішніх справ, у різних розділах КК (гл. 30 і XVIII).

Література

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III // Відомості Верховної Ради. – 2001. – № 25-26. – Ст.131
2. Про Національну поліцію: Закон від 02.07.2015 № 580-VIII // Відомості Верховної Ради – 2015, – № 40-41, Ст. 379
3. Наказ МВС України № 622 від 01.07.2014 «Про підготовку та проведення експерименту з удосконалення діяльності органів і підрозділів внутрішніх справ ГУМВС України у Львівській області». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://police-reform.org/law/nakaz-mvs-ukra>
4. В Одесі затримали начальника міліції за хабарництво. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kriminal.ictv.ua/ua/index/view-media/id/100342/album/0/page/1/data/2011-08-22>

Рожко О.С.

Студент 4 курса

Стерлитамакского филиала

ФГБОУ ВПО

«Башкирский государственный университет»

(Научный руководитель –

кандидат юридических наук **Бердегулова Л.А.**)

ПРОБЕЛЫ В ГРАЖДАНСКОМ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВЕ

Ключевые слова /Keywords: гражданский кодекс/Civil Code, гражданско-процессуальный кодекс/Civil Procedure Code, проведение игр и пари/games and betting, государственные награды/state awards, кредиторы/the creditors, наследственное имущество/the inherited property.

Нынешнее законодательство, при создании нормативно-правовых актов, зачастую допускает пробелы. Из-за отсутствия норм в статьях образуется много споров или не могут урегулироваться некоторые отношения. В рамках данной статьи мы рассмотрим некоторые пробелы, допущенные в рамках гражданского законодательства, и возможные пути их решения.

1) В главе 58 ГК РФ, указаны нормы проведения игр и пари, но ничего не сказано о надлежащем качестве выигранного. В статье 1063 ГК РФ, указано что лицам, которые в соответствии с условиями проведения лотереи, тотализатора или иных игр признаются выигравшими, должен быть выплачен оператором лотереи, организатором игр выигрыш в предусмотренных условиями проведения игр размере, форме (денежной или в натуре) и срок, а если срок в этих условиях не указан, не позднее десяти дней с момента определения результатов игр либо в иной срок, установленный законом.

К примеру, если выигравшему участнику игр или пари в качестве обусловленного выигрыша передана вещь с недостатками, то возникает вопрос как данную ситуацию урегулировать. На практике возможно применение нормы установленной статьёй 502 ГК РФ (Обмен товара). То есть, в данном случае необходимо восполнить главу 58 ГК РФ новой статьёй о «ненадлежащем качестве выигранной вещи, товара».

2) В статье 1185 ГК РФ сказано, что государственные награды, которых был удостоен наследодатель и на которые распространяется законодательство о государственных наградах Российской Федерации, не входят в состав наследства. Передача указанных наград после смерти награждённого другим лицам осуществляется в порядке, установленном законодательством о государственных наградах РФ. Принадлежавшие наследодателю государственные награды, на которые не распространяется законодательство о государственных наградах РФ. Мы считаем, что необходимо в части 2 данной статьи произвести конкретизацию. То есть, указать на какие, государственные награды не распространяется законодательство о государственных наградах РФ.

3) В статье 1175 ГК РФ указано, что кредиторы наследодателя вправе предъявить свои требования к принявшим наследство наследникам, в целях исполнения кредитных обязательств. Следовательно, наследник в данном случае выступает после принятия наследства в качестве должника. Но если возникает ситуация, что наследодатель заключает кредитный договор и внезапно по причине тяжелой болезни умирает, но не успевает полностью исполнить кредитные обязательства, то есть погасить кредит. Дочь наследодателя приобретает имущество, но не обращается к нотариусу за выдачей свидетельства о принятии имущества, либо о праве на наследство, то есть не подтверждает вступление её в наследство. Желая изъять денежные средства, кредитор начинает обращаться к наследнику и получает отказ о возвращении денежных средств. Дочь наследодателя своё несогласие возвратить денежную сумму мотивирует тем, что формально наследство она не приняла. Таким образом, данную норму о правопреемстве можно будет применить только в случае, когда наследство будет принято формальным путём.

В связи с этим можно сделать вывод, что кредитор в лице банковской организации не может при всём своём желании изъять долг у наследников без их согласия, а также обратиться за взысканием на наследственное имущество, так как юридически наследство считается ими не принятым. Для решения проблемы взимания денежной суммы, банковской организации необходимо установить факт принятия наследства.

Однако по гражданскому процессуальному законодательству установить факт принятия наследства банком достаточно сложно, так как данный кодекс чётко устанавливает круг лиц, имеющих право инициации возбуждения дел об установлении фактов. К таким лицам, обладающим данным правом ГПК РФ относит: граждан, организации, которые обращаются в судебные органы для защиты прав и законных интересов других лиц. Из этого следует, что банк по законодательству не обладает стороной, имеющей право на возбуждение иска по признанию факта принятия наследства. В случае обращения банком в судебные органы, суд вправе отказать в рассмотрении этого заявления связи с тем, что банковские организации не обладают такой компетенцией.

Таким образом, законодательство не обязывает наследников для установления факта наследования оформлять принятие наследства. Так по гражданскому законодательству, наследник в отношении наследства может, принять его или же не принимать, либо вообще отказаться от наследуемого имущества. Для решения подобных проблем необходимо установить для наследников на законодательном уровне требования по совершению в отношении наследуемого имущества чётко урегулированных действий и процедуру их осуществления. То есть дополнить статью 1153 ГК РФ либо в разделе 5 ГК РФ создать новую статью которая бы чётко урегулировала бы процедуру вступления в наследство после чего наследник бы не смог свободно пользоваться наследующим имуществом без свидетельства о наследстве.

4) В статье 1184 ГК РФ закреплено, что средства транспорта и другое имущество, предоставленные государством или муниципальным образованием на льготных условиях наследодателю в связи с его инвалидностью или другими подобными обстоятельствами, входят в состав наследства и наследуются на общих основаниях, установленных настоящим Кодексом.

Например, если умершее лицо было инвалидом 1 группы, то ему органы

соц.защиты выдали инвалидное кресло. Напрашивается вопрос, зачем наследникам наследуется коляска, им она фактически, не нужна, если только в дальнейшем её реализовать в денежные средства. Следовательно, необходимо данную норму восполнить. К примеру, распisać в данной статье имущество, выдаваемое на льготных условиях высказанными органами, которое может быть наследовано наследниками и которое требует после смерти наследника передачи обратного данного имущества в органы, предоставившие это имущество.

Литература

1. Гражданский кодекс Российской Федерации (часть вторая) от 26.01.1996 № 14-ФЗ (ред. от 28.12.2013) // Российская газета. – N 23. – 06.02.1996.- N 24. – 07.02.1996; N 25. – 08.02.1996; N 27. – 10.02.1996;
2. Гражданский кодекс Российской Федерации (часть третья) от 26.11.2001 № 146-ФЗ (ред. от 28.12.2013) // Собрание Законодательства Российской Федерации. – 03.12.2001. – N 49;
3. Гражданский процессуальный кодекс Российской Федерации от 14.11.2002 № 138-ФЗ (ред. от 28.12.2013) // Собрание законодательства Российской Федерации. – 18.11.2002. – N 46.

Хисматуллин С. А.

студент 2 курса

Стерлитамакского филиала

ФГБОУ ВПО

«Башкирский государственный университет»

(Научный руководитель - доцент,

кандидат юридических наук Чернова Э.Р.)

СПОСОБЫ ЗАЩИТЫ ДОБРОГО ИМЕНИ ЛИЦА

Ключевые слова / Keywords: “доброе имя”/ honour, репутация / reputation, защита / remedy.

В ст. 1 Всеобщей декларации прав человека закреплены свобода и равенство. Человек с рождения наделен достоинством, и это его неотъемлемое право дает ему основание обладать всеми правами и свободами, провозглашенными Декларацией без сословных различий и каких-либо ограничений. Достоинство человека является основой всех прав и свобод [1].

С гражданско-правовой точки зрения достоинство личности представляет собой признание ценности каждого человека. Защита этого нематериального блага должна обеспечить недопустимость незаконного умаления ценности человека и ее восстановление, если такое умаление уже произошло. Так в соответствии со ст. 23 Конституции РФ каждый имеет право на защиту своей чести и доброго имени.

Гражданин или юридическое лицо, в отношении которого распространены порочащие сведения и сведения, не соответствующие действительности, вправе потребовать возмещения вреда, причиненного распространением таких сведений. Имя гражданина одновременно выступает нематериальным благом и способом обозначения человека. Соответственно, право на имя можно отнести к числу прав, формирующих индивидуальность личности и обеспечивающих социальное существование личности. Право на имя имеет два значения. Во-первых, оно включает в себя право человека получить имя после рождения и быть зарегистрированным под этим име-

нем в установленном порядке. Это право закреплено в ст. 7 Конвенции о правах ребенка, которая предусматривает, что ребенок регистрируется сразу же после рождения и с момента рождения имеет право на имя и на приобретение гражданства. При этом государства-участники названной конвенции обеспечивают осуществление названных прав в соответствии с их национальным законодательством [3].

Гражданско-правовая защита чести, достоинства и деловой репутации осуществляется в соответствии со ст. 152 Гражданского кодекса РФ. Правила этой статьи о защите деловой репутации гражданина соответственно применяются к защите деловой репутации юридического лица (п. 7 ст. 152 ГК РФ). Понятию распространения не соответствующих действительности порочащих сведений, содержащемуся в ст. 152 ГК РФ По делам о защите чести, достоинства и деловой репутации рассматриваемым в гражданско-правовом порядке лицо, распространившее сведения, обязано доказать, что такие сведения соответствуют действительности. Споры о защите чести, достоинства и деловой репутации относятся к сложной категории споров. В судебном процессе при рассмотрении споров о защите чести возникает очень много вопросов подлежащих доказыванию, которые на первый взгляд могут показаться не существенными, однако при принятии решения судом являются основополагающими [3].

Порочащие сведения нередко могут быть распространены в СМИ, при этом гражданин или организация вправе потребовать от редакции СМИ опровержения.

Особенно актуальным в последнее время является распространение сведений, порочащих честь, достоинство или деловую репутацию истца, в сети «Интернет». Нередки случаи, когда злоумышленники используют возможность анонимного распространения в сети Интернет сведений порочащих честь и достоинство, в этом случае особо остро стоит вопрос о своевременном привлечении адвоката. При таком способе распространения негативной информации самым сложным является собрать доказательства о причастности к этому конкретного лица [2].

Таким образом, основной способ защиты чести достоинства и деловой репутации — это опровержение сведений, порочащих честь, достоинство и деловую репутацию в соответствии со ст. 152 ГК РФ.

Литература:

1. Марченко, С.В. Базовые понятия чести, достоинства и деловой репутации как объектов гражданских прав // Юрист. 2004. № 8.
2. Пирская О. Н. Некоторые подходы к определению понятия деловой репутации // Система ценностей современного общества: сборник XII материалов международной научно-практической конференции. Новосибирск, 2010 г. – 136 с.
3. Постатейный комментарий к Гражданскому кодексу РФ, ч.1 (под ред. Крашенинникова П.В.)//М., «Статут», 2011. 157 с.

ПОД- СЕКЦИЯ 7. Гражданское право.

Штефан О.О.

к.ю.н., доц.,

заввідділу авторського права і суміжних прав

НДІ інтелектуальної власності

НАПрН України

**ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДИРЕКТИВИ ЄВРОПАРЛАМЕНТУ № 2001/29/ЕС
ВІД 22 ТРАВНЯ 2001 РОКУ «ПРО ГАРМОНІЗАЦІЮ ПЕВНИХ АСПЕКТІВ
АВТОРСЬКОГО ПРАВА ТА СУМІЖНИХ ПРАВ
У ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ»**

Ключові слова: авторське право, об'єкти авторського права, карикатура, Директива Європарламенту № 2001/29/ЕС від 22 травня 2001 р.

Директива Європарламенту № 2001/29/ЕС від 22 травня 2001 року «Про гармонізацію певних аспектів авторського права та суміжних прав у інформаційному суспільстві» (далі – Директива ЄС) [1] у ст. 5 (3) (к) визначена можливість встановлення національним законодавством допустимості використання об'єктів авторського права без дозволу автора, коли таке використання здійснюється як карикатура, пародія або попури. Відповідно, Україна також може надати можливість творцям вільно створювати такого характеру твори, ввівши у законодавство відповідну норму. Слід відзначити, що з метою реалізації зазначеного положення Директиви ЄС вже створений проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про авторське право і суміжні права» щодо використання об'єктів авторського права в пародіях, попури та карикатурах» (далі – проект Закону) [2].

В цьому контексті виникає потреба окремо зосередити свою увагу на такому об'єкті авторського права як карикатура.

У проекті Закону запропоноване визначення терміну «каркатура», під яким розуміється твір образотворчого мистецтва, який є творчою переробкою іншого правомірно оприлюдненого твору, в тому числі персонажу твору або імені персонажу твору, за своїм змістом має комічний, сатиристичний характер або спрямовується на висміювання певних осіб або подій.

Виходячи із наведеного визначення виникає потреба з'ясувати, а що ж розуміється під терміном «каркатура». Оразу слід зазначити, що в країнах-членах ЄС на рівні національного законодавства відсутнє визначення цього терміну.

З метою уточнення терміну доцільно звернутися до довідкової літератури. Зокрема, в словниках термін «каркатура» розглядається як:

– від італ. caricatura – малюнок чи твір скульптури, що має ціллю висміяти кого-небудь чи яку-небудь дію, суспільну подію, суспільний устрій і т.п. [3];

– 1. Малюнок, що зображує кого-, що- небудь у навмисне спотвореному, смішному вигляді; 2. Невдале наслідування, смішне, спотворене відображення кого-, чого-небудь; потвора, опудало[4];

– 1. Малюнок, що відображає кого, що-небудь в наперед зміненому вигляді

заради досягнення комічного ефекту. 2. Смішна подоба кого, чого-небудь, невдале, слабе наслідування [5];

– від італ. «caricare» – перебільшувати – особливий жанр образотворчого мистецтва, що поєднує зображення, в яких: свідомо створюється комічний ефект; з'єднується реальне і фантастичне; перебільшуються і загострюються характерні риси фігури, особи, костюма, манери поведінки людей та ін. [6];

– від італ. caricatura, caricare – перевантажувати, перебільшувати – зображення, що навмисно підкреслює та комічно перебільшує негативні особливості об'єкта з метою його осміяння та викриття. Карикатура одна із розповсюджених форм сатири в образотворчому мистецтві [7, 27].

Водночас дещо інше розуміння слова «карикатура» в англomовному світі, що відрізняється від його розуміння в Україні. Слово «caricature» означає глузливий або смішний малюнок з перебільшеними рисами зовнішності [8]. Також, розповсюдженим є вживання таких синонімів «карикатури» як «шарж» та «cartoon», під яким розуміється мальована пародія, жарт («смішні картинки») [9, 26-32].

Узагальнюючи наведені визначення можливо виділити наступні ознаки, що вирізняють термін «карикатура»:

- 1) твір образотворчого мистецтва (малюнок, скульптура тощо);
- 2) може бути оригінальною, первинним твором, а також переробкою іншого правомірно оприлюдненого твору;
- 3) створена з метою навмисного осміяння та викриття чого-небудь чи когонебудь заради досягнення комічного, сатиристичного ефекту.

Виходячи із вищевикладеного, карикатурою може визначатися «жанр творів образотворчого мистецтва або художніх творів, який є результатом творчої праці її автора (авторів) або творчою переробкою правомірно оприлюдненого твору за своїм змістом має комічний, сатиристичний характер або спрямовується на висміювання когонебудь або чогонебудь».

Список посилань:

1. Directive 2001/29/EC of the European Parliament and of the Council of 22 May 2001 on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society. – Official Journal L 167, 22/06/2001. – P. 0010 – 0019;
2. Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про авторське право і суміжні права» – Електронний ресурс. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=3586&skl=9;
3. Карикатура // Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона: в 86 т. (82 т. и 4 доп.). — СПб., 1890—1907. – Електронний ресурс. – Режим доступу:
4. <https://ru.wikisource.org/wiki/%D0%AD%D0%A1%D0%91%D0%95/%D0%9A%D0%B0%D1%80%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0>;
5. Совник української мови: в 11 т. / АН УРСР. Інститут мовознавства: за ред. І.К. Білодіда. – К.: Наукова думка, 1970-1980. — Т. 4. — С. 105. – Електронний ресурс. – Режим доступу:
6. <http://ukrlit.org/slovnyk/%D0%BA%D0%B0%D1%80%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0>;
7. Большой словарь иностранных слов.- Издательство «ИДДК», 2007. – Електронний ресурс. – Режим доступу: http://dic.academic.ru/dic.nsf/dic_fwords/18909;

8. Карикатура – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://uartmart.com/blogs/genre-painting/>;
9. Тлумачний словник найбільш вживаних термінів з образотворчого мистецтва для учнів загальноосвітніх шкіл. // Укладач Щербенко С.К. -Черкаси: ОІПОПП. – 2010. – 56 с.;
10. Caricature – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.merriam-webster.com/dictionary/caricature>;
11. Наталія Зикун. Карикатура в сучасних українських ЗМІ і традиції української сатиричної журналістики // Вісник Львівського університету. Серія журналістика. — 2013. — Вип. 38. — С. 26-32.

Шуляренко Людмила Іванівна
викладач кафедри гуманітарних
і соціальних наук
Житомирського державного
технологічного університету

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРОВОВОГО СТАТУСУ СЕЛЯНСТВА УКРАЇНИ

Ключові слова: селянин, правовий статус, правове становище, правосуб'єктність, права та обов'язки.

Keywords: farmer, legal status, legal status, legal rights and obligations.

Законодавче визначення правового статусу селян є вирішальним кроком для відновлення добробуту села, відродження селянства як господаря землі, носія моралі та національної культури.

Важливе значення для дослідження правового статусу селян мають підходи до змісту категорії правовий статус у загальній теорії права, де міститься величезна кількість наукових праць на тему соціально-правового статусу людини та громадянина як на рівні національного законодавства, так і за міжнародними правовими актами. Зокрема, загальнотеоретичні питання правового статусу досліджувались у працях С.С. Алексєєва, А.Б. Венгерова, Л.Д. Воєводіна, В.А. Купчинського, М.І. Матузова, А.В. Міцкевича, В.І. Новосьолова, М.Ф. Орзіха, В.А. Патюліна, В.Н. Протасова, П.М. Рабіновича, О.Ф. Скакун, Р.О. Халфіної, Л.С. Явича, Ц.А. Ямпольської та інших.

В юридичній науці терміни «селянин», «селяни», «селянство» є загальнозживаними в назвах ряду нормативно-правових актів, а саме: Указах Президента України «Про гарантування захисту економічних інтересів та поліпшення соціального забезпечення селян-пенсіонерів, які мають право на земельну частку (пай)» 15 грудня 1998 року № 1353/98[1], «Про заходи щодо забезпечення захисту майнових прав селян у процесі реформування аграрного сектора економіки» від 29 січня 2001 р. № 62[2], Постанові Кабінету Міністрів України «Про врегулювання питань щодо забезпечення захисту майнових прав селян у процесі реформування аграрного сектору економіки» від 28 лютого 2001 р. № 177[3] та інших.

Основні принципи, що встановлюють правовий статус селян, закріплено в статтях 21-24 Конституції України, яка в статті 3 підкреслює, що «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю».

У теорії права зазначається, що правовий статус – категорія не тільки багатоаспектна, але і багатоелементна[4, с. 377]. Погоджуючись з даним твердженням правовий статус селян слід досліджувати як систему взаємопов'язаних елементів.

Основу правового статусу особистості, а відтак і селянина, складають права, свободи та обов'язки, закріплені в Конституції України, міжнародно-правових актах та поточному законодавстві.

Характеризуючи правосуб'єктність селян як один із елементів їх правового статусу варто зазначити, що правосуб'єктність є категорією складною та виражається і конкретизується через правоздатність, дієздатність та деліктоздатність[5, с. 356].

Наступним елементом правового статусу селян є їх законні інтереси. Останні у теорії права розуміють у якості дозволених прагнень для задоволення своїх потреб і запитів, для володіння благами, цінностями, послугами[6, с. 120].

У характеристиці правового становища особи, одним із найважливіших елементів її правового статусу є громадянство, яке виступає тією необхідною підставою, яка надає особі, що має статус громадянина, можливість повною мірою долучатися до політичного, соціально-економічного, правового та культурного життя суспільства і держави.

Юридична відповідальність також є елементом правового статусу селян, яка має вторинний характер — реалізується в результаті вчиненого правопорушення або в зв'язку з невиконанням компетенції чи перевищенням її обсягу, якщо йдеться про правовий статус посадової особи.

Саме від правового статусу значною мірою залежить активність суб'єкта, можливість прояву ним своїх здібностей, забезпечення потреб і захищеності з боку держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Офіційний вісник України. – 1998. – № 50. – Стор. 24.
2. Офіційний вісник України. – 2001. – № 5. – Стор. 38. – Ст. 176.
3. Офіційний вісник України. – 2001. – № 9. – Стор. 216. – Ст. 356.
4. Малиновський В. Я. Державне управління: навч. посіб. / В.Я. Малиновський. – Луцьк: ВДУ, 2000. – 558 с.
5. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник: / Пер. з рос. – Харків: Консум, 2001. – С. 356;
6. Матузов Н.И. Правовая система и личность / Н.И. Матузов. – Саратов: Изд-во Саратов. Ун-та, 1987. – 294 с. – С. 120.

THE BASIC LINES OF ACTIVITY IN MODERN SYSTEM OF LAW-ENFORCEMENT BODIES

Police of Ukraine are part of the state executive, currently in organization and activities they do not fully meet the requirements of socio- political, economic and criminal situation in the country.

Therefore, the question of reforming the law enforcement institutions of Ukraine is actually.

The main goal of reforming the Ministry of Interior of Ukraine should be the improvement of the system and the structure of the Interior, a critical review of their functions and powers, as well as the introduction of a new ideology of public relations on the basis of priority of rights and interests. Additionally, you must first talk about the main activities of the Interior.

Law-enforcement bodies are remedial bodies of the state executive authority which take part in realisation of functions of the state directed on provision of legality and the law and order, protection against illegal encroachments on life, health, the rights and freedom of citizens, the property, environment, interests of a society and the state. [1; c.29]

«It is necessary to understand the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, central administrative boards of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine as law-enforcement bodies in Crimea, Kiev and the Kiev area, management of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine in areas. Sevastopol and on transport, their city, regional and linear departments (managements), divisions, organisations, educational institutions and research establishments, constitute uniform system of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine».

According to the Law of Ukraine «About militia» the militia of Ukraine is the state armed enforcement authority which protects life, health, the rights and freedom of citizens, the property, environment, interests of a society and the state from illegal encroachments. The legal basis of activity of militia is the Constitution of Ukraine, the Law of Ukraine «About militia», other acts of the state, the resolution of the Supreme Rada of Ukraine, presidential decrees of Ukraine, the resolution of Cabinet council of Ukraine, normative acts of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine.

Militia activity is based on the principles of legality, transparency, humanism, respect for the individual, social justice, cooperation with labor groups, public organisations and the population. It informs governing bodies, the population, mass media about the activity, a condition of a public order and measures on its strengthening. In coordination with mass media militia can accredit the journalists at its bodies.

The data constituting state or the official secret are not subject to disclosure. At militia divisions activity of political parties, movements and other public consolidations pursuing political ends is not supposed. On duty police officers are independent of influence of any political public consolidations. State structures, public consolidations, office holders, labour collectives, citizens are obliged to promote militia in protection of a public order and

crime control. [2; p.32]

The main tasks of the militia are:

- Ensuring personal security and protection of their rights and freedoms, legal interests;
- Prevention of offenses and their termination; security and public order;
- Identifying and investigating of crimes, search of persons who committed them;
- Road safety;
- Protection of property crimes;
- Execution of criminal penalties and administrative penalties;
- Participation in the provision of social and legal assistance to citizens, assistance within its competence, public authorities, businesses and organizations in carrying out their legal obligations

The rights and obligations, the organisation of work and structure of divisions of militia are determined by the positions confirmed by the Minister of Internal Affairs of Ukraine. According to put before militia of tasks it carries out various in character and to the maintenance of an obligation which can be divided into four primary groups:

- Public order;
- Fight against crime;
- Protection of property and individuals;
- Preventing violations.

The militia carries out administrative, preventive, operatively-search, criminal procedure, executive and security (on a contract basis) functions. It consists of divisions: criminal militia; militias of public security, transport militia, the state automobile inspection; militias of protection and special militia. [3; c.107]

Criminal investigation department services concern criminal militia, on struggle against the organised crime, criminal investigation department, on struggle against economic criminality, investigatory work and inquiry.

Militia of public security constitutes public order protection services (a patrol and inspection service of militia, receivers-races-dividers for arrested persons for vagrancy, receivers-distributors for minors, to protection, the maintenance and a convoy of the detained and detained persons, special receivers, divisions of militia of fast reaction «Golden eagle»), passport and migratory work, allowing system, district inspectors of militia, to provision of quarantine and veterinary -sanitary events in case of carrying out of struggle with the event of combat epizootic.

To transport militia corresponding divisions which provide protection of a public order and crime control on railway, water and air transport belong.

The state automobile inspection constitutes set of divisions of traffic police, road supervision, registration – an examination-paper, technical supervision, search of vehicles, propagation and propaganda on traffic safety.

The protection militia consists of divisions which provide on a contract basis protection of all kinds of the property, objects of property and cargoes, physical persons, money resources.

To special militia divisions of internal affairs on the closed objects (for example, the enterprises with a functioning particular treatment) belong.

But, as practice shows, there is number of the most important administrative problems constraining efficiency of activity and the further development of system of Law-enforcement bodies of Ukraine such as:

- Inadequacy of organizational and functional construction;
- Ineffectiveness of planning and inspection activities of the Interior;
- Insufficient influence of central office of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine on a concrete state of affairs on places;
- The lack of existing evaluation criteria of the Interior in the fight against crime and public order;
- Weak interaction between divisions of system of the Ministry of Internal Affairs with other law enforcement bodies and public authorities;
- Poor logistics, which falls short of the level of socio-economic development of modern society and crime;
- Implementation of inappropriate militia functions;
- Inadequacy of training, retraining and skills development;
- Professional deformation workers and etc.

Thus, political, economic and social formation of a society in the course of construction of a democratic lawful state, and also a criminality current state cause requirement of reduction of legal, organizational, structural and other bases of functioning of Law-enforcement bodies of Ukraine for conformity with new conditions of their activity and development.

One of main objectives of enhancement of a control system of law-enforcement bodies of Ukraine is search of its balanced model in which in the greatest possible degree interests of public authorities should be considered, law enforcement bodies and citizens, thus systematic and integrated approach of carrying out of reforming is pledge of its success. Cardinal reform of law-enforcement bodies is not only the answer to discontent of citizens with activity of modern militia, but also a part of the international obligations of the state. Reforming of system of internal affairs is not especially a domestic concern of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, and activity of other public authorities and all society.

So, from above told it is possible to draw a conclusion that law-enforcement bodies carry out law-enforcement activity is state lawful activity which consists in influence on behaviour of the person or group of people from the office holder authorised by the state by protection of the rights, restoration of the broken right, the termination or consideration of infringement of the right, its revealing and investigation with obligatory observance of the procedures established in the law for this activity. Certainly, activity has certain lacks, but also there are ways of its overcoming. The principle of their activity should be under construction on principles of legality, humanism, respect for the person, social justice, interactions with labour collectives, public organisations and the population.

Literature:

1. Судові та правоохоронні органи України: Навч. посіб. / В.М.Бесчастний, Б.В. Бабін та ін.: За ред. В.М.Бесчастного. – К.: Знання, 2007. – 286 с.
2. Фіолевський Д.П. Судова влада і правоохоронна система в Україні. – К.: Кондор, 2006.

3. Молдован В.В. Правоохоронні органи. Курс лекцій. – К: Юмана, 1998. – 160с.
4. Півненко В. Правоохоронна система держави: визначення і функціонування// Вісник прокуратури. – 2003.
5. Підручник / О.С. Захарова, В.С. Ковальський та ін.; Відп. ред. В.Маляренко. – 3-є вид., перероб., і доповнення. – К: Юрінком Інтер, 2007. – 352с.

Кисельов Андрій Олександрович
кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри
оперативно-розшукової діяльності
та спеціальної техніки
факультету № 1
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ПРОТИДІЇ ОПЕРАТИВНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ПРОЯВАМ ТЕРОРИЗМУ В РАЙОНІ ПРОВЕДЕННЯ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ

Тероризмом визначається суспільно небезпечна діяльність, яка полягає у свідомому та цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, вчинення вибухів та підпалів, скоєння убивств, завдання тортур, залякування населення та органів влади, або вчинення інших посягань на життя чи здоров'я ні в чому не винних людей, чи погрози вчинення злочинних дій з метою досягнення злочинних цілей.

Безпосереднім проявом суспільно небезпечної діяльності є терористичний акт. Це злочинне діяння у формі застосування зброї, вчинення вибуху, підпалу чи інших дій, відповідальність за які передбачена статтею 258 Кримінального кодексу України.

З метою попередження, запобігання та припинення терористичної діяльності, звільнення заручників, забезпечення безпеки населення, знешкодження терористів, а також мінімізації наслідків терористичної діяльності може проводитися антитерористична операція, яка представляє собою комплекс скоординованих спеціальних заходів, спрямованих на досягнення вищевказаної мети.

Районом проведення антитерористичної операції є визначені керівництвом антитерористичної операції ділянки місцевості або акваторії, транспортні засоби, будівлі, споруди, приміщення та території чи акваторії, що прилягають до них і в межах яких проводиться зазначена операція.

Відповідно до ст. 4 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» Національна поліція є суб'єктом боротьби з тероризмом [1].

Згідно статті 5 закону, Міністерство внутрішніх справ України спільно з Національною поліцією організує боротьбу з тероризмом шляхом запобігання, виявлення та припинення злочинів, вчинених з терористичною метою, розслідування яких віднесене законодавством України до компетенції Національної поліції, а також надає Антитерористичному центру при Службі безпеки України необхідні сили і засоби та забезпечує їх ефективне використання під час проведення антитерористичних операцій [1].

Метою доповіді є визначення особливостей оперативно-розшукової протидії оперативними підрозділами Національної поліції проявам тероризму в районі прове-

дення антитерористичної операції та умов, за яких така протидія буде ефективною.

Ефективність діяльності оперативних підрозділів Національної поліції під час протидії проявам тероризму в районі проведення антитерористичної операції залежить від правильно спланованих, чітко організованих та вміло проведених оперативно-розшукових заходів. Характер інформації про готування чи скоєння терористичних актів визначає сили та засоби, які мають використовуватися оперативними підрозділами Національної поліції при проведенні оперативно-розшукової діяльності. Крім того, важливою умовою ефективності оперативно-розшукової протидії тероризму є своєчасність надходження інформації до підрозділів Національної поліції, а також своєчасне реагування останніх на дану інформацію.

В разі отримання інформації про готування до вчинення терористичного акту працівниками оперативних підрозділів Національної поліції, за допомогою оперативно-розшукових сил та засобів, мають бути з'ясовані наступні питання:

- особа (особи), що готує вчинення терористичного акту;
- характер терористичного акту, що готується (застосування зброї, вчинення вибуху, підпалу чи інших дій);
- яким чином буде скоєно терористичний акт (наприклад, якщо це вибух, то як саме буде приведено в дію вибуховий пристрій);
- місце вчинення терористичного акту: об'єкти забезпечення життєдіяльності населення (водогони, електромережі), об'єкти державних органів, об'єкти громадського користування (учбові заклади, вокзали, ринки);
- знаряддя злочину (зброя, вибухівка, легкозаймисті речовини) та їх кількість;
- ознаки, за якими можна виявити знаряддя для скоєння терористичного акту;
- час скоєння терористичного акту;
- засоби, які будуть використані для скоєння терористичного акту;
- ознаки, за якими можна виявити засоби для скоєння терористичного акту.

Інформація про готування до скоєння терористичного акту має бути перевірена працівником оперативного підрозділу. Також мають бути з'ясовані дані на особу, яка її надала, та встановлено яким чином та за яких обставин особа отримала дану інформацію.

Вся інформація про злочини має бути перевірена за допомогою існуючих можливостей на предмет дезінформації, висвітлення неповних або перекручених відомостей з метою введення в оману оперативних підрозділів Національної поліції.

Цю особливість варто враховувати та шукати альтернативні шляхи отримання та документування інформації про злочини, що готуються.

Отже, врахування оперативними підрозділами Національної поліції, під час проведення оперативно-розшукової діяльності в районі проведення антитерористичної операції, специфіки готування до терористичних актів, дасть змогу ефективно протидіяти вказаним злочинам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20.03.2003 р. № 638-IV / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/638-15>.

ПОД- СЕКЦИЯ 35. Экологическое право. Аграрное право. Земельное право.

Kraskovska Anastasiia

Ph.D. student of the department
of Political Sciences “Jean Monnet”,
Second University
of Naples, Caserta, Italy

**EU ENVIRONMENTAL LEGISLATION AND POLICIES
IN THE FIELD OF CLIMATE CHANGE: THEIR IMPLEMENTATION
AND PERSPECTIVES FOR UKRAINE**

This article explores the legal and policy – oriented basis in the field of climate change at the EU level and possibilities of their implementation in Ukraine as a prospective EU member. The basic of implementation instruments and measures in European governance for climate change mitigation includes the main areas of EU climate policy and challenges in this field, Kyoto Protocol analysis and perspectives of all these measures for Ukraine.

Keywords: environmental policy, European Union, governmental policy, climate change, implementation instruments, environmental strategy, Ukraine.

Global climate changes today are the integral part of the process of economic, political and humanitarian globalization. Strong efforts undertaken by international organizations and leading countries aimed at combating climate change and overcoming its adverse consequences are an objective reality, setting the framework conditions for the formation and implementation of national policies in all spheres.

Accounting these framework conditions and active participation in the formation of appropriate legislation on environmental protection is essential to the effectiveness of policy in modern globalization. The present problem of climate change is at the highest levels of the global challenges of the XXI century and the priorities of the international policies, in many countries it is regarded as one of the key components of national security in the long term.

United Nations Framework Convention on Climate Change [9] and the Kyoto Protocol [6] are by far the main and most powerful international agreements on environmental protection, covering most of the world. There are 193 States and the EU involved, in the case of the Kyoto Protocol – 189 States and the European Union. The issue of preventing further climate change and combat the negative effects are brought to the agenda of meetings of the UN General Assembly, global political meetings and various economic and political associations. [1]

The ultimate objective of the UN Framework Convention is to stabilize greenhouse gas concentrations in the atmosphere at a level that would prevent dangerous anthropogenic interference with the climate system. Ukraine is a party to both these international agreements. Verkhovna Rada of Ukraine ratified the UN Framework Convention on Climate Change on October 29, 1996, and the Kyoto Protocol – on February 4, 2004.

One of the leaders in the fight against climate change is the European Union (the

EU). In this way, the EU has set ambitious goals, adopted a wide range of theoretical and legislative documents and quite effective tools developed both regionally and at the national level for its member states. Of particular importance is the case for Ukraine, because despite the fact that it is a party to the UN Framework Convention on Climate Change (the UNFCCC) and the Kyoto Protocol, the country didn't make enough effective legislation and the development process of implementing mechanisms are at early stage.[5]

Theoretical study of the legal basis of the EU policy on climate change mainly based on EU documents, including: legislation, directives, decisions, protocols, strategies, so there is an urgent need for their detailed analysis.

The active fight against climate change, both within the EU and internationally is a priority item on the agenda of the EU. According to the analysis of documents of EU policy on climate change is based on two main goals of reducing greenhouse gas emissions and adapting to climate change. Therefore, this policy focuses on the following objectives:

- 1) more efficient energy consumption,
- 2) the creation of a clean and balanced models of vehicles and related infrastructure,
- 3) responsible business activities,
- 4) ecological land use planning and agriculture,
- 5) creating conditions conducive to research and innovation.[4]

In this respect the EU has taken a number of important documents, including: Communiqué "win the battle on climate change" (2005), Green Paper "Adapting to climate change in Europe – options for EU action" (2007) [3], White Paper (2009) [12], which stresses that adaptation to climate change should go to European strategies of adaptation.

Also in 2010, implementing a long-term perspective policy, the EU adopted a medium-term strategy on climate change "Strategy on climate change in 2020 and beyond". [2] By analyzing and considering previous experience in this Strategy, the EU Commission estimates the costs and benefits of climate change and recommends a set of measures that will limit global warming to 2 ° Celsius.

It is on this basis developed national strategies and implementing mechanisms, and accordingly the elements of environmental governance in the area of climate change. Implementing tools include: regulatory framework, institutions (at the Federation, and region), analytical support (web sites of various kinds), scientific support, various forms of civic engagement.

This strategy aims implementing and preparing new measures in coordination with other areas of European policies, more research, strengthening international cooperation and measures to raise public awareness. Thus, the EU laid the foundations of major policy changes the Earth's climate. However, EU policy provides that the detailed design of implementation instruments relies on a national level, so that all Member States implement their tasks. [7]

Economic restructuring scenario for low-carbon development, implementation of global measures to reduce greenhouse gases create opportunities for the development of new sectors and activities leading to the restructuring of the energy sector and other industries and are accompanied by a number of positive economic and environmental consequences.

In the middle of the XXI century it is expected to increase low carbon energy market to 500 billion dollars a year. The development of this market will contribute to the re-

duction of GHG emissions and create new jobs in energy – related industries, including research and development.

The adoption of urgent measures to combat climate change and its consequences is one of the objectives set out in the new agenda of sustainable development till 2030, approved on September 25, 2015 at the Summit of Sustainable Development.

Particularly climate change poses serious threats and challenges for sustainable development in Ukraine caused by the high carbon intensity of the economy, the presence of adverse effects of climate change and increased climate-related risks to health and population activities, natural ecosystems, sectors that will intensify in the future.

As a party to the UNFCCC and the Kyoto Protocol, Ukraine provides performance under these international agreements, but still its government policy on climate change is fragmented. In connection with this approval conceptual principles of the state policy on climate change are appropriate and necessary.

The feature of the state policy on climate change is its coverage of sectors, including energy, industry, agriculture, transport, water, forestry and housing, as well as health and conservation, restoration of natural ecosystems. The main causes of the problem in Ukraine are:

Lack of legislative and regulatory orderliness of the basic principles of state policy on climate change;

Low institutional capacity of public authorities on the formation and implementation of state policy in the field of climate change;

Inconsistency of policy in the field of climate change legislative and regulatory acts in other social and economic sectors;

Limited financial resources allocated to solving the problems of climate change, including lack of appropriate amounts of expenditures of the State Budget of Ukraine and local budgets;

The lack of a systematic approach to the creation of scientific basis of climate change;- Insufficient consideration of factors related to climate change in planning socio-economic development of regions, districts and local communities – villages, towns and cities.

And main benefits from the low-carbon emissions in Ukraine and sustainable environmental policies may be linked also with:

emergence of new sources of funding for the modernization of production;

Increase the capitalization of Ukrainian enterprises at the expense of their appearance in “carbon component.” This means improving creditworthiness and investment attractiveness of enterprises and projects implemented by them;

Infrastructure development of the carbon market, including the services sector: audit, consulting, insurance, loans, etc.) that will increase employment;

creating incentives for the development and implementation of high technologies that will enhance employment and strengthening the scientific potential of the country;

Possible emergence of additional sources of funding non-profit, but necessary activities on climate change (institutional problems adapting to the negative consequences of climate change, training, education, etc.) due to contributions from certain activities related to the functioning of the carbon market.

The state policy in the field of climate change aims to achieve these goals.

Goal 1. Strengthening the institutional capacity for the formation, maintenance

and implementation of state policy in the field of climate change and the gradual transition to low-carbon development.

Goal 2. Preventing climate change by reducing anthropogenic emissions and increasing absorption of greenhouse gases.

Goal 3. Ensuring adaptation to climate change resilience and reduce risks associated with climate change.

Efforts of the countries are currently focused on finding a balance between ensuring sustainable socio-economic development, primarily associated with increasing consumption of natural resources and fossil fuels, on the one hand, and the need to prevent further climate change on the other. That is what defines the main positions in the elaboration of a new agreement for the post-Kyoto period.

Recognizing the importance of climate change in the geopolitical context, developed countries pay a lot of attention to it. Climate change is one of the most pressing issues at the international level and often the question “number two” in high-level meetings. That is why the position is on the issue of climate change is urgent and essential for conducting an effective foreign policy.[8]

At the current time, almost all the leading countries have developed and adopted the Programme of Action on climate change for the period until 2020, which not only justify the commitment but also set priorities for action to achieve set goals.[11] Unfortunately, in Ukraine the issue of climate change is not given enough attention and there is no coherent government policy. Government actions in this matter are fragmented and not systematic; they are focused more on trying to get instant benefits without long-term planning.

Recognizing the critical importance of the problem of human interference with the climate system, Ukraine has committed to reduce greenhouse gas emissions by 20% by 2020 and by 50% by 2050 compared to 1990. Imposition of more stringent obligations prevents an economy growth to achieve global indices of GDP per capita.

In this context, one aspect of government policy on climate change should be a balanced and effective domestic policy measures aimed to stabilize and reduce greenhouse gas emissions. Thus, strengthening institutional capacity and the formation of a clear position concerning Ukraine’s future commitments to reduce greenhouse gases and further its assertion, of course, is a matter of national importance.

References

1. Council Decision concerning the approval, on behalf of the European Community, of the Kyoto Protocol to the United Nations Framework Convention on Climate Change and the joint fulfillment of commitments hereunder // 2002/358/EC. – Available at: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32002D0358>.
2. Communication from the Commission “Limiting Global Climate Change to 2 degrees Celsius – The way ahead for 2020 and beyond”. – Available at: http://europa.eu/legislation_summaries/energy/european_energy_policy/l28188_en.htm.
3. Green Paper – Adapting to climate change in Europe – options for EU action, June 2007. – Available at: http://ec.europa.eu/green-papers/index_en.htm.
4. IPCC Report: “severe and pervasive” impacts of climate change will be felt everywhere //UN and climate change, 2014. – Available at: <http://www.un.org/climatechange/blog/2014/03/ipcc-report-severe-and-pervasive-impacts-of-climate-change-will-be-felt-everywhere/>.
5. Framework for climate and energy policies // The European Commission / Climate ac-

- tion / 2030 framework for climate and energy policies. – Available at: http://ec.europa.eu/clima/policies/2030/index_en.htm.
6. Kyoto Protocol to the United Nations framework convention on Climate change // United Nations 1998. – Available at: http://ec.europa.eu/clima/policies/forests/docs/kpeng_en.pdf.
  7. Lerum Boasson E. EU Climate Policy Industry, Policy Interaction and External Environment / E. Lerum Boasson, J. Wettestad. – Norway: CICERO Center, 2013. – 236 p.
  8. The 2020 climate and energy package // The European Commission / Climate action / The 2020 climate and energy package. – Available at: http://ec.europa.eu/clima/policies/package/index_en.htm.
  9. United Nations framework convention on Climate change // United Nations 1992. – Available at: <http://unfccc.int/resource/docs/convkp/conveng.pdf>.
  10. Roadmap for moving to a low-carbon economy in 2050 // The European Commission / Climate action / Roadmap for moving to a low-carbon economy in 2050. – Available at: http://ec.europa.eu/clima/policies/roadmap/index_en.htm.
  11. Rannow S. Managing Protected Areas in Central and Eastern Europe Under Climate Change (Advances in Global Change Research) Hardcover / S. Rannow, M. Neubert. – Springer 2014. – 308 p.
  12. White Paper – Adapting to climate change: Towards a European framework for action // April 2009. – Available at: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0147:FIN:EN:PDF>.

I.V.Manzhul

PhD, Associate Professor,

Associate Professor

Special Department number 2

of RTI of counterintelligence activity

NA of SS of Ukraine

SOME PROBLEMS OF REALIZATION OF ENERGY SAVING PRINCIPLES OF UKRAINE'S ENERGY POLICY

Law of Ukraine "On energy saving" of 01.07.1994 number 74/94-BP plays a significant role in the implementation of energy saving policy of our country [1]. It defines the legal, economic, social, environmental, energy saving foundations for all businesses, associations and organizations located on the territory of Ukraine and citizens. The objective of the Law is the regulation of relations in this field between economic entities; State and legal entities and individuals. The analysis of Law and the implementation of the legal norms allows to determine both the positive aspects and disadvantages of proceeding in practice.

The Law defines the basic principles of state policy of energy saving; objects and subjects of regulation; in energy management, task state target, regional, local and other programs in this area. The intensification and expansion of the processes involved in market conditions declared the aim of the economic mechanism of energy conservation; the task is to encourage efficient use and saving of fuel and energy resources (FER), the creation of energy efficient production and technological processes, equipment and materials. The economic measures were determined to implement energy conservation; State Energy Conservation Fund was based; the sources of its formation, directions of use were established.

For the first time the following economic activities in the field of energy were established:

1) comprehensive use of economic instruments and incentives to guide management, scientific, technical and economic activities of enterprises, institutions and organizations for the rational use and saving of FER;

2) identification of sources of financing and lines;

3) creation of a database for the implementation of economic measures power management, namely: the state standards with those FER unit costs in all sectors of the economy;

4) system usage of state standards in energy saving, determining the size of the provision of economic incentives and economic sanctions;

5) introduction of deductions from cost actually used FER enterprises;

6) providing businesses and individuals subsidies, grants, tax, credit and other incentives to encourage energy saving and the use of technologies, equipment and materials;

7) financial incentives for teams and individual workers for the efficient use and saving of energy resources, introduction of patent developments, providing businesses and individuals subsidies, grants, tax, credit and other incentives to encourage the development, implementation and use of patent inventions saving technologies, equipment and

materials.

The promoting energy efficiency was established through:

a) the granting tax privileges of the manufacturer of energy-saving equipment, machinery and materials, means of measuring, control and management of energy resources, producers of equipment for the use of alternative and renewable energy and alternative fuels;

b) granting tax privileges to enterprises that use equipment that runs on alternative and renewable energy, alternative fuels;

c) priority crediting measures for rational use and savings of energy resources.

However, these rules have not received the further development in legislative acts of Ukraine on taxation and regulatory legal acts. The above mentioned preclude their practical implementation. The law also did not contain the effective incentives for scientific experiments in the art, which was one of the reasons for the low level of energy saving technologies [2].

We note the significance of Article 15 of the Law, establishing mutual economic responsibility of suppliers and energy consumers, namely: a) compensation and indemnification of energy consumers in the event of default of contractual obligations fuel and energy supply facilities; b) damages FER suppliers in case of non-contract terms consumers; c) the obligation of energy supplier for mandatory acceptance of applications to join a consumer load and increase power consumption; d) the right of provider to establish contractual prices for energy and a capacity in excess of its production capacity; e) the consumer's right energy for compensation payments to the supplier, if he was forced to limit granting consumer power.

The implemented by the Law the mutual responsibility between suppliers and consumers of energy, energy audits, state expertise, standardization witnessed electroenergy transition to a market economy. For a long time these rules were only declared its specification was held with the approval of the use of electricity [3].

The Law implemented the mandatory state expertise on energy saving and energy audit. State examination is defined as a system of measures to match the performance of the examination, describing the use of energy resources, requirements of regulations and regulatory and technical documents. The Law defined its objects, tasks, and mandatory compliance orders and findings of state energy saving. In case of a negative opinion programs and energy efficiency projects to be processed, defects in buildings, structures or engineering facilities in accordance with the conclusions of the examination eliminated. In case of a positive conclusion – filing by consumer energy resources subsidies, tax, financial and credit facilities through energy conservation fund to be satisfied.

The Law defines an energy audit as a management system to promote sustainable use by consumers of energy resources. Its purpose is determined by: 1) the ways of rational use of FER; 2) avoiding unjustified costs of energy efficiency measures; 3) the implementation of energy saving measures and introduction management; 4) the establishment of substantiated consumption of FER; 5) determine compliance actual unit cost norms of FER unit costs; 6) providing conclusions on the effectiveness of the use of energy resources in the case of distribution to consumers energy saving economic mechanism of action.

All other issues about energy audit should have been identified by a special law, but so far he has not received. While ordering the issue is one of the priorities, implementation

of energy efficiency measures should begin is with him. Auditors should have legally defined rights and duties and be responsible for its conclusions and recommendations. So far, Ukraine has only regulations at the level of executive power [4, p. 104-105].

The Law pointed out the principles of Ukraine's participation in international relations, at the national level and on a voluntary basis; in accordance with the legislation of Ukraine and international law; within the framework of the UN and its organizations; other governmental and non-governmental organizations on the development of energy and energy saving.

The main reasons for the low efficiency of energy saving policy, the scientists consider such ones: declarative legal provisions of the Act and adopted at its core programs; poor implementation of measures envisaged; lack of financing; lack of effective incentives for major energy consumers; inadequacy of current legislation on investment [5]. Should also be mentioned that the lack of responsibility of local authorities and businesses for energy-saving technologies, sufficient financial support for energy-saving technologies and equipment.

Literature.

1. On Energy Conservation: Law of Ukraine of 01.07.1994 №74 / 94-VR // [Electronic resource]. – Access: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/74/94-%D0%B2%D1%80>
2. The accompanying note to the draft Law of Ukraine “On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine regarding stimulation of energy saving” // [Electronic resource]. – Access: w1.c1.rada.gov.ua/pls/.../webproc34?id.
3. Rules electricity: Approved Resolution NCSRECS of 31.07.1996 number 28 // [Electronic resource]. – Access: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0417-96>
4. Legal regulation of energy efficiency in the European Union and Ukraine (comparative legal study). – Kyiv, 2007. – 165 p.
5. Smenkovskyy A. The Analysis of the effectiveness of the state program of energy saving / A.Smenkovskyy, S.Vorontsov // [Electronic resource]. – Access: <http://www.niss.gov.ua/articles/567/>

ПОД- СЕКЦИЯ 38. Семейное право.

Гнездилова Е.А.

Студент, |
Стерлитамакский Филиал БашГУ

Краснова Я.Ю.

Студент,
Стерлитамакский Филиал БашГУ

Научный руководитель: **Ахметова А.Т.**

Ст. преподаватель,
Стерлитамакский Филиал БашГУ

КРАТКАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА СЕМЕЙНОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА РОССИЙСКОЙ ИМПЕРИИ

Ключевые слова: Семейное право, Законодательство Российской Империи, Свод Законов Российской Империи, Закон «О правах и обязанностях семейных».

Keywords: Law of domestic relations, Legislation of the Russian Empire, Compiled laws of the Russian Empire, Law “About the Rights and Obligations Family”.

Основоположником семейного законодательства Российской империи стал Петр I, который во время своего правления издал ряд указов, регулирующих семейные вопросы. Реформы, проведенные Петром I, послужили фундаментом в развитии российского законодательства и положили начало новому периоду развития семейного права.

Впоследствии указы Петра I нашли свое отражение в Своде законов Российской Империи. Законом, регулирующим семейные правоотношения в XIX – начале XX века являлся закон «О правах и обязанностях семейных» нашедшем отражение в Книге первой, Тома X Свода законов Российской Империи.

Чтобы охарактеризовать закон «О правах и обязанностях семейных» необходимо рассмотреть следующие положения:

- Условия заключения брака;
- Запреты на вступление в брак;
- Процедура заключения брака;
- Основания прекращения брака;
- Права и обязанности супругов;
- Установления происхождения детей;
- Права и обязанности родителей;
- Права и обязанности детей.

К условиям заключения брака относились взаимное согласие брачующихся (ст. 12), обязательное согласие родителей на брак своих детей, наличие разрешения

от начальства если лицо вступающие в брак находилось на гражданской или военной службе, отсутствие уже заключенного брака (свобода от брачных уз), отсутствие родства между брачующимися (запрет устанавливался до 4 степени родства), достижение возрастного ценза (для мужчин 18 лет, для женщин 16 лет, исключение составляли жители Закавказья для них ценз составлял 15 и 13 лет соответственно). Особым условием являлось принадлежность к определенному вероисповеданию, запрещались браки между христианами с одной стороны и нехристианами с другой, а также между лютеранами и язычниками.

Согласно закону «О правах и обязанностях семейных» были установлены следующие запреты: запрещалось вступать в новый брак не расторгнув прежний, запрещалось вступать в брак в четвертый раз (в счет входили браки как расторгнутые, так и признанные недействительными), запрещалось вступать в брак с монахами и дьяконами, а также с лицами возраст которых достиг 80 лет, также запрещалось вступать в брак лицам находящимся в родстве (до 4 степени родства) и лицам большим сумасшествием.

Что же касалось процедуры заключения брака, то брак заключался в церкви. Лица, желающие заключить брак должны были уведомить об этом священника, а тот в ближайшие три воскресенья или иные праздничные дни произвести «оглашение в церкви», что позволяло лицам располагающими сведениями о препятствиях к заключению данного брака сообщить об этом священнику. Согласно ст. 31, брак совершался в назначенный священником день и по обрядам русской православной церкви при личном присутствии брачующихся и двух-трех свидетелей. Заключенный брак записывался в приходскую метрическую книгу.

Основаниями для прекращения брака являлись смерть одного из супругов, прелюбодеяние одного из супругов, неспособность его к брачному сожителству (данный иск мог подаваться только после трех лет совместной жизни в браке), приговоренность одного из супругов к лишению всех прав состояния, безвестное отсутствие одного из супругов в течение пяти лет.

Что же касается супружеских прав и обязанностей, то их следует разделить на три вида (личные, связанные с содержанием супруга и имущественные).

К личным правам относились права сословного характера, которые муж передавал своей жене, если она по сравнению с мужем была из низшего сословия, если же жена по сравнению с мужем была из высшего сословия, то она сохраняла за собой этот статус (ст. 100). Также жена имела право на имя мужа, и сохраняла это права после развода (в том числе и по ее вине). Согласно ст. 103 супруги были обязаны проживать вместе. Также ст. 106 относилась к личным обязанностям обязанность мужа любить свою жену, жить с ней в согласии, уважать и защищать ее, прощать ее недостатки и облегчать ее болезни. В свою очередь жена была обязана подчиняться своему мужу как к главному в семье, быть послушной и угождать ему, а также должна была любить и почитать его.

Права и обязанности, связанные с содержанием супруга, распространялись только на мужа. В ст. 106 говорится что муж был обязан содержать свою жену в соответствии с ее действительными потребностями, а также в соответствии со средствами которыми он располагал.

К имущественным правам и обязанностям применялся принцип раздельно-

сти (ст. 109). Согласно ст. 109 в результате заключения брака между супругами не создавалось общего имущества и каждый из них мог распоряжаться своим имуществом без разрешения другого супруга.

Относительно установления происхождения детей, закон предусматривал их разделение на следующие категории:

- Законные дети (Дети, рожденные в законном браке (ст. 119));
- Дети от недействительных браков (Имели такие же права, как и законные дети (ст. 131));
- Внебрачные дети;
- Узаконенные дети (Внебрачные дети, чьи родители вступили в законный брак после их рождения, такие дети обладали такими же правами, как и законные дети);
- Усыновленные дети.

По отношению к своим детям, родители имели равные права, но только при их совместном проживании. Если родители проживали раздельно, то права принадлежали только родителю проживающему с ребенком. Если возникал спор между родителями по поводу воспитания ребенка, то мнение отца имело решающее значение. Отец также являлся основным представителем интересов ребенка. Согласно ст. 131 родитель, проживающий раздельно от ребенка имеет право на регулярные свидания с ним. В ст. 164 говорится о том, что родители имеют права по отношению к своему ребенку независимо от возраста ребенка. В случаях если ребенок вел себя непослушно родителям разрешалось применять к нему домашние исправительные меры, а в случаях безуспешности этих мер отдать своего ребенка на перевоспитание в специальные исправительные учреждения (в возрасте ребенка от 10 до 17 лет). Также если ребенок поднял на родителя руку или дочь предалась распутной жизни, родители имели право отречься от ребенка. Ст. 172 устанавливала обязанность родителей содержать и воспитывать своих несовершеннолетних детей в соответствии со своим состоянием. Также совершеннолетние дети имели право на получение содержания от своих родителей, однако они должны были доказать нуждаемость в таком содержании. После вступления в брак содержание детей родителями прекращалось. Родители распоряжались и управляли имуществом своих несовершеннолетних детей на правах опекунов.

По отношению к своим родителям дети были обязаны оказывать родителям свое почтение, послушание, выражать покорность и любовь, а также с почтением о них отзываться. Согласно ст. 191 и ст. 194 дети должны были при наличии у них достаточных денежных средств содержать своих нуждающихся, старых и больных родителей.

На основании вышеизложенного можно сделать вывод о том, что развитие русского семейного права во времена Российской Империи было тесно связано с общественными и религиозными воззрениями, а также основывалось на религиозных правилах.

Список использованных источников:

1. О правах и обязанностях семейных // Свод законов Российской империи: в 15 т. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://civil.consultant.ru/code/> (Дата обращения: 27.02.2016).

2. Семейное право России: учебник // под ред. Крашенинникова П.В. М.: СТАТУТ, 2008. – 302 с.
3. Семейное право России: учебник // под ред. Пчелинцевой Л.М. М.: Норма, 2004. – 688 с.
4. Семейное право: учебник // под ред. Рузаковой О.А. М.: Эксмо, 2010. – 204 с.

